Rassif

JULIOL 2025

INFORME RASSIF

MARC JURÍDIC DEL SISTEMA DE PROTECCIÓ DE MENORS I JOVENT MIGRANT SOL

I LES SEVES VULNERACIONS A CATALUNYA

Casal dels Infants

FICAT

ÍNDEX

I. INTRODUCCIÓ

1. Informe 3
2. El projecte Rassif 3
3. Entitats que formen part del projecte 4

II. L'OBTENCIÓ DE LA INFORMACIÓ

1. Principis de la metodologia 5
2. Fonts d'informació utilitzades 5
3. L'enquesta 6
   - 3.1 Necessitat de l'enquesta: falta de dades i d'avaluació 6
   - 3.2 Procés d'identificació dels indicadors utilitzats 8
   - 3.3 Marc teòric que emmarca els indicadors 9
   - 3.4 Limitacions de l'enquesta 10
   - 3.5 Resultats genèrics de l'enquesta 10
4. Quadre resum de les fonts utilitzades 11

III. ANÀLISI DEL MARC JURÍDIC I ELS RESULTATS DE LA INVESTIGACIÓ

1. Resum del marc jurídic aplicable 14
   - 1.1 Marc jurídic internacional 14
   - 1.2 Marc jurídic europeu 14
   - 1.3 Marc jurídic estatal 14
   - 1.4 Marc jurídic català 15
2. L'extrema vulnerabilitat dels menors i joves migrats sols 15
   - 2.1. La doble vulnerabilitat: menors i migrants 16
   - 2.2 Mobilitat i dificultats en l'acompanyament 16
   - 2.3. L'augment del discurs d'odi i l'estigmatització 17
3. Obligacions dels estats i de tots els agents i mesures pel seu compliment 17
4. Responsable dels menors i joves extutelats 18
5. Principis generals del dret aplicables 19
   - 5.1 L'interès superior del menor 19
   - 5.2 Dret a participar i manifestar les seves opinions 21
   - 5.3 Relació entre el dret a ser escoltat i l'interès superior del menor 22
   - 5.4 Resultats del principi d'interès superior del menor i del principi de participació 22
   - 5.5 Principi de no discriminació 23
   - 5.6 Resultats de la investigació en relació amb el principi de no discriminació 23
6. Necessitats de protecció 26
   - 6.1 Necessitats generals de protecció 27
   - 6.2 Necessitats específiques de situacions de risc i necessitats diferenciades 48

IV. RECOMANACIONS

1. Genèriques 54
2. Als òrgans de l'estat Espanyol 54
3. Generalitat de Catalunya (DGPPAIA) 55
4. A les administracions locals 56
5. Entitats que tenen la responsabilitat de la guarda de menors o tenen projectes residencials de joves extutelats 57
6. Entitats del tercer sector en general i a tots els serveis que treballen amb menors i joves extutelats 57
7. Ciutadania i societat civil 57

V. ANNEXOS

1. El cas de M., del Marroc 58
2. El cas de M., de Gàmbia 59
3. Documentació complementària 62

I. INTRODUCCIÓ: EL PROJECTE RASSIF

1.Informe

Els menors i joves que migren sols i soles, sense la companyia ni protecció dels seus pares o tutors legals, es troben en una situació de vulnerabilitat extrema. El seu trajecte migratori, sovint llarg i perillós, sense la supervisió d'adults responsables, els exposa a un context de desemparament que incrementa el risc de victimització, explotació i, en molts casos, de captació per xarxes de delinqüència organitzada.
Per aquest motiu, la normativa vigent els reconeix el dret a una protecció especial i estableix la responsabilitat dels estats de destinar-hi recursos adequats. Així consta en la Convenció dels Drets de l'Infant, que reconeix una protecció específica per als infants separats dels seus pares o en situació de refugi (articles 20 i 22).

Tot i que, com a menors en situació de gran vulnerabilitat, haurien de rebre una protecció especial o reforçada, la realitat és que la seva condició d'estrangers i les polítiques de control de fronteres sovint dificulten el seu reconeixement ple com a infants en situació de desemparament. Això limita significativament les garanties i recursos de protecció als quals haurien de tenir dret. La necessitat urgent d'intervenció davant aquest fenomen no només respon al compliment dels seus drets fonamentals, sinó també a l'obligació dels estats d'assegurar el seu benestar i facilitar la seva integració en la societat.

En aquest context, aquest informe, partint del marc normatiu existent, ofereix una radiografia de les principals vulneracions que dificulten el procés d'inclusió dels menors i joves sense referents familiars. Alhora, pretén esdevenir una eina útil per a les entitats, administracions públiques i totes aquelles persones amb responsabilitats, obligacions o compromisos en l'acompanyament d'aquest col·lectiu, amb l'objectiu de millorar les seves actuacions.

L'informe, en línia amb el projecte RASSIF, té com a objectiu principal contribuir a garantir la protecció efectiva dels drets d'aquests menors i joves des d'una perspectiva transnacional, posant en evidència com les polítiques migratòries i l'estatus d'estranger interfereixen en el reconeixement com a ciutadans amb plens drets i subratlla la necessitat d'adaptar les normatives i mesures de protecció per a garantir la seva seguretat, dignitat i futur.

2. El projecte RASSIF

Aquest informe forma part de l'estratègia de sensibilització i incidència sobre la situació dels infants i joves migrants del projecte Rassif.

El projecte Rassif pretén contribuir a la garantia dels drets dels infants i joves migrants sols en procés migratori, al Marroc i Catalunya, responent als reptes que suscita la seva mobilitat transregional i transnacional, millorant les respostes col·lectives dels actors de la societat civil i institucional per a la protecció dels seus drets.

El projecte fa referència als menors en procés migratori al Marroc, d'origen marroquí i d'altres països, i menors i joves migrants sols, marroquins i d'altres països, que arriben a Catalunya fins als 23 anys.

En concret els menors i joves compresos són:

- Menors i joves migrants sense referents familiars que estan o han estat sota la protecció de l'administració, sigui a Catalunya o a qualsevol altra part de l'estat espanyol, però que ara estan a Catalunya.

- Menors i joves migrants sense referents familiars que no han passat pel sistema de protecció quan haurien d'haver-ho fet, i es troben a Catalunya.

- Menors i joves migrants sense referents familiars que van arribar a Catalunya essent majors d'edat i estan a Catalunya.

3. Entitats que formen el projecte Rassif

L'associació Casal dels Infants, que lidera el projecte Rassif, és una entitat sense ànim de lucre que vetlla per la defensa dels drets dels infants en situació de major vulnerabilitat en diversos barris i municipis catalans. A través de serveis de suport social i educatiu, contribueix a millorar la seva realitat i les seves oportunitats de futur. També actua al Marroc, en xarxa amb entitats locals, abordant, entre altres situacions, la realitat dels menors i joves en procés migratori, tant en origen com en trànsit i destinació, per a garantir-ne la protecció i els drets.

Des de 2019, el Casal desenvolupa el projecte Rassif amb l'objectiu de garantir la protecció transregional i transnacional dels menors en procés migratori al Marroc i Catalunya. L'objectiu general és contribuir a garantir els drets dels menors i joves en procés migratori, tant marroquins com d'altres nacionalitats, i respondre als desafiaments derivats de la seva mobilitat transregional i transnacional, millorant les respostes col·lectives de la societat civil i dels actors institucionals en tots dos territoris.

Des de 2023, el projecte s'executa en consorci amb l'entitat Aida, la Universitat Pompeu Fabra i tres entitats locals marroquines, AICEED, Bayti i RDR, amb el suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).

Actualment, a Catalunya les entitats que formen part del projecte Rassif són: Casal dels Infants, Bayt el Taqafa, Cepaim, Centre de Dia Dar Chabab, Fundació Ficat, UPF, Aida, Iniciatives Solidàries, Fundació Putxet, Fundesplai, Fundació Idea, Fundació Esperança -Casa Recés, Punt de Referència, La Xixa Teatre i el Servei de Detecció i Intervenció (SDI), gestionat per PROGESS, del Departament de Serveis Socials d'Intervenció a l'Espai Públic, Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS).

Les entitats que han participat en l'elaboració d'aquest informe són: Casal dels Infants, Fundació Ficat, La Xixa, Fundació Idea, Fundació Putxet, Punt de Referència i Cepaim.

II. L'OBTENCIÓ DE LA INFORMACIÓ

1. Principis de la metodologia

El projecte RASSIF es fonamenta en tres grans pilars de treball:

- **El treball col·laboratiu** entre totes les entitats que en formen part, amb l'objectiu d'aconseguir una visió col·lectiva i, per tant, donar una resposta conjunta als reptes que suposa l'acompanyament dels menors i joves migrants sense referents familiars.
- **L'enfocament basat en els drets humans,** que contribueix al procés de desenvolupament humà i orienta les accions necessàries per garantir els drets de les persones. Alhora, permet identificar els responsables perquè assumeixin les seves obligacions i assegurin l'accés efectiu als drets.
- **L'enfocament transnacional,** que aborda les vulneracions de drets i les violències viscudes pels menors i joves tenint en compte la seva mobilitat tant dins d'un mateix país com entre diferents països.

2. Fonts d'informació utilitzades

La primera font d'informació utilitzada ha estat la produïda per totes les entitats del projecte RASSIF en les diferents trobades de discussió al voltant del disseny dels indicadors que han servit per a la recollida d'informació. Aquests indicadors han estat aplicats en una enquesta adreçada a participants de totes les entitats involucrades.

La riquesa de la informació obtinguda en aquestes trobades prové de la diversitat d'entitats que formen part del projecte RASSIF, cadascuna amb perspectives diferents sobre el fenomen dels menors i joves migrants sols. Aquestes diferents mirades han permès elaborar una radiografia de les principals dificultats amb què es troben aquests joves en l'actualitat. Així, el projecte compta amb la participació d'entitats que gestionen serveis residencials, d'acollida familiar, d'atenció a joves en situació de carrer, d'acompanyament jurídic especialitzat o serveis específics d'atenció a noies.

La informació obtinguda a través de l'enquesta ha servit per confirmar algunes de les dades sorgides de les discussions prèvies i per posar en relleu situacions que, fins al moment, podrien no haver rebut atenció.
Aquesta informació ha estat complementada amb les trobades amb el grup de joves participants en el projecte 'Rassif a escena', una activitat de sensibilització i incidència sobre la realitat del col·lectiu a través del teatre social. Aquesta iniciativa, promoguda per la Xixa Teatre i el Casal dels Infants, ha permès conèixer la situació de diversos casos concrets.

També s'ha recollit informació en el marc del projecte de mediació jurídica transnacional del projecte Rassif, que, malgrat estar en funcionament només des del mes de març de 2024, ja s'ha consolidat com un detector de vulnerabilitats emergents. Aquest servei de mediació transnacional, finançat per l'Ajuntament de Barcelona, està destinat als menors i joves migrants sols, a les seves famílies i a les entitats que acompanyen els menors tant al Marroc com a Catalunya. El seu objectiu és facilitar el compliment de les obligacions de les administracions públiques i de les entitats de guarda en relació amb la protecció i garantia dels drets dels menors tutelats i dels joves extutelats.

A més, la informació facilitada per la Coordinadora Obrim Fronteres, que atén joves en situació de carrer a Barcelona, ha estat fonamental per entendre la situació dels joves extutelats que, malgrat haver passat per centres de menors, han acabat en situació de carrer.

Finalment, s'han utilitzat tots els informes de la Universitat Pompeu Fabra, membre del consorci Rassif, amb especial èmfasi en la informació qualitativa extreta de l'informe elaborat per Celia Premat, titulat **"Emancipació, discriminació i violència en la migració de joves"** en el marc del projecte Rassif de l'any 2023. Així mateix, s'han consultat altres informes per entendre el context general dels menors i joves sols.

3. L'enquesta

3.1 Necessitat de l'enquesta

Manca de dades

La manca de dades oficials sobre la situació dels menors i joves migrants és un fenomen recurrent, no només al nostre país, sinó també a la resta d'Europa. Aquesta absència d'informació és especialment preocupant, ja que aquest col.lectiu no només es troba en una situació de gran vulnerabilitat, sinó que, segons les dades a nivell mundial, el nombre de menors, adolescents i joves que migren està en constant augment.

Així ho evidencien les següents dades:

- A nivell mundial, l'any 2020, els joves migrants (d'entre 15 i 24 anys) representaven l'11,3% de la població total[1].
- A Espanya, segons Save the Children, l'arribada de nens i nenes menors de 18 anys l'any 2023, basant-se en les dades del Ministeri de l'Interior, es va incrementar un 116,8% respecte a l'any anterior, passant dels 2.375 l'any 2022 als 5.151 l'any 2023, posant de manifest l'arribada cada vegada més nombrosa de nenes[2].

  A més, segons dades facilitades per la Comissaria General d'Estrangeria i Fronteres, a 31 de desembre de 2023, hi havia inscrits en el Registre de Menors Estrangers No Acompanyats de l'estat espanyol 12.878 nens, dels quals 2.308 eren nenes[3].

- A Catalunya, segons les dades disponibles del Departament de Drets Socials i Inclusió de la Generalitat de Catalunya a novembre 2024, el nombre de menors i joves migrants sols ascendia a 6.866, tots ells amb mesures de protecció. D'aquests, 2.326 eren menors i 4.540 eren majors d'edat. Pel que fa a la distribució d'edat d'aquests joves, el 46,4% tenia més de 19 anys; el 19,9%, 18 anys; el 21,3%, 17 anys; el 18%, 16 anys i el 2,4%, 14 anys[4].

Ara bé, aquestes dades no són suficients per obtenir una imatge clara de l'estat de protecció dels menors i joves migrants sols que han passat pel sistema de protecció. En aquest moment, no es disposa d'informació actualitzada sobre la situació d'aspectes fonamentals com l'accés a l'educació, als serveis de salut, a la seva documentació, els recursos específics disponibles, els problemes d'addiccions, entre d'altres.

1 Migration Data Portal, 2021. Organització Internacional per a les Migracions (IOM) forma part del Sistema de les Nacions Unides)
2 Nota de premsa de Save the Children (2023). *Aumenta más de un 116% la llegada de menores de edad migrantes a España en el 2023*
3 Novact & Iridia. (2024). *Vulneración de derechos humanos en Canarias. Infancia migrante y criminalización.*
4 Dades de l'Informe d'estadística mensual d'adolescents i joves emigrats sols, de la Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut.

Manca d'avaluació de la situació dels menors i joves migrants sols

La Unió Europea, en la seva Recomanació de la Comissió Europea de 23 d'abril de 2024 sobre "El desenvolupament i el reforç dels sistemes integrats de protecció de la infància que redundin en l'interès superior del nen", ja feia esment de la necessitat que els Estats Membres duguessin a terme una recollida de dades més exhaustiva per tal de reforçar els sistemes de seguiment i avaluació. Així mateix, subratllava la importància de desenvolupar metodologies específiques de gestió de dades per millorar els marcs de control i d'avaluació dels seus sistemes de protecció de la infància.

En aquest sentit, si bé és cert que Catalunya ha estat una de les comunitats autònomes que més menors migrants sols ha acollit i que disposa de més serveis per als joves majors d'edat que han estat sota el sistema de protecció de menors, avui dia la informació relativa a aquest col·lectiu continua sent parcial, i l'últim informe disponible data del 2019[5].

A més, no va ser fins al 2021 que Catalunya va implementar un sistema d'indicadors per avaluar el sistema de protecció general[6] i fins al 2022 que es va elaborar una proposta d'avaluació de l'Estratègia Catalana per l'Acollida i la Inclusió dels Infants i Joves migrants Sols.

Pel que fa als indicadors del sistema general, aquests no recullen les característiques específiques dels menors migrants, que, a més, han estat exclosos dels primers resultats publicats el juny del 2024. En aquests resultats, es va prendre la decisió d'excloure les persones majors d'edat i els i les joves migrants sols, argumentant que "presenten característiques sociodemogràfiques diferents de la resta de nois i noies tutelats."

Disposar d'indicadors adequats, i especialment d'indicadors de risc, és fonamental per poder conèixer amb precisió quines són les actuacions més efectives per prevenir situacions que puguin ser perjudicials per als menors i joves. En aquest sentit, la Llei dels Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència aprovada pel Parlament de Catalunya estableix que aquests indicadors han de permetre identificar les probabilitats que les situacions esdevinguin perjudicials per a les persones implicades" i, en conseqüència, orientar les mesures necessàries "per disminuir les probabilitats d'esdeveniments negatius quan es concentren factors de risc." [7]

Pel que fa a l'avaluació de l'Estratègia Catalana per l'Acollida i la Inclusió d'Infants i Joves Emigrats Sols[8], tot i que encara no consta que s'hagin implementat accions concretes derivades de l'informe, aquest sí que posa de manifest la necessitat de disposar de més informació i de generar noves fonts de dades i enquestes. En aquest sentit, es destaca la rellevància de continuar impulsant accions específiques com "treballar en la unificació i l'homogeneïtzació de les diferents bases de dades existents, focalitzar-se en avaluacions parcials de l'Estratègia, i crear noves fonts de dades a través d'enquestes periòdiques. Totes aquestes actuacions tenen com a únic propòsit millorar els actuals sistemes d'informació tenint en compte que l'objectiu últim del projecte és fer més factible l'avaluabilitat a curt termini de l'ECAI."

5 Generalitat de Catalunya. (2019). *Els infants i joves emigrats sols acollits a Catalunya: Estat de situació actual i avançament de resultats de l'estudi.* Generalitat de Catalunya.

6 Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut i el Grup de Recerca IARS Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB (2021) "Avaluació del sistema de protecció: Sistema d'indicadors (SIASP)

7 Preàmbul de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adocescència.

8 Ivàlua. (2022). *Avaluació del disseny de l'Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols. Millora de la seva avaluabilitat.* Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques.

3.2 Procés d'identificació dels indicadors utilitzats

Els indicadors utilitzats són el resultat d'un treball conjunt realitzat per part de totes les entitats del projecte RASSIF, amb l'objectiu de detectar, quantificar i visibilitzar les discriminacions i vulneracions de drets que afecten els menors i joves migrants sols en la seva arribada a Catalunya.

Aquests indicadors inclouen tant els joves que han estat tutelats per la Generalitat de Catalunya i els que, amb 18 anys, s'han acollit a alguns dels programes d'emancipació previstos per la llei catalana, com aquells que han arribat a Catalunya ja sent majors d'edat, havent estat o no acollits en centres de menors de la resta d'Espanya.

Els indicadors recullen diverses situacions de vulneracions de drets d'aquests joves i, per tant, fan referència a la tasca de les diferents administracions públiques, institucions i entitats responsables de la seva protecció. També permeten identificar dinàmiques de discriminació que poden estar presents en l'àmbit social com ara l'estigmatització, el discurs d'odi o altres formes de discriminació estructural i institucional.

L'objectiu d'aquests indicadors és analitzar com diversos factors (estructurals, socials, relacionals, etc.) intervenen en la vulnerabilització, l'exclusió i la restricció o vulneració de drets per als infants i joves a Catalunya. Així mateix, ajuden a comprendre quins elements obstaculitzen la seva inclusió social i quins aspectes cal millorar per abordar situacions de gran precarietat i sovint de sensellarisme juvenil.

És molt important destacar que el treball de recollida i anàlisi dels indicadors no només té com a finalitat detectar i visibilitzar aquestes situacions per fer incidència, sinó que també busca generar una eina útil per a les entitats i, potencialment, per a les institucions. Es pretén contribuir a identificar aspectes a millorar, promoure una revisió interna de les intervencions i protocols d'actuació i fomentar una reflexió sobre les pràctiques tant individuals com organitzatives i associatives. Tot i això, des d'una perspectiva d'anàlisi estructural i de defensa de drets humans.

3.3 Marc teòric en el qual s'inspiren i s'emmarquen els indicadors

Aquesta proposta s'inspira en dues teories principals: la teoria sobre les necessitats humanes de Max-Kneef i la teoria del reconeixement d'Axel Honneth, que proposa una perspectiva ecosistèmica de les dinàmiques grupals, socials i relacionals.

La primera teoria assenyala que les persones tenen necessitats múltiples i interdependents, de manera que no hi ha unes necessitats més importants que altres. Aquestes han d'entendre's com un sistema interrelacionat, en què totes interactuen constantment, sense una jerarquia fixa de prioritat.

A més, Max-Kneef subratlla que no existeix una correspondència unívoca entre necessitats i satisfactors, ja que un satisfactor pot contribuir simultàniament a la satisfacció de més d'una necessitat. Aquestes relacions, a més, són dinàmiques i poden variar segons el temps, el lloc i les circumstàncies.

Sovint, en parlar de necessitats, es fa referència només en els aspectes materials, com tenir autorització de residència, un lloc on viure o l'accés a l'educació. No obstant això, estudis recents indiquen que una de les necessitats més bàsiques de l'ésser humà, en tant que ésser social per naturalesa, és el reconeixement per part dels altres. Aquesta és la base de la teoria d'Axel Honneth, que la filòsofa Begoña Roman, presidenta del Comitè d'Ètica de Serveis Socials de Catalunya, entre altres càrrecs, explica clarament en la seva conferència "Patiment personal i reconeixement social".[9]

9 Seminari impartit el 27 de setembre del 2016 al Centre Cultural La Casa Elizalde.

Segons Honneth, el procés de socialització de l'ésser humà es construeix a través de tres formes fonamentals de reconeixement, essencials per al benestar subjectiu i el desenvolupament d'una identitat autònoma (encara que no autosuficient). Aquestes formes de reconeixement es produeixen a través d'una sèrie de pràctiques relacionades amb l'afecte, la justícia i la solidaritat.

Les **pràctiques d'afecte** es fonamenten en la idea que les persones són éssers vulnerables i fràgils, que necessiten autoconfiança per expressar les seves necessitats. Aquesta autoconfiança, entesa com un recurs moral, sorgeix de vincles comunitaris i relacionals significatius basats en la interdependència, l'amor quotidià, l'estima, l'atenció, la cura, l'escolta, la intimitat i el respecte, entre d'altres.

Les **pràctiques de justícia** es basen en el reconeixement de totes les persones com a iguals en drets, promovent l'autorespecte. Aconseguir aquest reconeixement jurídic genera estabilitat i un tracte igualitari, permetent que les persones siguin considerades com interlocutores vàlides en la societat.En aquest sentit, aquest respecte sorgeix també de la vinculació sociocomunitària, on les persones es projecten no com subjectes de necessitat i ajuda, sinó com persones amb drets i deures, i com a part de la ciutadania en la seva màxima expressió. En aquest àmbit, s'inclou l'accés als drets universals com el treball, la salut, l'educació, l'habitatge i la participació, entre d'altres.

Finalment, les **pràctiques de solidaritat** parteixen del reconeixement de la diferència i afavoreixen l'autoestima. Aquestes pràctiques reforcen les habilitats i els talents individuals i col·lectius, donant a cada persona un paper actiu dins de la comunitat. Requereixen temps perquè les persones puguin construir el seu propi relat i identitat a partir de la diferència i de l'equitat.

Totes aquestes pràctiques es manifesten de manera constant en les relacions humanes, incloent-hi les relacions professionals i personals de les persones que acompanyen. Per això, totes són fonamentals per al desenvolupament de la persona.

En aquest sentit, la mirada ecosistèmica aporta un enfocament clau per comprendre que els col·lectius funcionen com a sistemes complexos, en què el tot és molt més que la suma de les parts. En aquest model, les relacions entre els membres del sistema són el factor més significatiu.

També en la literatura relativa a l'exclusió social s'ha posat èmfasi en la dimensió relacional com element clau per entendre els processos d'inclusió-exclusió. En aquest sentit, aspectes com l'afecte, la construcció d'identitat grupal, la motivació vital i el sentit de pertinença es consideren béns socials que tenen un gran impacte en la lluita contra l'exclusió i en la satisfacció de necessitats humanes fonamentals.

Aquest informe s'ha centrat només en l'esfera de la justícia, i per tant tots els indicadors pensats i dissenyats es refereixen a aquest àmbit. Això respon al fet que, actualment, els factors de risc més elevats d'exclusió social i residencial es relacionen amb l'accés als drets.

Tanmateix, la voluntat del projecte RASSIF és continuar treballant en el desenvolupament d'indicadors per a les altres dues esferes (afecte i solidaritat), atès que totes tres són essencials per al desenvolupament integral dels menors i joves migrants sols.

3.4 Limitacions dels resultats de l'enquesta

Tot i el gran valor que suposa haver creat, de manera col·laborativa entre totes les entitats, un marc metodològic d'indicadors, cal tenir en compte que la mostra de respostes obtingudes ha estat en relació amb un màxim de 56 casos.

A més, el nombre de respostes varia en funció de cada pregunta, ja que no tots els indicadors han estat contestats per les mateixes persones. Això es deu al fet que la capacitat de resposta depenia del tipus d'entitat i de la informació que disposava. Per exemple, una entitat dedicada únicament a l'assessorament jurídic ha pogut contestar només les preguntes relatives a la situació administrativa, però no aquelles referents a altres àmbits.

Malgrat les limitacions d'aquesta mostra, que poden condicionar l'anàlisi quantitativa d'alguns indicadors, el seu valor qualitatiu és significatiu. Les dades obtingudes amb l'enquesta han contribuït a corroborar les vulneracions manifestades pels equips que han participat en les trobades de les entitats RASSIF i que també han estat documentades en altres informes sobre aquest col·lectiu.

Amb aquesta base, l'objectiu de la xarxa Rassif a Catalunya és continuar treballant per a la millora d'aquests indicadors, així com en l'ampliació de la mostra en futures anàlisis per disposar de dades més extenses i representatives.

3.5 Resultats genèrics de l'enquesta

L'enquesta recull preguntes relacionades amb els indicadors treballats, i consta de 62 preguntes agrupades en 8 apartats:

1. Persona i entitat que respon l'enquesta
2. Dades relacionades amb el jove (edat, nacionalitat, situació habitacional, etc.)
3. Situació administrativa
4. Educació
5. Salut
6. Situacions de discriminació
7. Accés a la justíca
8. Relació amb la família

A continuació, s'exposen els resultats més generals que no es detallen específicament en l'anàlisi dels resultats segons el marc jurídic existent.

Dades relacionades amb l'entitat

Les entitats que han participat en la recollida de dades (Casal dels Infants, Putxet, FICAT, Fundesplai, Fundació Esperança-(Casa Recés) tenen seu i desenvolupen la seva activitat a Barcelona. Per tant, les dades recollides a l'enquesta fan referència a la ciutat de Barcelona. No obstant això, les vulneracions de drets poden haver tingut lloc en altres llocs en funció del recorregut vital dels joves.

Cal destacar que el 61,7% de les entitats que han recollit informació de l'enquesta gestionen pisos d'acollida residencial, ja sigui com a recursos d'acompanyament socioeducatiu per a dones en situació de vulnerabilitat, serveis de transició a l'autonomia, pisos d'acollida per a joves majors de 18 anys, pisos d'autonomia per a joves sense llar o habitatges per a jovent extutelat.

El 23,4% de les entitats es dediquen exclusivament a l'assessorament jurídic, el 8,5% ofereixen serveis formatius i el 6,4% es dediquen a la inserció laboral.
Pel que fa al perfil de les persones que han recollit les dades, el 50% són educadors, el 23.9% coordinadors de projectes o membres de la direcció, el 19.6% advocats i el 6.5% orientadors sociolaborals.

Dades relacionades amb els joves

Pel que fa al gènere, el 79,5% dels enquestats s'identifica com de gènere masculí i el 20,5% com de femení. És important destacar que, malgrat que el percentatge de noies no es correspon amb les estadístiques generals, aquest resultat està influenciat pel fet que una de les cinc entitats participants està dirigida específicament a noies. Tot i això, es confirma una tendència d'augment gradual en l'arribada de noies.
En relació amb l'edat, el projecte Rassif analitza la situació dels joves fins als 23 anys. No obstant això, s'ha considerat una franja d'edat més àmplia, ja que molts dels joves entrevistats van patir les vulneracions de drets quan encara no havien fet els 23 anys.

Cal assenyalar que, actualment, a Catalunya es considera jove qualsevol persona fins als 34 anys, i el Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya-Observatori Català de la Joventut recull estadístiques sobre el jovent en la franja dels 15 als 34 anys.

Pel que fa als resultats de l'enquesta segons l'edat; el 26,67% tenen més de 23 anys; el 20% tenen 19 anys; el 15,56% tenen 18 anys; el 13.33% tenen 23 anys; i el 4,44% tenen 17 anys.
Pel que fa a la nacionalitat, la majoria dels joves enquestats provenen del Marroc (70,45%), seguit per Gàmbia (13,64%), Senegal, Guinea Bissau i Guinea Conakry (4,55% cada una), Benin i Togo (2,27).

Temps de permanència a Espanya

En relació amb el temps d'estada a l'estat espanyol, de les 41 respostes, el 56,1% portava entre 2 i 5 anys; el 22% més de 5 anys; el 17,1% entre 1 i dos anys i només el 4,9% entre 6 mesos i 1 any.
En quant al número de centres pels quals els joves han passat, el 50% havia estat en 1 centre, el 31.3% en dos, el 18.8% en tres, el 9,4% en quatre i el 3,1% en sis.

És interessant destacar que, entre les 30 respostes de joves que van afirmar haver estat en un únic centre, en el 40% dels casos aquest centre es trobava a Catalunya, en el 33% a Melilla i en el 10% a Canàries.
D'altra banda, entre les 14 persones que van declarar haver passat per dos centres, el 71,4% havia estat en un centre a Catalunya. Aquestes dades confirmen que Catalunya no només és un primer punt d'acollida per alguns joves, sinó que també és un destí habitual per aquells que han estat prèviament en un altre centre.

4. Quadre resum de les fonts utilitzades

1. Discussions en les trobades entre les entitats

S'han dut a terme quatre trobades amb la participació de totes les entitats del projecte Rassif, on es van treballar conjuntament els indicadors treballats per l'elaboració d'una enquesta de recollida d'informació. A més, s'han fet dues trobades addicionals per a la presentació dels resultats de l'informe.

2. Resultats de l'enquesta

L'enquesta, realitzada per les entitats que formen part del projecte a Catalunya, consta de 68 preguntes, cadascuna amb diferents opcions de resposta. Ha estat completada per cinc entitats de diversos àmbits: acompanyament jurídic, suport sociolaboral i socioeducatiu, acollida residencial de noies i nois en situació de vulnerabilitat i habitatge per a joves extutelats.

3. Focus group amb els joves participants en el projecte RASSIF A ESCENA.

S'han realitzat dues trobades amb els joves participants, on s'han posat de manifest les vulneracions de drets viscudes. A més, s'ha fet seguiment específic del cas d'un menor d'edat d'origen gambià.

4. Informació del servei de mediació jurídica, administrativa i familiar transnacional del projecte Rassif.

Des del mes de març de 2024, aquest servei ha gestionat 11 casos i ha atès més de 20 consultes procedents de diferents entitats de Catalunya, el Marroc, Madrid i França. La varietat dels casos atesos reflecteix la diversitat d'històries de vida dels menors/joves i de les seves famílies.

5. Informes de la UPF en el marc del projecte RASSIF

- Sánchez-García, J., Premat, C., Hansen, N., & Feixa, C. (Dirs.). (2021-2022). Entre el hogar y el karama: Jóvenes fronterizos y procesos migratorios: Informe sobre la vulneración de derechos de menores y jóvenes en proceso migratorio (Informe UPF-Casal).

- Premat, C., & Moral, P. (2023). Emancipación, discriminaciones y violencias en las migraciones juveniles. Informe realizat en el marc de la col.laboració entre UPF-JOVIS i el projecte Rassif del Casal dels infants.

6. Informes i memòries públiques per complementar la informació obtinguda:

- Arrels Fundació (2023). Viure al carrer a Barcelona. Radiografia d'una ciutat sense llar (Informe #ningúdormintalcarrer, núm. 4). Barcelona: Arrels Fundació.

- Broll, S. C. C. L. (2021). Discriminació a la carta: Exclusió per motius ètnics del mercat de lloguer d'habitatge de Barcelona. Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania.

- Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. (2022). Protecció al carrer: joventut migrada extutelada a Catalunya i vulneracions del dret a l'habitatge. Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.

- Cormenzana, S., Palomés, J., Zevallos, R., Potoy, J. A. P., & Barreira, M. (2021). Estudi sobre la tipologia i tractament informatiu que rep la joventut migrada sense referents familiars en els mitjans de comunicació i les xarxes socials. Col·legi de Periodistes de Catalunya, amb el suport de la Fundació Barça.

- Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. El sensellarisme a Barcelona: estudi de les persones que viuen al carrer a Barcelona a partir de censos i recomptes (Treball de fi de grau). Universitat Autònoma de Barcelona.

- Fundació ISMU. (2019). At a crossroads: Unaccompanied and separated children in their transition to adulthood in Italy. ISMU Foundation.

- García Martínez, J., Martínez Salguero, D., & Cuesta García, A. (Coord.). (2024). INFRA-D: Más allá de la denuncia. Estudio cualitativo con personas migrantes de origen magrebí sobre la infradenuncia del racismo. Accem.

- Generalitat de Catalunya. (2019). Els infants i joves emigrats sols acollits a Catalunya: Estat de situació actual i avançament de resultats de l'estudi. Generalitat de Catalunya.

- Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials. (2022). La salut mental de la infància i l'adolescència a Catalunya: situació actual, mancances i propostes. Observatori dels drets de la Infància.

- Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut i el Grup de Recerca IARS Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB (2021) "Avaluació del sistema de protecció: Sistema d'indicadors (SIASP)"

- Institut Infància i Adolescència de l'Ajuntament de Barcelona. (2023). Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

- Ivàlua. (2022). Avaluació del disseny de l'Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols. Millora de la seva avaluabilitat. Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques.

- Martín-González, A. P., & Gimeno, C. (2023). Las niñas y adolescentes migrantes no acompañadas: un reto para el Sistema de Protección de Menores. Ediciones Complutenses.

- Novact & Iridia. (2024). Vulneración de derechos humanos en Canarias. Infancia migrante y criminalización.

- Síndic de Greuges de Catalunya. (2023). Informe sobre els drets de l'infant. Síndic de Greuges de Catalunya

- Sindicatura de Greuges de Barcelona. (2022). Joves migrants sense referents familiars a la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

III. ANÀLISI DEL MARC JURÍDIC APLICABLE I RESULTATS DE LA INVESTIGACIÓ

A continuació es fa una anàlisi del marc jurídic, que inclou tota la normativa existent així com els principis generals bàsics del dret aplicables, a partir del qual s'aniran contextualitzant els resultats de la investigació, tenint en compte totes les fonts d'informació enumerades en el quadre anterior i l'especial vulnerabilitat en la qual es troben els menors i joves migrants sols.

1. Resum del marc jurídic aplicable

La legislació internacional, europea, espanyola i catalana reconeix el dret a la protecció dels infants i joves migrants sense referents familiars, així com el deure de garantir-los la totalitat dels drets previstos per a qualsevol altre menor o jove. En aquest sentit, es prioritza sempre l'interès superior de l'infant.

1.1. Marc jurídic internacional:

- Convenció dels Drets de l'Infant, de 20 de novembre de 1989.
- Observació general núm.6 (2005) del Comitè dels Drets de l'Infant sobre el Tractament dels infants no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen.
- Observació general conjunta núm.3 (2017) del Comitè de Protecció dels Drets de Tots els Treballadors Migratoris i dels seus Familiars i la núm. 22 (2017) del Comitè dels Drets de l'Infant sobre els principis generals relatius als drets humans dels nens en el context de la migració internacional.
- Dictàmens del Comitè dels Drets de l'Infant contra Espanya.
- Dictamen aprovat pel Comitè en relació amb el Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els Drets de l'Infant relatiu a un procediment de comunicacions respecte de la Comunicació Núm. 16/2017 (CRC/81/D/16/2017 de 31 de maig de 2019).

1.2. Marc jurídic europeu:

- Resolució del Parlament Europeu de 12 de setembre de 2013, sobre la situació dels menors no acompanyats a la UE (2012/2263 (INI).
- Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre la protecció dels menors migrants no acompanyats a Europa (2020/C 429/04).
- La Recomanació CM/Rec(2022) del Comitè de Ministres als Estats membres sobre els principis i directrius de drets humans relatius a l'avaluació de l'edat en el context de la migració.
- Recomanació de la Comissió Europea de data 23.4.2024 sobre el desenvolupament i el reforç dels sistemes integrats de protecció de la infància que redundin en l'interès superior del nen.

1.3. Marc jurídic estatal:

- Llei orgànica 1/1996, del 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
- Article 35 de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

- Articles 166 i següents del Reial Decret 1155/2024, de 19 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social
- Sentències del Tribunal Suprem de l'Estat espanyol que avalen el passaport i els documents d'origen com a documents vàlids per considerar acreditada l'edat de la persona estrangera, i per tant la impossibilitat de realitzar en aquests casos les proves de determinació d'edat.
- Resolució del Defensor del Poble de data 22 de febrer de 2024, relativa a la determinació de l'edat d'un menor documentat.
- Al·legacions del Consell General de l'Advocacia Espanyola de data 10/05/2022 en el tràmit d'audiència prèvia en relació amb el projecte de llei estatal de determinació de l'edat.

1.4. Marc jurídic català:

- Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació.
- Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.
- Decret 63/2022, de 5 d'abril, dels drets i deures dels infants i els adolescents en el sistema de protecció, i del procediment i les mesures de protecció a la infància i l'adolescència.
- Directriu general d'actuació 6/2020 per la qual es regula la gestió de l'expedient de desemparament dels infants i els adolescents immigrats no acompanyats, i la Directriu general d'actuació 6/2021, per la qual s'afegeixen els Annexos 10 i 11a l'anterior directriu.
- Directriu general d'actuació 7/2020, de 28 de desembre, per la qual es regula el contingut i el procediment d'accés i manteniment als programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal de les persones joves extutelades per la Generalitat de Catalunya en situació de risc social.
- Resolució de la Sindicatura de Greuges de Catalunya de data 24/05/2024 sobre el procés de determinació de l'edat dels joves menors estrangers no acompanyats.

2. L'extrema vulnerabilitat dels menors i joves migrants sols

Són moltes les resolucions i lleis que tracten l'especial vulnerabilitat dels menors i joves migrants separats de les seves famílies, reconeixent la necessitat d'un grau més gran de protecció per part dels Estats.
La **Convenció dels Drets de l'Infant** va ser la primera en reconèixer específicament la situació dels infants separats dels seus pares o refugiats (articles 20 i 22). Aquesta interpretació va ser reforçada per l'Observació General número 6 del Comitè de Drets de l'Infant, sobre el tractament dels menors no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen:

"En el que concerneix l'article 4 de la Convenció, haurà de tenir-se en compte l'especial vulnerabilitat dels menors no acompanyats i separats de la seva família, expressament reconeguda en l'article 20 de la Convenció, i haurà de traduir-se en l'assignació prioritària de recursos a aquests menors."

De la mateixa manera, el **Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu de 2020**, va expressar la seva

profunda preocupació per la situació dels MENA[10] (Menors Estrangers No Acompanyats), considerats entre les persones més vulnerables en el context de la migració i exposats a un major risc de violació dels seus drets fonamentals. Concretament destaca: "Els menors migrants són un dels grups més vulnerables de les nostres societats. Privats dels seus pares, fet que en si mateix implica un alt grau d'inseguretat i de perill, molt sovint efectuen un recorregut migratori llarg, caòtic, traumàtic i marcat per la violència. Continuen estant exposats a nombrosos perills i són preses especialment vulnerables per a les xarxes delictives, com les que es dediquen al trànsit de menors per a l'explotació sexual i el treball infantil."

2.1. La doble vulnerabilitat: menors i migrants

El principal motiu de la seva especial situació de vulnerabilitat és **la seva doble condició de menors i migrants,** fet que comporta l'aplicació de dos sistemes normatius de naturalesa antagònica: el sistema de protecció a la infància, que defensa l'interès superior del menor, principi reconegut internacionalment, i el control migratori, propi de la llei d'estrangeria, que sovint posa barreres a la seva protecció efectiva.

Aquesta contradicció queda reflectida en la **Resolució del Parlament Europeu de 12 de setembre de 2013** sobre la situació dels menors no acompanyats a la UE (2012/2263 (INI), que destaca:

"Aquests infants són abans que res uns nens exposats a un perill potencial i en conseqüència, la protecció dels nens i no les polítiques d'immigració, han de ser el principi rector dels estats membres i la Unió Europea en aquest àmbit, respectant-se l'interès superior de l'infant".

El **Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu** de 2020 també insistia en la necessitat, en la mateixa línia: **"(...) els estats membres garanteixin que els menors en situació irregular gaudeixin de suficient consideració i protecció com a nens, en primer lloc, i abans de res, conforme als sistemes nacionals de protecció de la infància."**

2.2. Mobilitat i dificultats en l'acompanyament

La mobilitat d'aquests joves dificulta el seu acompanyament i exigeix una acció més proactiva i coordinada entre les diferents administracions, serveis i entitats.

És important assenyalar que, si bé la mobilitat és inherent al fet migratori, un cop dins el sistema de protecció, molts menors són traslladats d'un lloc a un altre segons la disponibilitat de recursos. Aquest procés sovint no té en compte els vincles que han establert ni la dificultat de començar de nou en cada destinació, fet que afegeix inestabilitat a la seva situació.

Segons un informe de la Fundació ISMU[11], aquesta realitat es produeix en una etapa vital especialment complexa, on els joves experimenten una "triple transició":

- La transició de l'adolescència a l'edat adulta, amb canvis biològics, físics, socioemocionals i cognitius comuns a tots els éssers humans, però viscuts de manera diferent segons la cultura d'origen.

10 MENA és l'acrònim que utilitza la legislació espanyola per referir-se als menors migrants sols, Menors No Acompanyats.
11 Fundació ISMU. (2019). *At a crossroads: Unaccompanied and separated children in their transition to adulthood in Italy.* ISMU Foundation.

- La transició relacionada amb la migració cap a una nova realitat, amb la necessitat de desvincular-se del seu context d'origen i reconstruir una nova vida en una societat i cultura diferents;

- La transició relacionada amb la superació dels possibles traumes passats, viscuts al país d'origen, durant el viatge o un cop arribats al país de destinació.

2.3. L'augment del discurs d'odi i l'estigmatització

En els últims anys, el discurs d'odi cap als menors migrants no acompanyats ha anat en augment, especialment des de l'increment d'arribades a través de Ceuta i de les Illes Canàries. El punt àlgid es va produir entre 2018 i 2019, quan el debat sobre la seva acollida i integració es va intensificar. Des de llavors, la criminalització i l'estigmatització d'aquests joves no ha fet més que créixer.

Aquesta situació els col·loca en una situació de vulnerabilitat addicional, ja que, en ser objecte de múltiples discriminacions, troben més dificultats per l'exercici efectiu dels seus drets. Així ho constata un estudi de la Fundació Barça i el Col·legi de Periodistes de Catalunya, que analitza el tractament informatiu que reben la joventut migrada sense referents familiars en els mitjans de comunicació i les xarxes socials.[12]

El mateix Col·legi de Periodistes de Catalunya, conjuntament amb el Consell de la Informació de Catalunya, ha hagut de recomanar als mitjans de comunicació no utilitzar l'acrònim MENA per referir-se al col·lectiu, arran de l'ús deshumanitzador i estigmatitzant que n'ha fet l'extrema dreta, sovint a partir de dades falses i convertint aquests nois i noies en blanc del discurs d'odi.[13]

Resumint, la situació dels menors i joves migrants no acompanyats es troba marcada per una vulnerabilitat extrema derivada de la seva condició de menors, de migrants i de víctimes d'un sistema sovint contradictori. Davant d'això, és imprescindible que els Estats compleixin amb les seves obligacions nacionals i internacionals per garantir una protecció efectiva que prioritzi l'interès superior del menor per sobre de qualsevol altra consideració.

3. Obligacions dels estats i de tots els agents i mesures pel seu compliment

La legislació internacional, espanyola i catalana reconeixen el dret a la protecció dels infants i joves migrants sense referents familiars, així com el deure de garantir-los la totalitat dels drets previstos per a qualsevol altre menor o jove.

A Catalunya, la Generalitat té la competència exclusiva en matèria de protecció d'infants i adolescents. Això inclou la regulació del règim de protecció i la supervisió de les institucions públiques encarregades de la tutela dels infants i adolescents en situació de desemparament o risc, segons l'article 166.3.a de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

La Direcció General de Prevenció i Protecció a la Infància i l'Adolescència (DGPPIA), creada per refundar l'antiga Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) a través de l'aprovació Decret 110/2025, de 3

12 Cormenzana, S., Palomés, J., Zevallos, R., Potoy, J. A. P., & Barreira, M. (2021). *Estudi sobre la tipologia i tractament informatiu que rep la joventut migrada sense referents familiars en els mitjans de comunicació i les xarxes socials.* Col·legi de Periodistes de Catalunya.

13 Recomanació del Col·legi de Periodistes de Catalunya i el Consell de la Informació de Catalunya (2024)

de juny, de reestructuració del Departament de Drets Socials i Inclusió[14], és l'organisme encarregat de garantir el benestar de la infància i l'adolescència "en alt risc de marginació social amb l'objectiu de contribuir al seu desenvolupament personal", exercint la seva protecció i tutela en cas de desemparament.

La Llei 14/10, de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya[15] estableix que s'aplica "a qualsevol infant o adolescent domiciliat a Catalunya o que s'hi trobi eventualment[16]" així com "les persones majors d'edat que hagin estat tutelades pel departament competent en infància i adolescència en els termes establerts per la llei".[17]

L'article 43 d'aquesta llei especifica que les administracions han de vetllar per la integració social dels menors, amb una atenció especial als infants "immigrants sense referents familiars".

A més, el preàmbul de la llei justifica la necessitat de continuar acompanyant els joves més enllà de la majoria d'edat:

"Sovint és fonamental no tallar en sec la intervenció protectora pel sol fet que l'adolescent legalment ha deixat d'ésser-ho en arribar a la majoria d'edat (...). Així, s'estableix que la persona fins llavors tutelada per l'entitat pública es pugui acollir voluntàriament a un conjunt de mesures assistencials que l'acompanyaran, més enllà de la seva majoria d'edat, en el procés cap a la plena integració a la vida adulta, i que pugui ésser beneficiària d'aquestes mesures." L'article 43 d'aquesta llei especifica que les administracions han de vetllar per la integració social dels menors, amb una atenció especial als infants "immigrants sense referents familiars".[18]

4. Responsables dels menors i joves extutelats

La Direcció General de Prevenció i Protecció a la Infància i l'Adolescència és l'organisme a Catalunya que no només promou el benestar de la infància i l'adolescència en alt risc de marginació social sinó que exerceix la protecció i tutela dels infants i adolescents desemparats.[19]

Quan els menors viuen en centres, els directors dels mateixos són les persones que ostenten la guarda.[20]

Ara bé, segons la llei, la responsabilitat de garantir la protecció dels menors no recau únicament en la DGPPIA o els centres de menors, sinó en tots els poders públics i la ciutadania en general.

En aquest sentit, l'Administració Local té l'obligació "d'intervenir si detecta una situació de risc en el seu territori, adoptant les mesures adequades per a actuar contra aquesta situació."[21]

---

14 La recollida de dades i informació d'aquest informe s'ha treballat abans de la refundació de la DGAIA en la DGPPIA. Per evitar equívocs, en la part de resultats d'aquest informe es farà referència en endavant a les actuacions de l'antiga DGAIA, mentre que en l'apartat de recomanacions es recullen propostes d'incidència política a tenir en compte per la nova DGPPIA.

15 Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

16 Als efectes de la llei catalana "s'entén per infant la persona menor de dotze anys i per adolescent la persona amb una edat compresa entre els dotze anys i la majoria d'edat establerta per la llei." (art. 2.2)

17 Art.2 Llei 14/2010

18 Art. 43 Llei 14/2010

19 Article 143.1 del Decret 289/2016, de 30 d'agost, de reestructuració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

20 Article 33 del Decret 2/1997: La guarda del menor es confiarà al director del centre, mitjançant la resolució administrativa corresponent, per la qual s'adopta la mesura de protecció.

21 Article 99 Competència en matèria de risc (Llei 14/2010): L'Administració local ha d'intervenir si detecta una situació de risc d'un infant o adolescent que es troba en el seu territori; ha d'adoptar les mesures adequades per a actuar contra

A més, la ciutadania també té una responsabilitat activa, tal com estableix la llei: **"L'obligació de vetllar pel respecte efectiu dels drets dels infants i els adolescents és una responsabilitat de la família, de tota la ciutadania i, molt particularment, de tots els poders públics, que també tenen l'obligació de defensar-los i promoure'ls".**[22]

Aquesta obligació implica, d'una banda, que les administracions públiques no només han de garantir els drets dels menors, sinó que també han d'exercir funcions de promoció, atenció i protecció, facilitant alhora canals de participació perquè els mateixos infants i adolescents puguin ser protagonistes de la defensa dels seus drets.

D'altra banda, qualsevol ciutadà, especialment els professionals de la salut, els serveis socials, el sector educatiu i les entitats privades que presten serveis en l'acompanyament d'aquests joves, tenen l'obligació de comunicar, intervenir o denunciar qualsevol situació de risc o desemparament de la qual tinguin coneixement.

El fet de no complir aquesta obligació pot comportar sancions greus o molt greus[23].

Per aquest motiu, qualsevol actor que intervingui en l'acompanyament dels menors i joves migrats sols, així com tota la ciutadania, ha de conèixer i respectar les seves obligacions legals, actuant en conseqüència.

5. Principis generals dels drets aplicables

5.1. L'interès superior del menor

Dues directrius fonamentals regeixen qualsevol actuació tant de l'Administració com dels professionals que treballen amb infants i adolescents, així com de la ciutadania en general: l'interès superior del menor i el seu dret a ser escoltat i a participar.

Aquests principis, reconeguts per primera vegada a la Convenció dels Drets de l'Infant del 20 de novembre de 1989, són d'obligat compliment per l'Estat espanyol des de 1990, any en què Espanya va formalitzar la ratificació[24].

L'article 3 de la Convenció estableix:

1. En totes les mesures concernents als nens que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, una consideració

aquesta situació, de conformitat amb la regulació establerta per aquesta llei, amb la normativa de la Generalitat que la desenvolupa i amb la legislació en matèria de serveis socials.

22 Article 3 Responsabilitat ciutadana i pública

23 Arts. 158 i 159 LLei 14/2010

24 A més l'article 10.2 de la Constitució Espanyola, estableix que: "Les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i acords internacionals sobre les mateixes matèries ratificats per Espanya."
Això mateix disposa la llei catalana 2010 "la interpretació d'aquesta llei i de les altres disposicions de la Generalitat relatives als infants i als adolescents "s'ha de fer d'acord amb els tractats internacionals ratificats per l'Estat espanyol, especialment la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989, la Convenció Europea de Drets de l'Home, del 4 de novembre 1950, els principis consagrats en la Carta Europea dels Drets de l'Infant i en la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, del 7 de desembre de 2000, les Observacions Generals del Comitè dels Drets de l'Infant de Ginebra, la Constitució espanyola, l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Resolució 194/III, del Parlament de Catalunya, sobre els drets de la infància, i també totes les resolucions sobre infants i adolescents aprovades pel Parlament de Catalunya".

primordial al fet que s'atendrà serà l'interès superior de l'infant.

2. Els Estats Part es comprometen a assegurar al nen la protecció i la cura que siguin necessaris per al seu benestar, tenint en compte els drets i deures dels seus pares, tutors o altres persones responsables d'ell davant la llei i, amb aquesta fi, prendran totes les mesures legislatives i administratives adequades.

3. Els Estats Parts s'asseguraran que les institucions, serveis i establiments encarregats de la cura o la protecció dels nens compleixin les normes establertes per les autoritats competents, especialment en matèria de seguretat, sanitat, ràtio places/professional i competència del seu personal, així com en relació amb l'existència d'una supervisió adequada.

Aquesta mateixa perspectiva queda reflectida en la legislació estatal. L'article 2 de la Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, estableix que l'interès superior dels menors ha de prevaler sobre qualsevol altre interès legítim que pugui concórrer. Així mateix, l'article 4 de la Llei 14/2010 reforça aquesta idea establint que: **"l'interès superior de l'infant adolescent ha de ser també el principi inspirador de totes les decisions i actuacions que el concerneixen adoptades i dutes a terme pels progenitors, pels titulars de la tutela o de la guarda, per les institucions públiques o privades encarregades de protegir-lo i d'assistir-lo o per l'autoritat judicial o administrativa."**

Aquest principi, per tant, actua com a eix fonamental en la presa de decisions que afecten la infància i l'adolescència, garantint el seu desenvolupament integral i el respecte als seus drets.
Del principi d'interès superior al principi de prevenció en la legislació catalana.

Una de les grans novetats de la legislació catalana és la seva ampliació del principi d'interès superior del menor amb el principi de prevenció.

Segons la llei, la prevenció és **"el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu sa desenvolupament integral o per al seu benestar."** Aquestes actuacions han de ser anticipatòries, per evitar situacions no desitjades i afavorir-ne de favorables.

Així, la llei estableix que s'ha d'evitar la desprotecció dels joves quan hi ha indicadors de risc. Es tracta de prevenir el **risc individual,** "quan hi ha indicadors o factors de risc que fan palesa la probabilitat que l'infant o l'adolescent que s'hi trobi resulti en el futur desatès en les seves necessitats bàsiques", i el **risc social** quan "el conjunt d'infants o adolescents de manera global, tant de caràcter territorial, cultural com social, (...) resultin en el futur perjudicat en llur desenvolupament o benestar."

Quan es detecten aquests factors de risc, que són indicadors de la probabilitat que una situació esdevingui perjudicial per a les persones afectades, les actuacions que s'han de portar a terme han de tenir com a objectiu disminuir les probabilitats que es produeixin esdeveniments negatius, especialment en aquells casos en què aquests factors de risc es manifesten de manera concentrada.

Per tant, les mesures destinades als menors i joves migrants sense referents familiars han d'anar més enllà de la protecció del menor, incorporant estratègies de prevenció.

A Catalunya, aquest principi es concreta amb l'obligació de **prevenir la desprotecció**, garantint actuacions anticipatòries per reduir els riscos i evitar situacions de vulnerabilitat en el futur.[25]"

25 Art. 78 Prevenció de la desprotecció i Art. 77 Prevenció del risc social (Llei 14/2010)

5.2 Dret a participar i manifestar les seves opinions

Els infants i adolescents són ciutadans subjectes de drets i, com a tal, tenen el dret no només de rebre passivament protecció, sinó també de ser activament "protagonista de la defensa dels seus drets"[26].

Això implica que, els infants i adolescents que es troben en situació de risc o desemparament, tenen el dret d'accedir al sistema de protecció i de beneficiar-se dels recursos més adequats per afavorir el seu desenvolupament personal. A més, tenen el dret de sol·licitar la protecció i tutela de la Generalitat de Catalunya, d'acord amb la legislació vigent sobre infància i adolescència[27].

Els menors i adolescents no només poden exercir i defensar els seus drets a través dels seus representants legals, sinó que ho poden fer ells mateixos quan els interessos amb els seus representants legals siguin contraposats als propis[28].

De fet, la llei estableix que **"els infants i els adolescents, amb l'objecte de demanar informació, assessorament, orientació o assistència, es poden adreçar personalment a les administracions públiques encarregades d'atendre'ls i protegir-los, fins i tot sense el coneixement de llurs progenitors, tutors o guardadors, en particular si la comunicació amb aquests pot frustrar la finalitat pretesa. Amb el mateix objectiu també es poden adreçar al Ministeri Fiscal, al Síndic de Greuges o als síndics de greuges o defensors locals de la ciutadania."[29]**

Aquesta disposició obliga les administracions competents, els equips tècnics i els centres del sistema de protecció a garantir aquest dret mitjançant procediments i recursos adequats. No només han de rebre i respondre les peticions dels infants i joves, sinó que han d'adaptar les respostes a les seves necessitats[30] i informar-los sobre altres procediments de queixa disponibles en relació amb el problema plantejat[31].

Així, **el dret a ser escoltat i a participar atorga als infants i adolescents la capacitat i la possibilitat d'acudir a altres professionals o ciutadans quan consideren que l'Administració no està vetllant correctament pels seus drets ni actuant en el seu interès superior.**

A més, la llei disposa que: **"les administracions locals, en funció de llur proximitat a la ciutadania i d'acord amb la legislació vigent, són el primer nivell d'informació i assessorament dels infants i els adolescents que ho sol·liciten."[32]**

El dret a ser escoltat en el context de la migració internacional.

L'Observació general conjunta núm. 3 (2017) del Comitè de Protecció dels Drets de Tots els Treballadors Migratoris i dels seus Familiars i la núm. 22 (2017) del Comitè dels Drets de l'Infant sobre els principis generals relatius als drets humans dels infants en el context de la migració internacional, remarquen la necessitat de garantir la informació i la participació dels infants en el context de la migració internacional, atès que es troben

26 "Qualsevol infant o adolescent té dret a ésser considerat un ciutadà o ciutadana, sense altres limitacions que les establertes explícitament en la legislació vigent per a les persones menors d'edat, i a ésser protagonista de la defensa dels seus drets.". (Art. 53)
27 Art. 6 Decret 63/2022, de 5 d'abril
28 Art. 17.1 1. LLei 14/2010 "Els infants i els adolescents poden exercir i defensar ells mateixos llurs drets, llevat que la llei limiti aquest exercici. En qualsevol cas, poden fer-ho mitjançant llurs representants legals, sempre que no tinguin interessos contraposats als propis".
29 Art.17.3 Llei 14/2010
30 Art. 20 Decret 63/2022, de 5 d'abril
31 Art. 22 Decret 63/2022, de 5 d'abril
32 Art. 17.4 Llei 14/2010

en un país que no és el seu i, sovint, en una situació de vulnerabilitat.

En aquest sentit, l'Observació 35 estableix que: **"han d'aplicar-se mesures adequades per a garantir el dret del nen a ser escoltat, ja que els nens que arriben a un país poden trobar-se en una situació especialment vulnerable i desfavorida. Per aquest motiu, és fonamental aplicar mesures per a fer plenament efectiu el seu dret a expressar les seves opinions sobre tots els aspectes que afecten les seves vides, també com a part integrant dels procediments d'immigració i asil, i que les seves opinions es tinguin degudament en compte".**

A més, el Comitè també assenyala la necessitat de **proporcionar a aquests infants i joves informació pertinent, clara i accessible sobre els seus drets, els serveis disponibles, els mitjans de comunicació, els mecanismes de denúncia, els processos d'immigració i asil i els seus resultats,** entre d'altres.

Aquesta informació ha de ser facilitada en el seu idioma, en temps oportú i d'una manera adaptada a la seva edat i necessitat, perquè puguin expressar-se i fer sentir la seva veu en els procediments que els concerneixen.

L'Observació núm. 36 específica que "els Estats part han de designar un representant legal qualificat per a tots els nens, inclosos els que estan sota cura parental, i un tutor capacitat per als nens no acompanyats i separats, tan aviat com sigui possible a la seva arribada, a títol gratuït" i, a més, s'han de garantir, **"mecanismes de denúncia accessibles per als nens."**

Així mateix, l'Observació núm. 37 destaca que: "els Estats part han d'adoptar totes les mesures apropiades per a promoure i facilitar plenament la participació dels nens, entre altres mitjans brindant-los l'oportunitat de ser escoltats en tot procediment administratiu o judicial relacionat amb el seu cas o el de les seves famílies, inclosa tota decisió sobre l'atenció, l'allotjament o la situació de residència."

5.3 Relació entre el dret a ser escoltat i l'interès superior del menor

El Comitè dels Drets de l'Infant ha assenyalat que no es pot aplicar correctament el principi de l'interès superior del menor (article 3 de la Convenció) si no es respecta el dret a ser escoltat (article 12). De la mateixa manera, el dret a ser escoltat reforça el principi de l'interès superior, ja que permet que els infants tinguin un paper actiu en totes les decisions que afecten la seva vida.

La Recomanació de la Comissió Europea del 23 d'abril de 2024 sobre el Desenvolupament i el reforç dels sistemes integrats de protecció de la infància que redundin en l'interès superior del nen, disposa que s'ha de garantir que: **"els nens rebin informació sobre els mitjans d'accés a la justícia, els aspectes generals de la tramitació dels processos judicials que els concerneixin i els seus drets en el context d'aquests processos en un llenguatge fàcilment accessible i adaptat als nens, tenint en compte les necessitats especials que puguin tenir** (punt 51.d)".

5.4 Resultats del principi d'interès superior del menor i del principi de participació

Tal com es detalla més endavant, el principi d'interès superior del menor no sempre es veu reflectit en la pràctica. En molts casos, la seva condició de migrant predomina per sobre de la seva condició de menor, fet que pot condicionar l'accés a una protecció efectiva.

El principi de participació, que hauria de garantir l'existència de mecanismes perquè els menors i joves puguin

expressar els seus interessos, manifestar desacords amb els seus tutors o guardadors i, actuar de manera autònoma en defensa dels seus drets, és encara insuficientment aplicat.

En la pràctica, aquests mecanismes són inexistents o inaccessibles, i els menors i joves queden en gran part supeditats a la voluntat dels professionals que els acompanyen.

Cal destacar que, aquests professionals, tot i tenir un paper clau en la protecció dels menors, sovint es troben amb limitacions per desconeixement o per conflicte d'interessos entre els centres on resideixen els joves i la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA).

Aquesta situació pot impedir-los actuar de la manera més beneficiosa per als infants, comprometent així l'efectivitat d'aquests principis.

5.5 Principi de no discriminació

La Llei catalana de protecció de la infància, en l'article 4, disposa que els poders públics han de "garantir la igualtat en la diferència dels infants i els adolescents d'ambdós sexes, per tal d'eliminar la discriminació sexista, per raó d'origen, color, idioma, religió, opinió política o d'una altra índole, ètnica o social, posició econòmica, condicions físiques, psíquiques o sensorials, estat de salut, naixement, orientació sexual o qualsevol altra condició personal pròpia o de llurs progenitors o representants legals", i "han de garantir i eliminar qualsevol tipus de discriminació."

Aquesta llei no només obliga a interpretar i aplicar la normativa amb criteris d'igualtat, sinó que estableix el deure actiu d'eliminar qualsevol tipus de discriminació.

En la mateixa línia, la Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació, reforça aquest compromís. En particular, l'article 3 estableix de manera contundent que els professionals de les administracions públiques i dels serveis sostinguts amb fons públics, així com aquells que treballen en els àmbits de "prevenció, intervenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació", tenen l'obligació de denunciar en el cas de tenir "coneixement d'una situació de risc o una sospita fonamentada de discriminació o violència".[33]

Aquesta obligació implica que qualsevol persona que tingui coneixement d'una situació de risc en relació amb un menor ha d'informar-ne a les autoritats competents, assegurant així una resposta ràpida i adequada a possibles vulneracions dels seus drets.

5.6 Resultats de la investigació en relació amb el principi de no discriminació

L'anàlisi realitzada posa en relleu diverses problemàtiques relacionades amb l'aplicació dels principis d'interès

33 Article 3 Llei 19/2020: Principis generals d'actuació de l'Administració
1. Les administracions públiques i el Síndic de Greuges, en l'àmbit de llurs competències, han de vetllar per garantir el dret a la igualtat de tracte i la no-discriminació en els àmbits a què fa referència aquesta llei.
2. Els professionals de les administracions públiques i dels serveis sostinguts amb fons públics i els que fan tasques de prevenció, intervenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació, si tenen coneixement d'una situació de risc o una sospita fonamentada de discriminació o violència, tenen el deure de comunicar-ho als cossos i forces de seguretat i a l'òrgan competent.

superior del menor i de participació, així com amb les situacions de discriminació i discurs d'odi que afecten els joves migrants sols.

5.6.1 Determinació de l'edat i possibles discriminacions

Un dels aspectes identificats és la pràctica de la DGAIA de sol·licitar proves de determinació de l'edat a la Fiscalia de Menors, fins i tot en aquells casos en què els joves disposen de documents acreditatius com a menors d'edat. Aquesta pràctica pot constituir un supòsit de discriminació, especialment en el cas dels joves de nacionalitat gambiana, sobre els quals hi ha una presumpció sistemàtica de falsedat documental.

Aquesta presumpció, de la que no consta que mai hagi estat objecte d'una denúncia formal als tribunals, s'utilitza com a justificació per sotmetre tots els menors d'aquesta nacionalitat a proves de l'edat, mentre que, un cop complerts els 18 anys, aquests mateixos passaports són acceptats per a qualsevol tràmit administratiu, incloent-hi la sol·licitud d'autoritzacions de residència i treball com a jove extutelat, l'empadronament o l'obtenció de la targeta sanitària.

5.6.2 Discurs d'odi i el seu impacte en la vida quotidiana dels joves

L'informe constata que el discurs d'odi contra els menors i joves migrants sols ha augmentat en els darrers anys, i encara és impune, amb conseqüències directes en la seva vida diària.

L'informe de la Sindicatura de Greuges de Barcelona de l'any 2022[34] ja alertava sobre aquesta problemàtica, assenyalant que: **"el discurs de l'odi s'ha estès de manera preocupant per molts espais de la ciutat. El col·lectiu de joves migrants sense referents familiars ha estat objecte d'una constant estigmatització en els darrers temps i cal actuar per recordar que es tracta de joves, en situació de vulnerabilitat i amb una gran capacitat per fer aportacions al futur de la ciutat".**

Segons l'informe de la UPF sobre emancipació, discriminació i violència en la migració de joves[35], realitzat en el marc del projecte Rassif, reforça aquesta idea: "l'estigma creixent difós pels mitjans de comunicació els associa al consum de drogues i comportaments delictius o violents, agressions sexuals a noies o ocupacions d'habitatge. Passen així d'una situació de menors protegits a la d'estrangers en situació irregular, aturats o "àrabs perillosos"; treballant en feines precàries, consumidors de drogues, etc. A més, una de les formes més insidioses de racisme és la islamofòbia, que impregna els fonaments del pensament sociològic occidental (...) "L'arribada limitada de joves migrants no acompanyats a Europa, encara que no és important en nombre, es considera un problema públic. De vegades, s'afirma que desborden els serveis i, per tant, es construeixen com un grup que viu molts dels atacs racistes i el discurs d'odi. Molts d'ells estan associats a grups radicalitzats i sovint són considerats autors o responsables d'atemptats terroristes, tant als seus països d'origen com a Europa. (...) **"El jove viu aquest doble dolor, el de patir aquesta violència i el d'estar en un espai on no té la capacitat de moure's i tenir opcions per desenvolupar-se personalment i col·lectivament com a banda. La violència augmenta quan s'emigra, el racisme es fa diari i la manca d'aliances quan et protegeix la família i la comunitat els posa en una violència molt més difícil d'enfrontar-se. El racisme i la violència són quotidians i alhora estructurals, i de vegades per als mateixos joves, són difícils de descriure i delimitar. »**

Aquesta acurada descripció va quedar palesa durant l'estrena del Rassif en Escena del 22 de febrer de 2025, on una vintena de joves participants van exposar públicament l'estigma que pateixen i el seu impacte emocional i social.

34 Sindicatura de Greuges de Barcelona, 2022
35 Premat, C., & Moral, P. (2023). *Emancipación, discriminaciones y violencias en las migraciones juveniles.*

5.6.3 Dades quantitatives sobre discriminació i violència

Els resultats de l'enquesta realitzada a les entitats que formen el projecte RASSIF reflecteixen que els joves pateixen aquesta discriminació i violència en quasi tots els aspectes de la seva vida de manera quotidiana, i per part de diferents actors:

1. Controls de bitllet en els transports públics:
   - De les 31 respostes, el 16,13% dels joves han estat requerits per mostrar el bitllet en transports de forma arbitrària.

2. Per part de la policia local, autonòmica i nacional
   - De les 31 respostes, el 19,35% dels joves manifesten haver estat aturats per la policia per no tenir la factura del seu mòbil, patinet o bicicleta.
   - De les 31 respostes, el 58,06 dels joves han manifestat haver estat aturats per un control de documentació al carrer pel seu perfil ètnic o racial.
   - De les 30 respostes rebudes, el 33,33% dels joves han estat aturats identificats en estacions de trens o autobusos per un control de documentació.
   - De 29 respostes, el 27,59% dels joves han manifestat haver patit violència verbal i física per part dels cossos policials, en motiu del seu origen, incloent-hi insults racistes, expressions xenòfobes.

3. Discriminació en la societat civil:
   - De 20 respostes, el 40% dels joves han sentit discriminació en la recerca d'una habitació de lloguer pel seu origen.
   - De 30 respostes el 46,67% dels joves han sentit incomoditat i violència en el transport públic pel seu origen.

Font: Gràfic d'elaboració pròpia

5.6.4 Racisme institucional i obstacles burocràtics

Més enllà de les situacions de discriminació directa, també es constaten pràctiques administratives que dificulten el procés d'inclusió d'aquests joves.

Així per exemple, la dificultat per obtenir una cita per posar empremtes i obtenir la targeta de residència. La falta de cites disponibles fa que molts menors i joves dels centres hagin de recórrer a pagaments de fins a 100 euros a màfies per aconseguir-ne una, sense la qual no podrien obtenir la targeta física d'identificació[36].

36 Dues de les moltes noticies que hi ha sobre aquesta problemàtica que fa anys que persisteix: *La manca de cites per es-*

Una altra situació és el sentiment d'aïllament per haver estat acollits en un centre de menors apartats.
És molt significatiu que de 23 respostes, un 26,09% dels enquestats han afirmat haver-se sentit marginats per haver viscut en un centre aïllat, la qual cosa ha reforçat el seu sentiment de ser un "problema social".

5.6.5 Baixa denúncia de vulneracions de drets

Un altre aspecte preocupant és la infradenúncia de situacions de discriminació per part dels joves, fet que reflecteix la manca de coneixement i de confiança en les institucions i en els mecanismes de protecció.

Les vulneracions documentades són especialment significatives si considerem que la majoria dels joves enquestats no es troben en situacions d'extrema vulnerabilitat i que el percentatge de denúncies per part d'aquest col·lectiu és molt baix. Això està àmpliament documentat en l'informe d'Accem sobre la infradenúncia dels col·lectius racialitzats, on s'expliquen els motius que d'aquesta realitat[37].

De 31 respostes, el 16,13% ha presentat una queixa per problemes amb la seva documentació i el 3,23% han denunciat situacions de discriminació/racisme.

De 30 respostes, el 23,33% consideren que no han rebut acompanyament per presentar queixes o defensar dels seus drets.
En relació amb la discriminació prèvia viscuda al Marroc, l'enquesta també reflecteix que els joves han experimentat discriminació abans de la seva arribada a Europa:

50% dels 22 joves marroquins enquestats van manifestar haver-se sentit discriminats al Marroc. Un 20% dels 10 joves subsaharians que han passat pel Marroc també han declarat haver-hi viscut discriminació.

5.6.6 Conclusions dels resultats del principi de no discriminació

Els resultats de la investigació mostren que els menors i joves migrants sols pateixen discriminació sistemàtica i estructural, tant a nivell administratiu com social, i que l'augment del discurs d'odi els ha situat en una posició encara més vulnerable.

Les dades reflecteixen una manca de mecanismes efectius de protecció i d'acompanyament, la qual cosa afavoreix la infradenúncia de vulneracions i agreuja la seva exclusió social. Aquest context posa en evidència la necessitat d'implementar mesures urgents per garantir l'accés real als drets fonamentals d'aquests joves i assegurar que el principi de l'interès superior del menor es compleixi de manera efectiva.

6. Necessitats de protecció

En aquest apartat es fa referència a les necessitats de protecció (en àmbits generals i específics) que tenen els menors i joves migrants sols, la normativa aplicable a la necessitat en qüestió i els resultats de la investigació.

Cal recordar que la legislació catalana no només obliga a protegir els menors quan es troben en situació de desprotecció, sinó que també estableix l'obligació de prevenir la desprotecció quan hi ha indicadors de risc.

---

trangeria i asil: el mercadeig no acaba, però l'Estat hi posa un pedaç (Nació Digital, 2023) i *Clamor contra el mercat negre de cites per renovar els permisos de migrants* (La Vanguardia, 2020).

37 García Martínez, J., Martínez Salguero, D., & Cuesta García, A. (Coord.). (2024). *Denuncia. Estudio cualitativo con personas migrantes de origen magrebí sobre la infradenuncia del racismo.* Accem

Això implica que s'han de prendre totes les mesures possibles per prevenir aquest risc i garantir el benestar dels infants i adolescents.

6.1. Necessitats generals de protecció

6.1.1 Durant la fase inicial d'atenció: sistemes de determinació de l'edat

Atès que el sistema de protecció està dissenyat per als menors d'edat, l'acreditació de la minoria d'edat és un requisit fonamental per poder exercir els seus drets.

6.1.2 Marc Jurídic:

La importància de la determinació de l'edat queda clarament recollida en el Dictamen aprovat pel Comitè dels Drets de l'Infant l'any 2017[38] en el qual s'afirma: **"la determinació de l'edat d'una persona jove que al·lega ser menor d'edat té una importància fonamental, atès que el resultat determina si aquesta persona tindrà dret a la protecció nacional com a infant o serà exclòs d'aquesta protecció. De la mateixa manera, i de vital importància per al Comitè, el gaudi dels drets continguts en la Convenció flueix d'aquesta determinació."**

En aquest sentit, la norma general estableix que els documents oficials que acreditin la minoria d'edat han de ser considerats vàlids, i que els procediments de determinació de l'edat només s'han d'aplicar en situacions excepcionals, quan no hi ha cap altre document o prova acreditativa de l'edat del mateix.

Pel que fa als documents vàlids per poder acreditar la minora d'edat, la **Directriu general de la DGPPIA, 6/2020, que regula la gestió de l'expedient de desemparament d'infants i adolescents immigrats no acompanyats**, disposa:

"Art.1.d.7) Procediment de determinació d'edat i nova documentació: D'acord amb la jurisprudència del Tribunal Suprem, el passaport oficial vàlid, expedit per autoritat competent que no presenti indicis de manipulació i acrediti la minoria d'edat de l'infant o l'adolescent migrat sol, preval sobre les dades estimatives dels procediments de determinació d'edat".

A més, aquesta directriu reconeix altres documents d'acreditació de la minoria d'edat (art.2.2 d) com ara: "qualsevol altra documentació identificativa, com ara el passaport, certificat de naixement, el document d'identificació del país d'origen, document de lliurament del menor estranger sol i manifestacions realitzades per part de les forces i cossos de seguretat, certificacions d'altres institucions públiques, altres documents públics que donin fe de l'edat, resolucions judicials o qualsevol altre de naturalesa anàloga. Es podran tenir en consideració altres elements de valoració d'acord amb els criteris que fixen les observacions i les recomanacions del Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides, i els protocols de coordinació institucional en vigor. (...) Tota aquesta documentació s'ha de fer valdre també en el mateix procés de determinació de l'edat: "(...) Mentre es tramita el procediment de determinació d'edat, o quan estigui vigent el Decret de Fiscalia de Menors corresponent, els professionals del sistema de protecció han d'informar la Fiscalia sobre l'aparició de qualsevol document o element d'identificació que pugui ser rellevant i, si escau, demanar el que escaigui, d'acord amb el que preveu l'apartat 3.6 d'aquest Annex."

En el cas que un menor presenti documentació vàlida durant el procediment de determinació de

38 Dictamen aprovat pel Comitè dels Drets del Nen en relació amb el Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els Drets del Nen relatiu a un procediment de comunicacions respecte de la comunicació núm. 16/2017

l'edat, la directriu és clara (article 3.6): "en casos de presentació de passaport vàlid mentre es tramita o una vegada ha finalitzat l'expedient de determinació d'edat s'hauria de sol·licitar el tancament d'expedient".

A més, la mateixa directriu disposa que "els joves migrants sols pendents de prova de determinació d'edat es consideren documentats, d'acord amb els criteris fixats per la jurisprudència del Tribunal Suprem (entre d'altres, la recent STS 307/2020, de 16 de juny; i les precedents SSTS 720/2016, d'1 de desembre, 507/2015, de 22 de setembre, o 411/2015, de 3 de juliol) en els supòsits següents:

d. Que obtinguin i presentin passaport oficial vàlid, expedit per autoritat competent.
e. Que el passaport no presenti indicis de manipulació.
f. Que el document acrediti la seva minoria d'edat.

2. En aquests casos, l'òrgan competent de la DGPPIA, en la seva condició d'entitat protectora, autoritat dotada de fe pública i representant legal del menor d'edat, ha de sol·licitar a la Fiscalia de Menors el tancament del corresponent expedient de determinació d'edat aportant la documentació següent:

a) Informe de la direcció del centre residencial en què està acollit, demanat per l'òrgan competent de DGPPIA, en què constin les dades següents:

- La identificació del/la jove migrant, d'acord amb les dades acreditades en el passaport.
- La comprovació actualitzada de les dades disponibles sobre el/la jove migrant (exclusivament, l'existència o no en l'expedient d'altres passaports vàlids del mateix titular, o bé una contradicció indubtable, flagrant i manifesta entre la data de naixement i l'aparença física del seu titular), per determinar si existeix alguna contradicció rellevant entre les dades esmentades i la data de naixement consignada en el passaport.
- Una còpia del passaport.

A més, la mateixa directriu disposa que "d'acord amb la jurisprudència esmentada (en particular, Fonament de Dret Tercer de la STS 307/2020, de 16 de juny), les següents dades no tindran caràcter decisiu per dubtar de la fiabilitat de la data de naixement acreditada en el passaport:

- Les manifestacions prèvies realitzades pel menor, al·legant majoria d'edat (que poden obeir a finalitats distintes).
- La seva negativa a realitzar les proves mèdiques (que no permet presumir majoria d'edat en termes legals).
- L'existència de decrets de determinació d'edat realitzats en altres àmbits territorials que s'estableixi la majoria d'edat (atès el seu caràcter estimatiu)".

Aquesta directriu va ser reforçada per la Directriu 2/2021 de la mateixa DGPPIA, que estableix que **la validesa de la documentació dels joves només pot ser qüestionada després d'un estudi detallat que mostri contradiccions "indubtables, flagrants i manifestes".** En cas de sospita fundada, s'hauria d'informar els cossos policials corresponents perquè iniciïn una investigació.

Tot i la claredat de la normativa catalana, el seu incompliment per part de la DGPPIA i la Fiscalia de Menors ha estat denunciat per diverses institucions.

La Sindicatura de Greuges de Catalunya, en la seva recent **resolució d'ofici del 24/04/2024, dirigida a la DGPPIA i a la Fiscalia de Menors** relativa a la "Resolució sobre el procés de determinació de l'edat dels joves menors estrangers no acompanyats" que presentin documentació identificativa de minoria d'edat", alerta

que **"les proves de determinació de l'edat es continuen practicant a menors migrants que presenten documentació de minoria d'edat, no declarada invàlida per cap òrgan competent, la qual cosa aboca aquests joves a una situació de llimbs legals, sense tenir en compte el principi de favor minoris, ni el principi de proporcionalitat que ha de ponderar l'inici del procés de determinació de l'edat en aquestes situacions".**

Aquesta mateixa resolució conté un fragment de la **Resolució de 22 de febrer de 2024 que el Defensor del Poble** espanyol adreçat a la Fiscalia General de l'Estat, confirma aquesta situació i assenyala que: "Les intervencions del Defensor del Poble en queixes relacionades amb procediments de determinació de l'edat són constants. **Aquesta institució comparteix, tal com es reflecteix en la seva última memòria anual, que no es poden realitzar procediments de determinació de l'edat a menors documentats (...) Segons el parer del Defensor del Poble, la possibilitat d'apreciar aquests indicis de frau s'ha de circumscriure a aquells supòsits en els quals, segons la reiterada jurisprudència de la Sala 1a del Tribunal Suprem (SSTS núm. 410/2021, de 18 de juny, núm. 412/2021, de 21 de juny, núm. 610/2021, de 20 de setembre i núm. 796/2021, de 22 de novembre), la documentació hagi estat judicialment impugnada."**

Aquestes pràctiques vulneren no només el principi de benefici del dubte sinó tots els mecanismes que s'han d'utilitzar per poder determinar l'edat del menor recollits en l'Observació 6 del Comitè sobre els drets de l'infant (apartat 31.i): **"Les mesures inclouran la determinació de l'edat, de manera que no només s'ha de tenir en compte l'aspecte físic de l'individu, sinó també la seva maduresa psicològica. A més, l'avaluació haurà de realitzar-se amb criteris científics, seguretat i imparcialitat, atès l'interès del menor i a consideracions de gènere, evitant tot risc de violació de la seva integritat física, respectant degudament la seva dignitat humana, i, en cas d'incertesa, atorgant a l'individu el benefici del dubte, de manera que, en la hipòtesi que es tracti d'un menor, se'l tracti com a tal."**

La jurisprudència del Tribunal Suprem de l'Estat espanyol que ha establert en diverses sentències els passaports i els documents d'origen són documents vàlids per a determinar l'edat de l'estranger, si aquests no han estat en cap cas declarat falsos, així com la constant infracció de realitzar proves de determinació d'edat. En aquest sentit, la Sentència del Tribunal Suprem 23 setembre 2014 [ciutadana nacional de Ghana amb passaport i partida de naixement a la qual se li practiquen proves mèdiques de determinació d'edat] va crear doctrina determinant que el passaport és un document amb validesa internacional expedit per les autoritats del país de procedència del ciutadà estranger.

La Sentència del Tribunal Suprem indicada argumenta que la interpretació correcta de la Llei i el Reglament d'Estrangeria condueix a no poder considerar com a estranger indocumentat l'immigrant del passaport del qual o document equivalent d'identitat es desprengui la minoria d'edat. **Per això, tal com afirma el Tribunal Suprem, el menor estranger que porti passaport legalment expedit pel país d'origen, la validesa del qual no ha estat qüestionada ni invalidada, no pot ser sotmès a proves mèdiques de determinació de la seva edat per ser contradictòria aquesta documentació amb la seva aparença física. A més la sentència indicada considera que, en qualsevol cas, ja es tracti de persones documentades com a indocumentades, les proves mèdiques de determinació de l'edat no poden ser aplicades de manera indiscriminada. Qualsevol dubte sobre la minoria d'edat del subjecte que estigui basada en la simple contradicció amb la seva aparença física ha de ser resolta a favor del menor donat que les tècniques mèdiques actuals no permeten establir amb total precisió l'edat de l'individu i cal valorar la situació de desemparament en què poden quedar els menors que no són objecte de protecció per les autoritats competents. Aquesta doctrina jurisprudencial ha estat aplicada en altres sentències posteriors del TS[39].**

39 Altres sentències posteriors són: la STS 24 setembre 2014 [nacional de Guinea que portava passaport vàlidament expedit i se li practiquen proves mèdiques per la seva discrepància entre la seva aparença i l'edat que consta al passaport

Aquesta doctrina ha estat reiterada pel Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre La protecció dels menors migrants no acompanyats a Europa (2020/C 429/04 punt 4.3.), en el qual s'afirma que: **"ha d'aplicar-se la presumpció de validesa dels documents de registre civil estrangers presentats pel jove que avalin la seva minoria d'edat i aquests han de ser els primers elements que es tinguin en compte per a determinar la minoria d'edat. Només una impugnació formal de l'autenticitat del document de registre civil presentat hauria de poder invertir la presumpció de validesa que es desprèn d'aquest."**

L'Observació general conjunta núm. 4 (2017) del Comitè de Protecció dels Drets de Tots els Treballadors Migratoris i dels seus Familiars i núm. 23 (2017) del Comitè dels Drets de l'Infant sobre les obligacions dels Estats relatives als drets humans dels nens i nenes en el context de la migració internacional als països d'origen, trànsit, destinació i retorn, disposa que "Per a efectuar una estimació ben fundada de l'edat, els Estats han de procedir a una avaluació global del desenvolupament físic i psicològic del nen, duta a terme per pediatres i especialistes o altres professionals que sàpiguen tenir en compte al mateix temps diferents aspectes del desenvolupament. (…) **Els documents disponibles han de considerar-se autèntics excepte prova contrària**, i han de tenir-se en compte les declaracions dels nens i els seus pares o familiars. Ha de concedir-se el benefici del dubte a la persona que s'està avaluant. **Els Estats han d'abstenir-se d'utilitzar mètodes mèdics basats, entre altres coses, en l'anàlisi dels ossos i l'examen de les dents, que poden ser imprecisos, amb amplis marges d'error, i també poden ser traumàtics i donar origen a procediments judicials innecessaris.** Així mateix, han d'assegurar-se que les seves determinacions puguin ser revisades o recorregudes davant un òrgan independent adequat".

La Recomanació CM/Rec(2022)22 del Comitè de Ministres als Estats membres sobre els principis i directrius de drets humans relatius a l'avaluació de l'edat en el context de la migració[40] també disposa que l'avaluació de l'edat s'ha de fer "mitjançant un enfocament multidisciplinari basat en proves. Els Estats han de comptar amb un procés clarament establert per a l'avaluació de l'edat, que utilitzi un enfocament multidisciplinari basat en coneixements, mètodes i pràctiques basats en proves i que estigui centrat en el nen. Els Estats han de considerar la possibilitat de dur a terme l'avaluació de l'edat mitjançant un enfocament multidisciplinari, en el qual una sèrie de professionals cooperin per a fer una estimació de l'edat d'una persona, tenint degudament en compte els factors físics, psicològics, de desenvolupament, ambientals i socioculturals, i que es fonamenti en coneixements, mètodes i pràctiques basats en proves. (Punt 33. principi 3).

En relació amb els principis aplicables als reconeixements mèdics en el context de l'avaluació de l'edat, segons el punt 34.4 de l'anterior recomanació, només hauria de realitzar-se un reconeixement mèdic amb finalitats d'avaluació de l'edat quan subsisteixin dubtes raonables sobre l'edat estimada de la persona, una vegada esgotades les altres mesures de l'enfocament multidisciplinari, amb el consentiment informat de la persona i respectant degudament els principis de proporcionalitat i interès superior de l'infant.

Finalment, el Comitè sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides, el febrer de 2024, va sol·licitar a l'Estat espanyol que adoptés mesures provisionals per a transferir en un centre de protecció de menors a un menor de 14 anys de Gàmbia, la minoria d'edat del qual no va ser reconeguda per vàries entitats malgrat tenir un

]; 16 de gener de 2015 [nacional de Ghana que aporta passaport i certificat de naixement amb posterioritat a ser localitzat i se li practiquen proves mèdiques de determinació d'edat]; 22 de maig de 2015 [nacional de Gàmbia proveït de passaport vàlid i no impugnat, no obstant això se li practiquen proves mèdiques de determinació d'edat]; 3 de juliol de 2015 [nacional de Ghana que portava passaport quan va ser localitzada malgrat la qual cosa se li van practicar proves mèdiques sobre determinació d'edat]; 1 de desembre de 2016 [nacional del Senegal al qual es van practicar proves mèdiques de determinació d'edat malgrat presentar passaport], la STS 16 juny 2020 [nacional de Mali que va aportar certificat de naixement del seu país i es va negar a sotmetre's a proves de determinació d'edat], i l'última, la sentència 307/2020 d'un jove gambià amb passaport.

40 Adoptada pel Comitè de Ministres el 14 de desembre de 2022 en la 1452a reunió dels Delegats dels Ministres

passaport que així ho determinava[41].

Aquesta comunicació de NNUU se suma a les altres del Comitè sobre els Drets de l'Infant ja existents[42] sobre els procediments de determinació de l'edat realitzats a menors migrants no acompanyats i sobre l'incompliment de les mesures provisionals, que posen de manifest l'incompliment sistemàtic de les obligacions internacionals en el procediment de determinació de l'edat de nens i nenes i les conseqüents vulneracions dels seus drets en aquests processos.

En línies generals, aquests dictàmens del Comitè han declarat que el procediment de determinació de l'edat actualment aplicat a Espanya vulnera els drets de la infància per diversos motius. En primer lloc, no concedeixen validesa a la documentació oficial presentada pels menors per acreditar la seva edat. A més, durant el procés, no s'aplica la presumpció de minoria d'edat, fet que contradiu els estàndards internacionals de protecció infantil.

Així mateix, es continuen realitzant proves radiològiques sistemàtiques, malgrat que la Jurisprudència del Tribunal Suprem les ha prohibit. **Aquestes proves, basades en l'anàlisi dels ossos i l'examinació de les dents, són intrusives i inadequades, ja que presenten un ampli marge d'error, tal com han asenyalat diverses resolucions de les Nacions Unides.** Segons aquestes resolucions, els mètodes d'avaluació de l'edat haurien de ser el menys intrusiu possible, i han d'oferir màxima precisió. Per això, recomanen un enfocament holístic i multidisciplinari, que tingui en compte no només factors físics, sinó també aspectes psicològics, de desenvolupament, ambientals i culturals, garantint així un procediment més just i respectuós amb els drets dels menors.

En relació amb la proposta de llei estatal que regula el procediment d'avaluació de l'edat, el Consell General de l'Advocacia Espanyola, en el tràmit d'audiència prèvia d'aquesta llei (10/05/2022) va presentar diverses al·legacions[43] per millorar la protecció jurídica dels menors afectats. En la proposta de modificació número 2, el Consell va subratllar **la necessitat que, en cas que es consideri que la documentació presentada per un menor no és vàlida, aquesta sigui impugnada davant els tribunals, en conformitat amb l'art. 427 de la Llei d'enjudiciament civil.** En aquest sentit, va advertir que: **"negar als documents d'identitat oficials aportats al procediment d'avaluació de l'edat qualsevol tipus de valor probatori, sense analitzar prèviament ni acarar la seva validesa, constitueix una violació de l'article 8 de la Convenció dels Drets de l'Infant, és a dir, del dret a preservar la identitat."**

A més, en la proposta número 5, el Consell va insistir en la necessitat de, en cas de dubte sobre l'edat del menor, designar "un advocat d'ofici al menor perquè pugui ser defensat".

L'argumentació del Consell destaca que: "atès que l'avantprojecte deixa a decisió dels Serveis de Protecció de Menors o del Ministeri Fiscal la legitimació de promoure el procediment de determinació de l'edat de l'indocumentat (els que portem anys tramitant procediments de protecció de menors coneixem de primera mà "la deixadesa" de totes dues institucions) es considera imprescindible que el Ministeri Fiscal, les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat posin en coneixement del corresponent Col·legi d'Advocats el fet perquè, immediatament, l'estranger indocumentat la minoria d'edat del qual no pugui ser establerta amb seguretat rebi assistència jurídica i disposi d'advocat d'ofici per a poder exercir el seu dret a la identitat, al·legar la seva minoria d'edat com a mitjà d'accés al sistema de protecció per a l'exercici dels drets de les persones menors d'edat reconeguts en la normativa interna en la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica

41 Consejo General de la Abogacía Española (2024): *La ONU pide a España que proteja a un niño de 14 años abandonado en la calle hace 4 días*

42 Veure a la pàgina web de la Plataforma de Infancia altres resolucions de Nacions Unides sobre aquest tema.

43 Consejo General de la Abogacía Española (2022): *"Alegaciones en el trámite de audiencia previa en el anteproyecto de ley por la que se regula el procedimiento de evaluación de la edad"*

del Menor, i en la normativa internacional en la Convenció dels Drets del Nen de 1989, ratificada per Espanya en 1990, i en els tractats internacionals ratificats per Espanya. En cas contrari, si el Ministeri Fiscal no promou el procediment, perquè no té obligació com abans, ni l'entitat pública de protecció tampoc ho fa, fins que el menor no exerceixi el seu dret a la identitat (en la pràctica, un dret que no té vies per exercir), el procediment no s'iniciarà i es desconeixerà nom i data de naixement de l'estranger, no podrà ser inscrit en el Registre Civil, sofrirà un periple burocràtic amb probable fi infructuosa per a obtenir residència legal a Espanya, etc."

Pel que fa a l'obligació de realitzar un informe per part de diversos especialistes abans d'aplicar les proves mèdiques, la proposta 9 del Consell disposa que, tot i que l'avantprojecte preveu la possibilitat "d'un informe pericial multidisciplinari de determinació de l'edat sobre el desenvolupament físic i psicològic de la persona l'edat de la qual és objecte de determinació", aquest hauria de reunir les següents característiques: "una avaluació holística de l'edat que serà portada per professionals de la medicina (professionals de la pediatria), de la psicologia, del treball social i educadors, l'informe final dels quals tindrà la consideració d'informe pericial".

Aquestes propostes responen a la necessitat d'evitar pràctiques arbitràries i garantir els drets dels menors en el procediment de determinació de l'edat, assegurant un enfocament més just, rigorós i respectuós amb la legislació vigent i els estàndards internacionals de protecció de la infància.

6.1.3 Resultats segons les fonts d'informació:

Joves sota el sistema de protecció amb passaport vàlid als quals se'ls han tramitat proves de determinació de l'edat.

Diferents fonts han documentat casos de joves que, malgrat disposar d'un passaport vàlid que acredita la seva minoria d'edat, han estat sotmesos a proves de determinació de l'edat i, en conseqüència, exclosos del sistema de protecció.

En l'enquesta realitzada es documenta un cas d'un jove de Guinea Bissau que, tot i disposar d'un passaport vàlid no impugnat judicialment i haver passat més d'un any en un centre de protecció, no va veure tramitada la seva autorització de residència. Només quan va accedir a un programa residencial, després d'haver estat expulsat del recurs en complir la majoria d'edat, se li va poder gestionar l'autorització de residència com a jove extutelat, utilitzant el mateix passaport que ni la DGPPIA ni la Fiscalia de Menors van considerar vàlid, sense que en cap moment hi hagués una impugnació judicial formal.

Un cas similar, que afecta a un jove gambià també del projecte Rassif, s'analitza en profunditat en l'annex com a exemple de múltiples vulneracions de drets que pateixen molts menors malgrat comptar amb un passaport que certifica la seva edat.

Darrerament, a Catalunya, diverses sentències judicials han denunciat la manca d'actuació de la DGPPIA en la tramitació de les autoritzacions de residència i treball per als joves que han estat en el sistema de protecció, així com la pràctica de sotmetre a proves de determinació de l'edat menors amb passaport que no han estat declarats falsos per cap jutge. Les sentències també denuncien la conseqüent expulsió dels centres dels menors quan les proves determinen la majoria d'edat.

Aquests fets han estat àmpliament denunciats per diversos mitjans de comunicació com La Directa[44], el País[45]

44 La Directa (2023): *Les proves d'edat continuen deixant desemparats els joves migrants sols a Catalunya.*
45 El País (2025): *Los jueces censuran a la Generalitat por no tramitar los papeles.*

i TV3[46]. Algunes d'aquestes sentències s'adjunten en l'annex.

A través de l'entitat Coordinadora Obrim fronteres, s'ha tingut coneixement de 28 casos de joves que, tot i tenir passaport que acredita la seva minoria d'edat, han estat sotmesos a proves de determinació de l'edat. Un cop emès el decret de majoria d'edat, la DGPPIA ha procedit al tancament del seu expedient de desemparament, deixant-los en situació de carrer i sense cap recurs de protecció.

Aquesta situació posa en evidència una pràctica reiterada de vulneració dels drets dels menors migrants, en contradicció amb la legislació vigent i els compromisos internacionals en matèria de protecció de la infància.

Joves que, tot i arribar amb algun document que acredita la seva minoria d'edat, no són derivats als centres d'acollida de menors.

Fins fa poc, aquests casos eren pràcticament inexistents, però en el darrer any, el servei de mediació transnacional del projecte Rassif, ha identificat dos casos, que evidencien aquesta nova possible situació. Aquesta realitat és difícil de detectar, ja que aquests joves no arriben a entrar en el sistema de protecció, cosa que en dificulta el seguiment i la documentació.

Els casos detectats fins ara corresponen a joves procedents de les Illes Canàries, als quals no se'ls ha reconegut com a menors perquè segons consta en els seus documents d'inscripció, han manifestat ser majors d'edat. Per exemple, en la "Ficha inscripción Mena" de la policia d'un jove gambià (inclosa a l'Annex), es registra: "Mayoría de edad. Manifiesta su fecha de nacimiento el día 01/01/2004 a su entrada por Arrecife".

Ara, aquest registre evidencia diverses incongruències:

- La data de naixement registrada és l'1 de gener, que tradicionalment s'ha assignat a persones que manifesten no saber la seva edat.
- No consta informació essencial, com el lloc de naixement, el nom del pare i la mare, i el domicili familiar.
- L'únic criteri per determinar la majoria d'edat sembla ser la presumpte manifestació de la persona, sense cap verificació addicional.

Falta de garanties en les arribades a les Illes Canàries

Com ja s'ha documentat i denunciat en múltiples ocasions, les arribades de migrants a Canàries han estat marcades per grans deficiències de garanties legals, una de les quals és el deficient procés d'identificació de l'edat.

El **Defensor del Poble**, en la seva memòria de **l'any 2023**, ja alertava sobre aquesta problemàtica:

"Es urgente que los equipos de respuesta inmediata en emergencias de ayuda humanitaria a inmigrantes llegados por costa incluyan entre sus funciones la detección e identificación de menores de edad, cuenten con los medios materiales y personales necesarios y se coordinen de manera eficaz con las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado, los servicios sanitarios y de protección de menores autonómicos. La otra cuestión que es preciso revisar se refiere al alcance de la obligación legal que compete a los servicios de protección de menores autonómicos, de prestar la atención inmediata que precise al presunto menor.

46 3CAT (2023): *Degoteig de sentències contra la Generalitat per l'expulsió de joves estrangers de centres de menors*

La inmediatez que la situación requiere resulta de imposible cumplimiento práctico si, como ocurre en la actualidad, en las llegadas a las costas no se cuenta con personal de los servicios de protección de menores. En consecuencia, parece necesario que se establezca un protocolo de coordinación entre la Administración General del Estado y la entidad de protección de menores autonómica, adaptado a la realidad de cada una de las islas, que permita la activación inmediata del personal especializado en infancia para prestar la atención urgente a los presuntos menores."

Aquest dèficit en la identificació de menors també ha estat destacat en el recent informe de Novact & Iacta (2024) sobre les vulneracions de drets a les illes Canàries. Segons aquest informe:

"UNICEF y Save the Children han mostrado su preocupación ante los déficits que existen en la identificación de menores de edad en las llegadas, ya que se dan, a menudo, identificaciones incorrectas y esto tiene un efecto directo sobre el acceso a los derechos de la infancia más básicos. En los desembarcos y en los CATE, no hay profesionales especializados en infancia.

Las organizaciones mencionadas han podido corroborar una falta de claridad en las instrucciones comunes por parte de la Fiscalía de extranjería respecto a los pasos a seguir en los casos en los que se detecta la presencia de un menor de edad en los recursos de acogida para adultos.

Los déficits en la identificación suelen estar vinculados a la aplicación de una lógica securitaria que realiza esta identificación en espacios de detención, a la ausencia de personal especializado en infancia, y a la falta de formación incluso a las malas praxis de no reconocimiento de la documentación aportada, de las propias declaraciones tanto de los menores como de los abogados" (Novact & Iridia, 2024).[47]

Factors que expliquen la manca de reconeixement dels menors

Diversos factors contribueixen al fet que molts joves no siguin adequadament identificats com a menors quan arriben a Canàries: la falta de traducció i de personal especialitzat en protecció de la infància, fet que genera errors en la recollida de dades; pressió de la policia de les autoritats d'immigració, que poden induir a registres erronis; col·lapse del sistema d'acollida a les Illes Canàries, que prioritza la gestió de fluxos migratoris en detriment de la protecció de menors; decisions arbitràries en la identificació, basades sovint en aparença física o en manifestacions no verificades dels propis joves.

A més, s'ha constatat que alguns menors poden manifestar intencionalment ser majors d'edat per diverses raons com, evitar quedar-se estancats a Canàries, on saben que en molts dels casos no se'ls tramitarà la documentació, i continuar el seu viatge a la península o a altres països d'Europa, sense quedar retinguts en centres de protecció.

Tot i això, **segons la directriu 6/2020 de la DGPPIA, en cap cas les manifestacions dels menors haurien de ser decisives per determinar la seva edat, especialment si no hi ha cap document que corrobori aquesta informació.**

L'evidència recollida suggereix que un nombre creixent de joves migrants que arriben a les Illes Canàries no són reconeguts com a menors, tot i comptar amb documents acreditatius de la seva edat. Aquesta situació genera una exclusió immediata del sistema de protecció, privant-los de drets fonamentals i deixant-los en una situació de vulnerabilitat extrema.

Aquestes deficiències posen de manifest la necessitat urgent de protocols clars i de la presència de personal

47 Novact & Iridia. (2024). *Vulneración de derechos humanos en Canarias. Infancia migrante y criminalización.*

qualificat en infància durant els desembarcaments i en els centres d'acollida temporal.

Finalment, la falta de coordinació entre l'Administració General de l'Estat i els serveis autonòmics de protecció de menors agreuja encara més el problema, deixant sense protecció joves que, per dret, haurien de ser atesos i reconeguts com a menors.

Menors i joves sense accés a la protecció internacional

Els menors i joves migrants sols tenen taxes molt baixes d'accés a la protecció internacional, malgrat que molts d'ells podrien complir els requisits per obtenir-la. Així ho recull l'informe Novact & Iridia (2024) on s'assenyala que: *"En el marco de esta investigación se realizó, a través del Diputado Jon Iñarritu, una pregunta escrita en el Congreso relativa al número de solicitudes de protección internacional realizadas por niños y niñas sin referentes adultos en Canarias (Anexo). En 2019, 98 solicitudes de asilo, en 2020, 45 solicitudes en 2021, 50, en 2022, 94 solicitudes y en 2023, 31. Los datos no aparecen desagregados por sexo, nacionalidad, edad o lugar de solicitud. Sin embargo, resulta evidente que son cifras muy bajas teniendo en cuenta que el ACNUR señalaba que el 55% de la infancia no acompañada llegada a Canarias podría ser sujeto de protección internacional y los números que estiman la llegada de niños y niñas sin referentes adultos. Además, ACNUR ha identificado un número considerable de casos de niños, niñas y adolescentes que podrían encontrarse en necesidad de protección internacional entre los que hay niñas y niños que han huido de conflictos armados como Mali, que han sufrido violaciones de derechos humanos, violencia sexual y de género, mutilación genital femenina, matrimonio forzoso y precoz, reclutamiento forzoso o que pertenecen al colectivo LGBTIQ. Las bajas cifras de solicitud de protección internacional de niños y niñas sin referentes adultos son una preocupación de diferentes organismos y entidades de derechos humanos. Sin embargo, hay información suficiente para afirmar que existe un acceso limitado para niños y niñas sin referentes adultos a la protección internacional en Canarias, una preocupación señalada por UNICEF (E10). El Defensor del Pueblo también señalaba que estas deficiencias habían adquirido especial gravedad con el aumento de las llegadas de niños y niñas de países con altas tasas de reconocimiento de protección internacional. Esto sucede con países como Malí que cuentan con una tasa de reconocimiento del 98%.*

En esta misma línea, UNICEF ha expresado su preocupación por la falta de formación e información entre el personal de los centros de acogida de infancia no acompañada respecto la protección internacional como un mecanismo diferente, complementario y compatible con el provisto por el sistema de protección de la infancia(E10).

Por último, cabe destacar que no existen datos públicos ni accesibles sobre asilo desagregados por edad, una reclamación recurrente de agencias como UNICEF (E10), y que dificulta un monitoreo del acceso de la infancia al derecho al asilo a lo largo de los años."

No és casualitat que, segons l'enquesta realitzada en el marc del projecte Rassif, no es tingui constància de cap jove que hagi sol·licitat la protecció internacional. Aquest fet es deu principalment a dues raons. Per una banda, el desconeixement generalitzat per part dels menors i joves sobre l'existència d'aquest dret. Per l'altra, la manca d'informació i de formació de molts professionals que treballen amb els joves, la qual cosa impedeix que se'ls orienti adequadament sobre aquest dret.

Aquest escenari posa de manifest la necessitat urgent de millorar l'accés a la informació i garantir una assistència legal especialitzada per als menors i joves migrants sols, assegurant que aquells que compleixen els criteris per a la protecció internacional puguin exercir aquest dret de manera efectiva.

Finalment, cal destacar la impossibilitat material d'aconseguir una cita per poder tramitar la sol·licitud de petició

de protecció internacional, que afecta des de fa molts anys a totes les persones que volen fer-ho.[48]

6.1.4 Durant l'estada en el sistema de protecció

6.1.4.1 Regulació de l'autorització de residència i treball

Quan són menors

El **Decret 63/2022, de 5 d'abril, sobre els drets i deures dels infants i els adolescents en el sistema de protecció, i del procediment i les mesures de protecció a la infància i l'adolescència,** disposa clarament en l'**article 9.4 que:**

"Les administracions competents i les persones titulars de la guarda han de facilitar als infants i adolescents tutelats la seva documentació identificativa, quan en sigui necessària la tinença per complir les obligacions d'identificació. En cas que siguin estrangers, han de facilitar la documentació per a la residència i treball que preveu la legislació vigent."

Aquesta obligació que a Catalunya tenen DGPPIA i els directors dels centres on resideixen els menors, també correspon a l'Oficina d'Estrangeria de la Subdelegació de Govern de la província on resideixi el menor, segons l'article 172.1 del Reglament d'Estrangeria en disposar que:

"L'Oficina d'Estrangeria a la província en la qual estigui fixat el domicili del menor iniciarà, d'ofici, per ordre superior o a instàncies de part, el procediment relatiu a l'autorització de residència a la qual es refereix l'article 35.7 de la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, una vegada hagi quedat acreditada la impossibilitat de repatriació del menor i, en tot cas, **transcorreguts noranta dies des que hagi estat posat a la disposició dels serveis competents de protecció de menors."**

El termini de 90 dies s'inicia del moment en què el menor és posat a la disposició dels serveis de protecció de menors i inclou, segons la normativa catalana, tant l'atenció immediata com la mesura provisional de protecció, com la mesura de desemparament preventiu que implica una protecció més estable i duradora[49]. És important recordar que **l'acord de desemparament preventiu suposa que la DGPPIA assumeix les funcions tutelars de l'infant o adolescent, suspenent les potestats parentals.**[50]

La tramitació de l'autorització de residència i treball és fonamental per garantir una integració adequada dels joves, ja que els permet ampliar el ventall d'opcions formatives durant l'estada en el sistema de protecció, així com accedir al mercat laboral a partir dels 16 anys, proporcionant-los oportunitats d'inserció professional i autonomia econòmica. A més, els possibilita continuar rebent el suport de l'Administració més enllà dels 18 anys, assegurant així una millor transició a l'edat adulta.

En cas que el menor o jove extutelat no disposi de passaport, aquest podrà ser documentat per la missió diplomàtica del seu país d'origen mitjançant la tramitació d'una cèdula d'inscripció. Per fer-ho, només és necessari un informe de l'entitat pública que ostenta o ha ostentat la seva tutela o guarda, fet que facilita el procés i evita que la manca de documentació sigui un obstacle per accedir als drets bàsics de residència i treball.[51]

48 Consejo General de la Abogacía Española (2024): *La Abogacía denuncia la vulneración del derecho de asilo ante la imposibilidad de obtener una cita por internet*
49 Art. 75 i 75 Decret 63/2022, de 5 d'abril
50 Art. 75.5 Decret 63/2022, de 5 d'abril
51 Art. 210.5 RD 1155/2024, de 19 noviembre

Quan són majors d'edat

Els joves que hagin estat en un servei de protecció de menors durant un mínim de tres mesos, independentment del règim sota el qual hagin estat atesos (ja sigui tutela, custòdia, protecció provisional o guarda), poden sol·licitar una autorització de residència i treball un cop compleixen els 18 anys, en el cas que aquesta no els hagi estat tramitada durant la seva minoria d'edat. [52]

No obstant això, el requisit principal per obtenir aquesta autorització és demostrar que els joves compten amb mitjans econòmics suficients per sostenir-se. Aquests mitjans poden provenir d'ingressos mensuals propis o d'un programa de suport d'una institució pública o privada que es faci càrrec d'aquesta cobertura econòmica, sempre que representin com a mínim la quantia de l'ingrés mínim vital.

Així doncs, un jove de 18 anys que hagi estat més de tres mesos sota el sistema de protecció gestionat per qualsevol entitat protectora de menors i que es trobi en situació administrativa irregular només podrà accedir a aquesta autorització si entra en un projecte d'alguna entitat que pugui garantir-li els mitjans econòmics requerits per la normativa.

A més, com a requisits addicionals, el jove ha d'acreditar haver participat en accions formatives i d'integració social programades pel centre de menors o per altres entitats o institucions privades, i haver complimentat satisfactòriament els objectius educatius o d'inclusió sociolaboral del programa en el qual ha participat, sigui finalitzat o en curs.

Quant al termini de presentació de la sol·licitud, la llei disposa que es pot presentar en els 60 dies previs o en els 90 dies posteriors al compliment dels 18 anys. No obstant això, si la manca de tramitació ha estat per causes alienes al jove, el termini es pot suspendre. Així doncs, es podria presentar després dels 90 dies d'haver complert els 18 anys.

D'aquesta manera, tots els joves decretats majors d'edat i que disposaven d'un passaport no declarat fals per cap tribunal, però als quals no se'ls va tramitar la documentació en el termini legal de tres mesos, podrien sol·licitar aquesta autorització sempre i que puguin acreditar els mitjans de vida suficients.

6.1.4.2 Resultats segons les fonts d'informació:

Joves que surten del circuit de protecció sense autorització de residència i treball o que surten presumptament de forma voluntària del sistema.

Les expectatives principals dels joves quan arriben a Espanya són treballar, formar-se per treballar i obtenir la seva residència. Això queda reflectit en l'informe de la Generalitat de Catalunya sobre els infants i joves emigrats sols acollits a Catalunya de l'any 2019, segons el qual els joves prioritzen la inserció laboral (89,5%), la realització d'alguna formació laboral 52,6% i aconseguir la regularització administrativa (42,9%).[53]

Així doncs, l'obtenció de la documentació no és només un factor clau en el procés d'inclusió sinó una de les necessitats i expectatives bàsiques dels menors i joves quan emigren. Per això quan la tramitació d'aquesta s'endarrereix o, en alguns casos, ni tan sols es realitza durant la seva estada en el sistema de protecció, aquest fet pot provocar desmotivació, dificultant la seva participació en altres activitats proposades pels centres, i

52 Art. 174 RD 1155/2024, de 19 de novembre

53 Generalitat de Catalunya. (2019). *Els infants i joves emigrats sols acollits a Catalunya: Estat de situació actual i avançament de resultats de l'estudi.* Generalitat de Catalunya.

incrementant el risc d'abandonament. Un exemple és el cas de M. procedent del Marroc, el relat de vida del qual es recull en l'annex d'aquest informe.

En els casos d'abandonament dels centres, sovint registrades com a "baixa voluntària", poden reflectir una manca greu de protecció real. En molts casos, no es realitza cap investigació per determinar si l'abandonament ha estat realment voluntari o si el menor està en una situació de risc.

Així, la justificació institucional segons la qual els menors abandonen els centres per discrepàncies amb el sistema de protecció pot estar ignorant les condicions en què es troben els centres i les necessitats específiques d'aquests menors.

Així doncs, la tramitació de la corresponent autorització de residència i treball no només és una obligació del sistema de protecció, sinó un element fonamental per al benestar psicològic del menor, i per prevenir situacions de risc en les quals es troba un menor separat de la seva família.

Les dades del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions mostren que a 31 de desembre de 2023, el 60% dels menors i joves extutelats de 16 a 23 anys amb autorització de residència estaven d'alta laboral,[54] demostrant que quan aquests joves tenen la documentació en regla, efectivament accedeixen al mercat laboral, facilitant així la seva autonomia i integració.

Actualment, no hi ha dades oficials sobre el nombre de joves que compleixen 18 anys, es tanca l'expedient de desemparament, i surten dels centres sense la corresponent autorització de residència i treball. Tot i això, amb la reforma del Reglament d'Estrangeria de l'any 2021, el termini per tramitar les autoritzacions en cap cas hauria de superar els tres mesos des de la posada a disposició dels serveis competents de protecció de menors.[55]

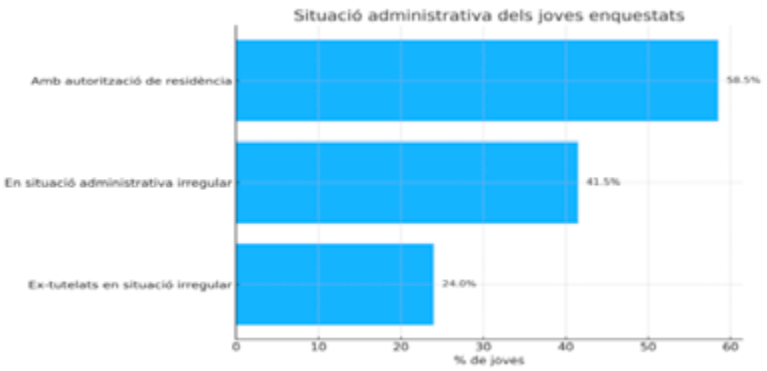

Font: Gràfic d'elaboració pròpia

Els resultats de l'enquesta realitzada per RASSIF constaten que, del total de joves enquestats, el 58,5% tenen algun tipus d'autorització de residència i el 41,5% estan en situació administrativa irregular. D'aquests, el 24% dels 25 joves que havien estat en el sistema de protecció estan en situació irregular.

54 Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions (2023), Observatori Permanent de la Immigració (OPI).

55 Art. 196 RD 557/2011 "La Oficina de Extranjería en la provincia en la que esté fijado el domicilio del menor iniciará, de oficio, por orden superior o a instancia de parte, el procedimiento relativo a la autorización de residencia a la que se refiere el artículo 35.7 de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, una vez haya quedado acreditada la imposibilidad de repatriación del menor y, en todo caso, transcurridos noventa días desde que haya sido puesto a disposición de los servicios competentes de protección de menores."

Pel que fa al temps de permanència en el sistema de protecció de la Generalitat, de les 25 respostes, el 36% havia estat entre 6 mesos i un any; el 32% entre 2 i 5 anys; el 16% menys de 6 mesos i el 4% més de 5 anys.

Aquestes dades confirmen el que s'ha pogut constatar en trobades amb entitats, activitats amb els joves en el marc del RASSIF, i les dades de la Coordinadora Obrim Fronteres, que acompanya aquests joves quan són expulsats dels centres i es troben en situació de carrer: cada vegada són més nombrosos els casos de menors, sobretot gambians i també d'altres nacionalitats africanes, que, tot i disposar de documentació del país d'origen que els acredita com a menors d'edat, son derivats per la DGPPIA a la Fiscalia de Menors per determinar la seva edat, i no se'ls tramita l'autorització de residència i treball fins que s'emet la resolució del decret de fiscalia que determina la minoria d'edat. Aquesta resolució pot tardar més d'un any, fet que impedeix que el jove pugui accedir a totes les opcions formatives que podria aprofitar, així com poder treballar si és major de 16 anys.

Si la resolució de determinació de l'edat, que sempre és provisional, és que el jove té 18 anys, la DGPPIA, en la majoria de casos, acorda desinternament del menor, i en la quasi totalitat dels mateixos, aquests joves acaben en situació de carrer.

La Coordinadora Obrim Fronteres ha documentat casos en que tot i que el jove ha presentat demanda judicial contra el tancament del procediment de desemparament i, ha hagut de viure al carrer durant els mesos de tramitació del procediment judicial, tot i ser acceptada la seva demanda i, per tant, readmès per la DGPPIA al sistema de protecció, no se li ha tramitat l'autorització de residència, i un complerts els 18 anys han tornat a tancar l'expedient de desemparament, sense tramitar la seva autorització de residència i l'han tornat a deixar en situació de carrer.

Aquestes situacions no només han estat denunciades a la premsa, sinó que diversos jutjats de Catalunya han dictat sentències contra la DGPPIA per aquestes pràctiques.

Les resolucions judicials conclouen que la DGPPIA hauria d'haver tramitat l'autorització de residència i treball si el menor tenia un passaport vàlid que acreditava la seva edat, i que no hauria d'haver tancat l'expedient de desemparament quan el decret de fiscalia determinava que el jove era major d'edat, si aquest disposava d'un passaport que l'acreditava com a menor.

En l'Annex es mostren algunes d'aquestes sentències.

Manca de tramitació de les cèdules d'inscripció per a menors marroquins

A través del servei de mediació del Casal dels Infants i d'alguns educadors, s'han documentat casos en què la DGPPIA no ha tramitat les cèdules d'inscripció dels menors marroquins que no tenen passaport, fet que impedeix que puguin obtenir l'autorització de residència i treball.

L'argument institucional, mencionat només de forma verbal, és que la policia nacional espanyola sosté que al Marroc tots els infants tenen els seus documents nacionals, i que, per tant, podrien obtenir un passaport. Aquesta declaració contradiu la informació que es té sobre la situació de molts menors marroquins, que nega aquesta afirmació generalista, i que, per tant, no té en compte les diferents casuístiques dels infants provinents del Marroc, com és el cas dels joves que venen de zones rurals.

A més s'ha detectat al Marroc un augment del temps necessari per obtenir la targeta d'identitat marroquina, que ha passat d'un o dos mesos a més de 6 mesos.

Context migratori i impacte en la protecció

Aquestes vulneracions han tingut lloc en un context marcat per l'augment d'arribades de menors marroquins i gambians per la ruta de les Illes Canàries, i per la crisi de gestió d'aquests menors per part de les autoritats canàries.

Aquest fet ha generat un debat sobre la distribució dels menors entre les diferents comunitats autònomes, evidenciant la manca de recursos per garantir la seva protecció efectiva i l'incompliment de la normativa en matèria de documentació i regularització administrativa.

El resultat de l'enquesta realitzada, confirma que les nacionalitats que més han arribat en els darrers anys han estat també la marroquina 70,45% , i la gambiana 13,64%.

Aquesta realitat demostra que les traves burocràtiques en la tramitació de documentació deixen molts joves en situació de carrer i vulneren els principis bàsics de protecció que hauria de garantir el sistema.

6.1.5 Més enllà dels 18

6.1.5.1 Marc jurídic

La Llei 14/2010 de Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència estableix que les administracions competents han de desenvolupar actuacions per donar suport als joves tutelats durant transició a la majoria d'edat.

Concretament, els articles 146, 151 i 152 regulen les mesures de suport i acompanyament per als joves que han estat sota la protecció del sistema de protecció de menors, amb l'objectiu d'assegurar una transició adequada a la vida adulta i a l'autonomia personal. A més, la directriu general d'actuació de la Generalitat de Catalunya 7/2020 regula el contingut i el procediment d'accés i manteniment als programes de suport a l'emancipació i l'autonomia personal de les persones joves extutelades en situació de risc social.

A Catalunya, el Servei d'Atenció i Promoció de Joves Tutelats i Extutelats, que amb l'aprovació del decret 110/2025, de 3 de juny, de reestructuració del Departament de Drets Socials i Inclusió, substitueix l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)[56] és la unitat de la Generalitat responsable de facilitar l'accés als recursos i serveis per a persones joves tutelades i extutelades amb dificultats socials que ho demanen. Aquest organisme té la funció de buscar solucions per cobrir les necessitats de cada jove, valorant a quins programes es poden adscriure o si necessiten un altre tipus addicional de suport.

Concretament, l'article 152.1, estableix que **l'organisme competent (l'ASJTET), ha de facilitar orientació, formació i suport necessaris a les persones joves extutelades que, en assolir la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat, ho sol·licitin, sempre que compleixin els requisits establerts pels programes d'autonomia personal.**

La Directriu de l'ASJTET de 28/12/2020 disposa que cada jove ha de tenir assignada una persona professional com a referent, encarregada de vetllar per la coherència del seu procés d'atenció i per la coordinació entre els i les diferents professionals i equips implicats. Aquesta figura ha d'elaborar un pla de treball individual, signat per la persona jove, la o el professional referent del programa de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal, i el o els tècnics d'àmbit o recurs que intervinguin en la seva implementació.

56 La recollida de dades i informació d'aquest informe s'ha treballat abans de la substitució de l'ASJTET pel Servei d'Atenció i Promoció de Joves Tutelats i Extutelats. Per evitar equívocs, en la part de resultats d'aquest informe es farà referència en endavant a les actuacions de l'antiga ASJTET, mentre que en l'apartat de recomanacions es recullen propostes d'incidència política a tenir en compte pel nou Servei d'Atenció i Promoció de Joves Tutelats i Extutelats.

Segons aquesta directriu, les funcions del professional referent són:

a. Informar a la persona jove extutelada sobre el contingut del programa de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal, les condicions d'accés, els drets i deures que comporta la seva participació, i escoltar i tenir en compte les seves opinions i necessitats, especialment durant l'actualització i proposta de modificació o extinció del Pla de Treball Individual
b. Analitzar i valorar la sol·licitud de la persona jove i les seves necessitats amb relació a les diferents prestacions i serveis que s'integren en els programes d'autonomia personal.
c. Definir amb la persona jove el seu programa d'autonomia personal i concretar-lo en un pla de treball individual, que reculli els objectius, estratègies, temps, recursos, criteris d'avaluació i resultats.
d. Proposem l'accés, revisió, suspensió o extinció del programa de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal o d'alguna de les diferents prestacions que el conformen, per a la seva tramitació, validació i signatura de l'òrgan competent.
e. Coordinar la participació dels i de les professionals de la xarxa, la utilització dels recursos i de les estratègies d'actuació adequades en la implementació i seguiment del pla de treball individual, amb la finalitat de donar coherència als criteris a aplicar, i assegurar l'acompliment dels acords establerts.

Pel que fa al perfil de joves a qui van adreçades les mesures de transició, es distingeixen dos grups: d'una banda, adolescents majors de setze anys amb escasses possibilitats de retornar al seu nucli familiar o integrar-se en altres famílies i que es troben en risc d'exclusió social en arribar a la majoria d'edat; i de l'altra, joves que ja han assolit la majoria d'edat.

Les mesures assistencials disponibles, sempre amb el consentiment de la persona jove, poden incloure suport econòmic, jurídic, social o l'assignació d'una plaça en un centre. Aquestes mesures poden prolongar-se fins als 21 anys (23 en el cas de les prestacions).

D'acord amb la normativa, els joves que compleixin els requisits per a programes d'autonomia personal poden rebre orientació, formació i suport per facilitar la seva integració socio-comunitària. Aquests programes pretenen proporcionar recursos d'habitatge, formació i suport laboral per garantir la plena ciutadania en condicions d'igualtat i responsabilitat. A més, han d'incloure metodologies d'inserció laboral per millorar l'ocupabilitat dels joves.

La Comissió Europea també recomana aquest tipus de suport en la transició cap a la majoria d'edat[57], destacant que la transició a l'adultesa és un aspecte essencial en el sistema de protecció a la infància. En aquest sentit, aposta per mesures que afavoreixin l'èxit educatiu, recursos d'orientació i mentoratge i la vinculació al programa de la Garantia Juvenil.
Aquesta necessitat també queda recollida en la Comunicació de la Comissió Europea al Parlament, al Consell, el Comitè Econòmic i Social Europeu i el Comitè de les Regions, sobre el Pla d'acció en Integració i Inclusió (2021-2027).

6.1.5.2 Resultats

Una de les principals preocupacions per les entitats del projecte RASSIF és la necessitat de millorar el sistema de protecció de la infància per garantir una transició adequada quan els joves compleixen la majoria d'edat.

Segons dades de l'Observatori Català de la Joventut del quart trimestre de 2024, només el 17,6% del jovent

57 Recomanació (UE) 2024/1238 de la Comissió Europea, sobre el desenvolupament i el reforç dels sistemes integrats de protecció de la infància que redundin en l'interès superior de l'infant.

entre 16 i 34 anys a Catalunya viuen pel seu compte, una taxa d'emancipació molt inferior a la mitjana de la Unió Europea (del 31,9% el 2021). Entre el jovent de 16 i 24 anys, aquest percentatge baixa fins al 3,8%, amb una edat mitjana d'emancipació de 29,8 anys, tres anys i mig més tard que la mitjana del conjunt de la UE. Així doncs, si ja resulta difícil per al jovent en general viure de manera independent, aquesta realitat esdevé gairebé impossible per al jovent migrat extutelat, que, en fer els 18 anys, sovint es veu obligat a fer aquesta transició sense un suport adequat.[58]

L'informe d'Avaluació del sistema de protecció de la DGPPIA destaca aquesta dificultat[59]: *"la transició a la vida independent dels adolescents tutelats és un procés altament complicat per la prematuritat en què es produeix, per la manca de xarxes de suport i per l'acumulació de les dificultats derivades de les experiències anteriors i durant la tutela (Courtney, 2009). És per aquest motiu que molts investigadors assenyalen que als 18 anys els joves no estan preparats per afrontar aquest procés i que cal proveir a aquests nois i noies de recursos de suport per acompanyar-los en aquesta transició cap a la vida adulta (Avery i Freundlich, 2009)" . A més assenyala que "A causa de totes les dificultats que experimenten els infants i adolescents tutelats, no sorprèn que els resultats dels nois i noies un cop deixen el sistema de protecció continuïn essent bastant decebedors. La literatura recull alts percentatges de joves extutelats sense habitatge, baixos nivells educatius i quotes altes d'atur (Courtney et al., 2005; Montserrat et al., 2011; Sala et al., 2009). Els joves extutelats tenen generalment salaris més baixos i majors nivells d'atur respecte dels seus iguals que no foren tutelats i, a més, també experimenten majors situacions de pobresa (Courtney i Dworsky, 2006a; 2006b; Courtney, Piliavin, Grogan-Kaylor i Nesmith, 1998, Courtney et al, 2001; Courtney et al, 2005; Hook i Courtney, 2011; Hughes et al., 2008).*

L'informe d' IVALUA (2023) sobre l'Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols (ECAI) identifica dues problemàtiques clau*: "l'arribada massiva dels IJES, i, sobtada, i el repte de la transició cap a la vida adulta d'aquests menors un cop han finalitzat les activitats d'acollida d'emergència". En relació amb aquesta problemàtica, l'informe és clar: "Si passem ara a la segona de les necessitats, emergeix la cobertura de necessitats dels IJES orientades a la transició cap a la vida adulta, que, com apunten alguns dels entrevistats, requereixen un abordatge lleugerament diferent de l'emprat fins al moment amb el menor tutelat. No n'hi ha prou amb acollir-los, sinó que cal treballar per la inclusió, i això passa per aprendre la llengua, vincular-se amb el territori, formar-se acadèmicament o laboralment, ser autònom a escala personal, i trobar una feina i viure de forma independent. I aquest és el gran repte i cal fer-ho de forma diferent."*

Malgrat que des de fa anys la majoria d'infants estrangers que arriben sols a Catalunya tenen 16 o 17 anys en el moment de l'arribada (85% actualment), encara no s'han implementat mesures suficients per adaptar aquesta realitat a una transició efectiva cap a la vida independent.[60]

Tot i el marc normatiu existent, es detecten obstacles que dificulten als joves l'accés als serveis de l'ASJTET: "cal presentar una sol·licitud que pot ser rebutjada o acceptada. L'acceptació està condicionada a l'avaluació de la

58 Taxa d'emancipació a Catalunya: Informe sobre la situació laboral, la relació amb els estudis i l'emancipació domiciliària de la gent jove elaborat per l'Observatori Català de la Joventut a partir de les dades de l'Enquesta de població activa (EPA) facilitades per l'Idescat (4t semestre de 2024).

Observatorio Espanyol de la Juventud (2021): Taxa d'emancipació a la UE

Càtedra APCE-UPF (2024): Edat mitjana d'emancipació del jovent a Catalunya: DETERMINANTS DE L'EMANCIPCIÓ RESIDENCIAL DELS JOVES A ESPANYA

Eurostat (2023): Edat mitjana emancipació

59 Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut i el Grup de Recerca IARS Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB (2021) *"Avaluació del sistema de protecció: Sistema d'indicadors (SIASP)"*

60 Una de les mesures que es proposen podria ser la fer passos per la desinstitucionalització tal i com preveu "l'Estrategia per un nou model de cures a la comunitat" del Ministeri de Drets socials, consum i agenda 2030.

voluntat i les possibilitats del jove de seguir un Pla de Treball Individual (PTI), uns criteris, voluntat i possibilitats que poden ser altament subjectius i excloure els joves més vulnerables: els qui menys formació tenen, els qui tenen alguna addicció, els qui no s'adapten als circuits professionalitzadors o els qui travessen una crisi psicològica fruit de les seves circumstàncies i la vulnerabilitat d'aquesta etapa vital. Sense el suport de l'Administració, les condicions de vida que enfronta la joventut immigrada no són favorables a l'autonomia ni a l'emancipació: la bombolla del lloguer, la precarietat del treball, la Llei d'estrangeria ... són barreres infranquejables."[61]

A més de la situació de vulnerabilitat de partida, els joves sovint han d'afrontar altres obstacles a l'emancipació, com un coneixement insuficient del català i el castellà, processos formatius inacabats i dificultats per a regularitzar la seva situació administrativa. Això limita les seves oportunitats laboral si no tenen accés a programes de formació i inserció sociolaboral. A més, es troben amb un mercat del lloguer de l'habitatge encarit i excloent, i una discriminació afegida pel seu perfil ètnic, com queda palès en l'informe de l'Ajuntament de Barcelona sobre la discriminació en l'accés a l'habitatge a la ciutat de Barcelona.[62]

Les dades indiquen que la cobertura dels serveis de l'ASJTET resulta insuficient. Si tenim en compte les xifres de nous infants migrats sols acollits per la DGPPIA[63] entre els anys 2017 i 2021, i l'edat que tenien aquests nois i noies en arribar, s'obté el càlcul que el 2023 n'hi havia més de 9000 que tenien entre 18 i 23 anys, i més de 6.000 que en tenien entre 18 i 21. Tot i que no tots aquests joves necessàriament s'haurien vinculat al suport dels programes de l'ASJTET (alguns potser van seguir el seu itinerari migratori cap a altres països, d'altres potser van aconseguir valer-se per si mateixos), aquestes xifres contrasten amb els 981 joves que rebien una prestació com a extutelats el desembre del 2023 i amb els 1006 que es van beneficiar del programa d'habitatge de l'àrea.

Aquesta situació encara persisteix i genera preocupació, especialment per la manca d'informes actualitzats sobre els recursos i serveis disponibles per a joves tutelats i extutelats. L'últim informe publicat per l'ASJTET (del 2020) recollia: ***"Tant la mitja d'edat de baixa, com la d'estada dels joves a l'ASJET ha disminuït els dos darrers anys. La causa és el considerable augment de joves estrangers i de recursos residencials de la DGPPIA, que ens han fet arribar moltes sol·licituds que no complien els requisits mínims per accedir a l'ASJTET, i per tant han causat baixa abans de poder accedir als nostres serveis. Els principals motius de no acceptació ha estat la manca de documentació del jove i la presentació de les sol·licituds abans del termini previst (3 mesos abans de complir la majoria d'edat)."***

A la pèrdua dels informes detallats de l'ASJET, que ha comportat una manca d'informació qualitativa sobre la situació dels joves tutelats i extutelats, s'ha de sumar que des de l'any 2021 la Xarxa de Joves de la ciutat de Barcelona (Xbcn), està inoperativa, per manca de voluntat de les administracions.

Aquesta Xarxa, constituïda l'any 2018, i impulsada pel Consorci de Serveis Socials de Barcelona en col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona, a través de l'Àrea de drets socials, i la Generalitat de Catalunya, a través de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), tenia com a objectiu actuar com una xarxa de serveis gestionats per les administracions públiques i les entitats del tercer sector per fomentar l'autonomia plena d'aquests joves.

Segons molts professionals del sector, des de l'any 2021 l'ASTJET ha perdut el seguiment individualitzat i la relació s'ha burocratitzat, dificultant l'atenció personalitzada. Es constata la manca de referents educatius per als joves, donat que la majoria dels professionals de l'àrea actualment tenen un perfil administratiu. Això implica

61 Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. *El sensellarisme a Barcelona: estudi de les persones que viuen al carrer a Barcelona a partir de censos i recomptes (Treball de fi de grau).* Universitat Autònoma de Barcelona.
62 Broll, S. C. C. L. (2021). *Discriminació a la carta: Exclusió per motius ètnics del mercat de lloguer d'habitatge de Barcelona.* Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania.
63 Dades estadístiques de l'Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols, Departament de Drets Socials i Inclusió.

que a vegades els habitatges d'autonomia no siguin els més adequats als perfils de joves que es deriven a les entitats gestores, ja que es tracta de perfils que requereixen una atenció més intensiva. A més, manifesten que no existeix un suport oficial per a la recerca d'habitatge ni un assessorament jurídic adequat, vulnerant així la normativa catalana, que estableix que els programes de suport han d'incloure prestacions de suport personal, habitatge, formació, inserció laboral, ajuda econòmica i acompanyament jurídic.

La finalització per part de l'ASJTET del servei jurídic per a joves extutelats implica que un servei tan essencial, del qual depèn la regularització administrativa dels joves, ha quedat delegat a les entitats gestores, que no sempre disposen d'un servei jurídic propi.

En relació amb altres prestacions econòmiques, cal afegir que les principals polítiques de garantia de rendes, com l'Ingrés Mínim Vital i la Renda Garantida de Ciutadania, exclouen en gran part aquest col·lectiu. L'Ingrés Mínim Vital només és accessible a partir dels 23 anys o als 18 anys si el jove ha estat tutelat durant almenys tres anys, requisit que la majoria no compleixen. La Renda Garantida de Ciutadania també exigeix tenir 23 anys i 24 mesos d'empadronament continuat a Catalunya, dificultant-ne l'accés, tenint en compte que el 85% dels infants migrants sols arriben quan tenen 16 o 17 anys.

Des del gener del 2024, també es pot accedir a la RGC sense complir el requisit d'estada mínima, aportant un informe tècnic preceptiu emès per l'àrea bàsica de serveis socials que acrediti la condició de persona en risc social. No obstant aquesta possibilitat, molts joves no tenen accés a aquest informe, bé per desconeixement o bé perquè des dels serveis socials es decideix no emetre'l.

Pel que fa als joves que sent menors d'edat no obtenen l'autorització de residència i treball, excepte casos molt concrets, no poden accedir a cap de les prestacions de l'ASJET.

Com a conseqüència directa, molts d'aquests joves es troben en situació de carrer o acollits per projectes residencials d'entitats privades. En aquest últim cas, les entitats es fan càrrec d'una responsabilitat que, segons la normativa vigent en matèria de drets dels infants, hauria de ser una responsabilitat de l'Administració pública competent.

Els joves que arriben amb més de 18 anys queden exclosos de qualsevol suport per a la transició a la vida adulta.

Els resultats de l'enquesta amb relació a l'accés a l'educació mostren les dificultats del sistema educatiu per adaptar-se a les necessitats d'aquests joves.

Amb relació als joves que no havien estat escolaritzats en edat obligatòria (fins els 16 anys), el 31,8% de les 22 respostes no havien rebut escolarització prèvia.

Pel que fa als joves majors d'edat amb situació documental irregular, un 53,1% de les 32 respostes assenyalaven que no havien pogut accedir a formacions que integraven pràctiques remunerades, ja que es requeria permís de residència.

Amb relació a l'accés a una formació reglada, un 45,2% de les 31 respostes indicaven que no havien pogut accedir-hi.

6.1.4 Dret a estar en contacte amb la seva família

La relació entre els joves i les seves famílies és un element fonamental pel benestar emocional i el desenvolupament personal dels joves. La Comissió Europea, en la seva recomanació del 23/04/2024[64], va instar els estats membres a adoptar mesures addicionals per garantir que els nens i les nenes desplaçats mantinguin vincles amb el seu país d'origen.

La normativa catalana també reconeix aquest dret, establint que els infants i adolescents sota protecció han de poder mantenir el contacte amb els seus pares, tutors, germans, família extensa i altres persones amb qui tinguin una relació afectiva significativa.[65]

Segons l'informe de la investigadora experta de la UPF, Celia Premat:[66] ***"La relació amb la família a distància genera por i inseguretat davant la possibilitat de complir les expectatives i trencar amb allò que aporta una mica de dignitat en relació amb el passat i el futur. La qüestió dels papers imposa molta pressió a la vida dels joves. Això els situa en un cercle viciós on el dolor i la por són els principals protagonistes, sense escapatòria aparent (...) Allunyar-se de la seva família o no rebre el suport d'elles suposa, en definitiva, una pèrdua de la família, que és molt traumàtica en la vida d'aquestes persones joves. (...) En els discursos dels joves hi ha contínues referències a les seves famílies, que desperten sentiments contradictoris i també solitud pel fet de no tenir-los a prop, però que alhora esdevenen una gran font de motivació per tirar endavant. De vegades, quan el contacte no és tan possible, simplement esmenten que recordar les seves famílies els fa sentir acompanyats i recolzats (...) En tots els casos, poder mantenir el contacte amb la família és una escapada emocional important (...) No obstant això, una de les educadores ens explica que malgrat aquesta fluïdesa de contacte, els joves que viuen en una situació especialment difícil no volen preocupar a les seves famílies."***

Aquestes reflexions es veuen reflectides en els resultats de l'enquesta realitzada. Dels 38 joves que han contestat a la pregunta sobre la seva relació amb la família, només un va indicar que la relació era dolenta i tres han contestat que no en tenien cap.

A més, 15 joves van manifestar que desitjarien mantenir més contacte amb la seva família, però que la seva situació administrativa o de carrer ho impedia. D'aquests, el 15,9% es trobava en situació irregular.

Aquests resultats no només evidencien la importància de la família pels joves, sinó com la precarietat en què es troben pot dificultar aquesta relació de suport essencial.

6.1.5 Menors i joves en situació de carrer

La situació de joves migrants al carrer és una de les principals preocupacions de les entitats que formen part del projecte Rassif. Tal com ja s'ha explicat anteriorment, els joves que arriben sent majors d'edat no tenen pràcticament cap opció d'accedir a recursos residencials, i sovint han d'esperar entre dos i tres anys, segons estableix la Llei d'estrangeria, per poder obtenir algun tipus d'autorització de residència. Aquesta situació els aboca, en molts casos, a viure al carrer.

Tanmateix, també hi ha menors i joves que han passat pel sistema de protecció que acaben en aquesta situació.

Segons l'informe del Consell Nacional de Joventut de Catalunya de l'any 2022 sobre la joventut migrada

64 Recomanació de la comissió de 23.4.2024 sobre el desenvolupament i el reforç dels sistemes integrats de protecció de la infància que redundin en l'interès superior del nen.
65 Art. 10 Decret 63/2022
66 Premat, (2023)

extutelada,[67] *"l'arribada a Catalunya de joves migrats sense referents, les limitacions i mancances del sistema de protecció i acollida de la Direcció General de Prevenció i Protecció a la Infància i l'Adolescència (DGPPIA) queden paleses. Ho veiem amb el nombre de joves que queden desemparats i exclosos d'aquest sistema de protecció un cop assolida la majoria d'edat: tot i que la tutela administrativa converteix els menors en ciutadans de ple dret, a la pràctica la poca agilitat administrativa i seguiment han provocat que molts joves no tinguin el permís de residència ni treball en sortir dels centres i, per tant, puguin difícilment sostenir-se i siguin abocades a la irregularitat administrativa. (...) És preocupant que tal com alerta la Fundació Arrels (2020), en els darrers anys hagi augmentat el nombre de persones joves (de 16 a 25 anys) en situació de carrer a Barcelona, el 73% de les quals no estan empadronades i el 56% de les quals no tenen targeta sanitària, i que constitueixen un 13% de les persones sense llar, d'entre les quals un elevat nombre són d'origen migrant i extutelades per l'administració".*

Aquesta xifra, en l'informe de la Fundació Arrels de 2023,[68] no només s'ha ampliat sinó que a més consta que *"un 29% dels joves que viuen al carrer han viscut en un centre per a infants i joves".*

Aquestes mancances del sistema de protecció, ja assenyalades el 2022, també es recullen en l'informe sobre la infància del Síndic de Greuges de Catalunya de l'any 2023:[69] *"Cal posar de manifest que és possible que aquest increment de joves tutelats i extutelats que assoleixen la majoria d'edat hagi fet incrementar també els dèficits de cobertura de les mesures de suport a la transició a la vida adulta. Segons les dades facilitades per la DGPPIA, l'any 2023 (fins al setembre) van assolir la majoria d'edat 1.762 joves tutelats i, en canvi, van sol·licitar donar-se d'alta a l'ASJTET 746 joves."*

Aquest dèficit de cobertura podria explicar per què molts d'aquests joves, en no poder accedir als programes de l'ASJTET, acaben vivint al carrer. Cal tenir en compte, a més, la insuficiència de places disponibles tant per als joves majors de 16 anys com per als majors de 18 anys.

Quant al nombre de menors i joves que es troben en situació de carrer a Catalunya, només es disposa de dades parcials. L'informe de l'any 2023 de l'Institut d'Infància i Adolescència de l'Ajuntament de Barcelona[70] recull informació del, "que intervé amb aquest col·lectiu en situació de carrer i que són atesos al sistema de protecció de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) o la xarxa de recursos i entitats de la ciutat."

Segons aquesta memòria, el SDI va identificar 628 infants, adolescents i joves migrats sols a Barcelona. La memòria atribueix la reducció respecte a l'any anterior a *"la reducció progressiva de la incidència de menors d'edat migrats sols en acolliment en centres residencials de la ciutat (IMSS, 2023)".*

Així doncs, tot i que a la ciutat de Barcelona gairebé no hi ha centres residencials, es van detectar 249 menors, una xifra que tot i ser inferior a les dels anys 2018 i 2019 (460 i 405 respectivament), continua essent preocupant.

L'Informe del Síndic de Greuges de Barcelona de l'any 2022 apuntava que *"el 30,9% d'infants i joves atesos per l'SDI es troben en situació de sensellarisme, el 14,2% estan vinculats al servei d'atenció a persones sense llar, i el 10,2% viuen en allotjaments considerats insegurs o inadequats. "*

La Coordinadora Obrint Fronteres ha detectat a Barcelona una trentena de joves extutelats vivint al carrer després de sortir dels centres per extinció de la mesura protectora per haver obtingut el dictamen del decret

67 Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. (2022). *Protecció al carrer: joventut migrada extutelada a Catalunya i vulneracions del dret a l'habitatge.* Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.
68 Arrels Fundació (2023). Viure al carrer a Barcelona. Radiografia d'una ciutat sense llar (Informe #ningúdormintalcarrer, núm. 4). Barcelona: Arrels Fundació.
69 Síndic de Greuges de Catalunya. (2023). *Informe sobre els drets de l'infant, (febrer 2023).* Síndic de Greuges de Catalunya
70 Institut Infància i Adolescència de l'Ajuntament de Barcelona. (2023). *Dades clau d'infància i adolescència a Barcelona.* Ajuntament de Barcelona.

de majoria d'edat, tot i tenir passaport. En set dels casos detectats per aquesta entitat s'ha pogut trobar una entitat amb un recurs residencial que els acollís, o bé han pogut ser usuaris d'un recurs d'allotjament temporal gestionat per l'Institut Municipal de Serveis Socials. En aquests casos s'ha donat suport a l'entitat per tramitar les corresponents autoritzacions de residència i treball com a joves extutelats.

A la resta de Catalunya, un possible indicador del nombre de joves en situació de carrer és el programa Sostre 360, impulsat el 2020 per la Generalitat de Catalunya per "oferir suport social i habitacional a joves vulnerables amb risc de carrer".[71] Malgrat estar pensat per a diversos perfils, en la pràctica ha estat utilitzat majoritàriament per a joves extutelats.

Un exemple és la notícia publicada al Diari de Terrassa (17/03/2021), que explicava que "la Generalitat, en col·laboració amb l'Ajuntament de Terrassa, impulsa el projecte "Sostre 360", un programa d'acompanyament personalitzat a joves vulnerables majors d'edat que es troben en situació de carrer i sense llar. En el cas de Terrassa, el treball se centrarà en els joves extutelats, un col·lectiu de 123 nois que malviuen en naus, garatges o entorns d'infrahabitatge.[72]

A més, la web del Consorci d'Osona de Serveis Socials descriu el projecte Sostre 360º com a "Projecte d'atenció i acompanyament integral per a joves migrants sols, extutelats i/o sense referents familiars"[73]. En la mateixa línia, l'entitat Evho a Tarragona destaca que "La petjada que deixa en els joves extutelats que han quedat al carrer després d'un procés migratori és profunda, l'accés a l'habitatge ha estat considerat en tota la seva diversitat per tal que doni resposta immediata a les necessitats d'urgència, mentre es recupera i prepara al jove en l'àmbit educatiu per anar optant en la inclusió a la comunitat de forma progressiva fins que estigui preparat."[74]

Malgrat que de l'enquesta només un jove acompanyat es trobava en situació de carrer[75], aquest cas és representatiu del perfil dels joves que arriben com a majors d'edat. Es tracta d'un jove marroquí de 23 anys, amb una estada a Espanya entre 6 mesos i 1 any, que no va poder accedir a cap recurs per haver arribat sent major d'edat. Es trobava en situació irregular, no havia pogut accedir a formacions amb pràctiques remunerades, i va patir discriminació tant al Marroc com un cop aquí (l'han parat i li han requerit bitllet de forma arbitrària, l'han parat a l'estació de trens/busos; s'ha sentit incomodat i violentat en transports). Tot i mantenir una bona relació amb la seva família, la seva situació de precarietat i irregularitat n'ha limitat el contacte.

A aquest perfil de jove cal sumar-hi el de joves que, tot i haver sortit del sistema de protecció amb autorització de residència i treball, acaben en situació de carrer per no poder accedir a un habitatge. Aquesta situació respon, d'una banda, al gravíssim problema d'accés a l'habitatge a Catalunya, i de l'altra, a l'enorme discriminació que pateix aquest col·lectiu en particular, i les persones migrants en general. La manca de sostre comporta conseqüències greus per la salut física i mental, incrementant el risc de consum de tòxics i conductes addictives, agreujant la vulnerabilitat d'un col·lectiu que ja es troba en una situació crítica.

En definitiva, la presència de menors i joves migrants en situació de carrer evidencia les greus mancances estructurals del sistema de protecció i d'acollida, així com la necessitat urgent de polítiques integrals que garanteixin itineraris reals d'inclusió social, més enllà de la majoria d'edat.

71 Departament de Drets Socials (2020): Nota de premsa: *"El projecte 'Sostre 360º' oferirà suport social i habitacional a joves vulnerables amb risc de carrer"*
72 Dirari de Terrassa (2021): El programa "Sostre 360" oferirà suport a més de vint joves extutelats
73 Consorci d'Osona de Serveis Socials
74 Fundació Eveho (2022): Reflexions: *Un any de Projecte Sostre 360 a Tarragona*
75 S'ha de tenir en compte que cap de les entitats que treballen amb joves al carrer ha contestat l'enquesta.

6.2 Necessitats específiques en situacions de risc i necessitats diferenciades

6.2.1 Suport específic per a les nenes i noies migrades soles

És especialment significatiu que, en tota la legislació examinada, no s'hagi trobat referència a mesures de protecció específiques adreçades a les nenes i noies migrades soles.

A Catalunya, l'únic marc normatiu que s'hi aproxima és la consideració general de la necessitat d'aplicar la perspectiva de gènere en el desenvolupament i l'avaluació de les mesures adreçades als infants i els i les adolescents, tot tenint en compte que poden tenir necessitats iguals o específiques.[76]

6.2.2 Resultats

L'informe *"Las niñas y adolescentes migrantes no acompañadas: un reto para el Sistema de Protección de Menores"*[77] resumeix de manera clara la situació actual de les nenes i noies migrades soles:

- Invisivilització d'aquest col·lectiu.
- Manca de detecció.
- Inadequació del sistema de protecció a les seves necessitats.

Segons aquest informe: "La acogida institucional de este perfil migratorio no responde a las necesidades concretas de las niñas y las adolescentes, cuyas trayectorias quedan invisibilizadas (Torrado y Cáceres, 2021). Estas jóvenes presentan unas características propias debido al género (Marco y Gómez, 2020), lo cual se manifiesta tanto en las vivencias en sus respectivos países de origen, como en el motivo de su migración, los riesgos de su ruta migratoria, y su estancia y acogida en el país destino (Torrado, 2012). (...) La escasez de investigaciones sobre las niñas y adolescentes que han migrado solas (Brook y Ottemöller, 2020), las limitaciones en la detección y en el diagnóstico de sus vulnerabilidades, además de las situaciones invisibilizantes a las que son sometidas en sus proyectos migratorios, dificulta la existencia de intervenciones adecuadas a sus características. (...) (...) Las chicas que migran solas, una vez llegan al país de destino, están expuestas, al igual que durante el trayecto, a más vulnerabilidades, tanto por la estigmatización social hacia la mujer migrante, como por el impacto que generan las condiciones extremas que hayan impulsado su migración o que han podido sufrir durante el trayecto migratorio (Castaño, 2022). (...) El modo en el que las chicas migran es distinto al de los chicos. El medio de transporte de las niñas y adolescentes suele ser por vía aérea o marítima, con documentación falsa, y mal acompañadas por un familiar o alguien que se hace pasar por su familiar. Es también muy frecuente que las chicas estén acompañadas por un hombre que las custodia (antes de embarcarse), y por el cual pueden ser violadas, obligadas a mendigar o a prostituirse (Torrado, 2012)."

El Síndic de Greuges de Catalunya ja alertava l'any 2018 sobre "la invisibilització de les joves migrants no acompanyades, moltes d'elles arribades a Catalunya implicades en xarxes d'explotació o enfrontades a situacions d'explotació (sexuals, professionals, etc.) un cop allà. Tot i que les nenes representen menys del 5% dels menors migrants no acompanyats, sovint s'enfronten a situacions de major vulnerabilitat social. Al mateix temps, cal destacar la infradetecció de noies menors d'edat no acompanyades que arriben al nostre territori i que formen part d'aquestes xarxes, així com, un cop detectada, la manca d'una resposta integral específica que tingui en compte adequadament la seva situació particular, atès que el debat polític i l'enfocament jurídic-administratiu se centren més en la situació de nois."

76 Art. 10 i 131 de la Llei 14/2010

77 Martín-González, A. P., & Gimeno, C. (2023). *Las niñas y adolescentes migrantes no acompañadas: un reto para el Sistema de Protección de Menores.* Ediciones Complutenses.

En aquest mateix sentit, l'informe de la Sindicatura de Greuges de l'Ajuntament de Barcelona de l'any 2022[78] en relació amb les joves migrants sense referents familiars indicava que la xifra *"és proporcionalment reduït i, probablement per això, la perspectiva de gènere no s'ha integrat habitualment en el desenvolupament d'accions i serveis destinats al col·lectiu en general. Cal incorporar la perspectiva de gènere a les actuacions municipals i les entitats socials, com ja estan fent algunes d'aquestes darreres, i cal desenvolupar accions de formació i sensibilització, així com de prevenció de la violència de gènere. Paral·lelament, també cal treballar la formació de joves, noies i nois, en temes com la sexualitat afectiva, el micromasclisme i totes les formes de discriminació. Finalment, és imprescindible treballar per aplicar la perspectiva de gènere de manera transversal i sistemàtica, i identificar eines i metodologies per detectar i identificar de manera més proactiva les joves migrants sense referents familiars, com a primer pas per poder lluitar contra la seva invisibilització."*

En quan a l'especificitat dels motius específics per migrar, l'informe esmentat posa de manifest les gran diferències respecte als nois. Les noies migren per tres motius principals: el més estudiat és el que està relacionat amb l'explotació, ja sigui sexual, treball domèstic, mendicitat, etc; motius relacionats amb la familia, que té un pes molt específic en elles (reagrupació familiar, matrimoni forçat, violència familiar) o bé per un projecte autònom de millora d'expectatives de vida.

"Mientras que los chicos migran, generalmente, por cuestiones económicas (Bhabha et al., 2018), los motivos que se identifican en las chicas no acompañadas tienen mayor complejidad. En muchas ocasiones estos motivos, además, se interconectan. Sin embargo, la literatura suele focalizarse en perfiles concretos. Entre ellos, el más estudiado es el de las víctimas de explotación (...) Otros estudios señalan que el suceso detonante de la migración está en causas vinculadas a la familia. Las trayectorias de las chicas están en gran parte condicionadas por la familia en la que se han desarrollado (Escartín, 2015). No solo por su situación económica, sino por los valores y creencias transmitidos, y las relaciones y patrones de comportamiento que se establecen dentro de la misma. (...) La familia es un elemento fundamental en la etapa del ciclo vital que corresponde a la infancia y adolescencia, especialmente respecto a las chicas, por el impacto que tiene en los roles de género. En ocasiones la motivación de migrar está directamente ocasionada por estos y abarca un amplio abanico de situaciones (Castaño, 2022). En el presente estudio, las motivaciones vinculadas a la familia se agrupan en diversas categorías, entre las que aquí recogemos brevemente: matrimonios pactados forzosos, maltrato familiar, "reagrupación familiar" y familia trasnacional. (...) La literatura también recoge un último perfil migratorio, en el que engloba a las niñas y jóvenes con un proyecto autónomo (Escámez, 2015)."

Tot això queda resumit de manera clara a l'informe de Celia Premat[79], Emancipació, discriminació i violència en la migració de joves realitzada en el marc del Rassif 2023, que afirma que *"Quan arriben a Catalunya, aquestes noies joves no són detectades per la DGPPIA amb tanta rapidesa com els nois, perquè sovint menteixen sobre la seva condició de minoria d'edat per poder treballar. Així, moltes noies joves marroquines sense referents sobre el territori català fugen dels sistemes de protecció a la infància: només un 25% d'elles són ateses per la DGPPIA, sent les altres acollides per famílies espanyoles o marroquines, on denuncien l'explotació domèstica a la qual són sotmeses (Quiroga, 2008) (...) "Quan arriben a Europa, en el cas concret de les noies joves amb qui el Projecte Rassif va treballar a Barcelona, les experiències viscudes i la percepció que la societat del país d'acollida té d'elles són diferents a les dels nois. L'estigma visible de l'ús i la discriminació del hijab són habituals (...) Així, quan els joves arriben a Espanya s'endinsen en un món de significats i models relacionals diferents dels del seu país d'origen, que poden tenir moltes repercussions en les noies joves."*

En el cas de la situació de les noies entrevistades en el marc de l'enquesta RASSIF, les vuit noies són del Marroc i van arribar a Espanya sent menors d'edat. Sis van arribar a Catalunya procedents de Melilla, una de Ceuta i una

78 Sindicatura de Greuges de Barcelona. (2022). *Joves migrants sense referents familiars a la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.*

79 Premat, C. (2023). *Emancipació, discriminació i violència en la migració de joves.* Universitat Pompeu Fabra.

directament a Catalunya. Totes es troben en situació regular i totes viuen actualment en projectes residencials.

Edats: 3 tenen 19 anys; una 20, una 22, una 24, una 25.

Amb relació al temps de permanença a Espanya, 5 porten entre 2 i 5 anys i 3 més de 5 anys. Quant al temps d'estada en centres, 2 porten menys de 6 mesos, una entre 6 mesos i un any i una entre 2 i 5 anys. Respecte a la vinculació familiar, de les 6 noies que han contestat cinc tenen familiars aquí, i només una d'aquestes manifesta tenir-hi mala relació.

Pel que fa a les vulneracions patides, les respostes ens mostren que de les 6 que han contestat, tres d'elles van manifestar haver patit discriminació al Marroc; dues d'elles van identificar la violència familiar com a motiu de migració i una d'elles va declarar haver patit violència sexual en el país d'origen,trànsit o destí.

A Espanya, tot i una menor incidència de discriminació i violència policials, continuen experimentant discriminació per part de la societat d'acollida:

- Discriminació per portar hijab: de 7 respostes el 57.4%
- Discriminació en la recerca d'habitatge: de 6 respostes el 50%
- Situacions de violència en el transport públics: de 6 respostes el 16,67%
- Discriminació per pràctiques religioses: de 6 respostes el 33,33%

A més 4 de les 6 noies que han respost aquesta pregunta asseguren haver patit discriminació dins la seva pròpia comunitat o nacionalitat d'origen per no ajustar-se als rols o valors culturals i religiosos d'origen.

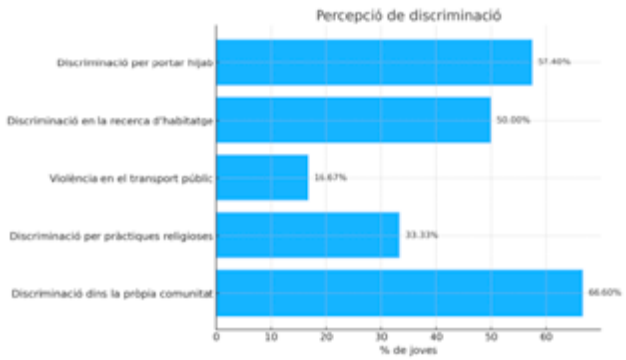

Font: Gràfic d'elaboració pròpia

En conclusió, la manca de reconeixement institucional i de mesures específiques per a les nenes i noies migrades soles evidencia una greu bretxa de protecció. Cal desenvolupar polítiques públiques amb perspectiva de gènere que permetin la detecció precoç, l'acollida adaptada i l'atenció integral d'aquest col·lectiu, per garantir-los una trajectòria digna i segura en el procés migratori i d'emancipació.

6.2.3. Suport específic als joves que realitzen delictes, tenen problemes amb la llei o són víctimes d'explotació/trata

No s'ha trobat normativa que faci referència de manera concreta a aquestes situacions en aquest col·lectiu, en l´àmbit de la prevenció i de l'acompanyament específic.

Resultats

Tot i que, pel perfil de les entitats que han contestat l'enquesta, no es va identificar cap cas concret, les entitats del RASSIF constaten que un nombre elevat de joves migrants sols no només acaben tenint problemes amb la justícia, sinó que alguns d'ells acaben passant per centres penitenciaris.

Aquesta situació té com a causa directa la manca de vies legals per accedir a Europa. Això provoca que molts joves, quan arriben a Espanya, si no són menors d'edat o no ho poden acreditar, visquin durant dos o tres anys, en funció del tipus d'autorització de residència que puguin obtenir, en situació administrativa irregular. Aquesta condició els impedeix accedir al mercat laboral i a un habitatge digne, generant situacions de molta precarietat i risc, que poden derivar en explotació per la comissió de delictes o situacions de tracta.

Una evidència d'aquesta realitat es recull a **l'Estratègia nacional d'obertalitat penitenciària de la Generalitat de Catalunya (2024-2025)**, que posa de manifest que les persones estrangeres són les que passen més temps a la presó, tot i cometre, en general, infraccions menys greus que les persones de nacionalitat espanyola. Aquesta situació es deu, en gran part, a la seva condició d'irregularitat administrativa.

"Les dades del Departament de Justícia, Drets i Memòria evidencien que la població estrangera compleix condemnes més baixes que la nacional –una mitjana de 4,8 anys de presó enfront dels 7 anys de persones espanyoles– però, en canvi, accedeixen al règim obert i als permisos en una proporció substancialment inferior: només un 13,5 % de persones estrangeres accedeixen al règim obert –21,5 % en el cas de nacionals– i només 345 de cada mil gaudeixen de permisos –enfront dels 614 de la població nacional–. Tot i que hi ha altres variables en joc, s'ha detectat que algunes persones estrangeres ingressen als centres penitenciaris sense cap tipus de documentació que els identifiqui, i resten en aquesta situació durant bona part del temps de compliment de la pena. Això fa que sigui impossible classificar-los en tercer grau malgrat que compleixin els requisits per accedir-hi, fet que comporta una limitació evident del seu procés de reinserció i una injustificada i innecessària necessitat de reclusió que no compta amb cap impediment legal. S'ha pogut constatar que, a més, en un elevat nombre de casos aquestes persones han estat en situació de presó preventiva a l'espera de judici, temps que s'hagués pogut aprofitar per obtenir la documentació identificativa i facilitar-la a l'Administració. Abordar aquesta problemàtica (juntament amb altres mesures que s'exposen al document) acabaria amb la paradoxa de les persones internes nascudes fora del país: condemnes més baixes, compliment internament més alt. L'impacte d'una correcta gestió d'aquesta matèria com a part de l'exercici de defensa per part de l'advocacia redundaria en un increment del nombre de classificacions inicials en tercer grau –o bé de més progressions quan l'intern o interna assolís els requisits per obtenir-lo–."

Per fer front a aquesta problemàtica, l'estratègia proposa com a mesura especifica la tramitació de la documentació de les persones internes estrangeres en situació de presó preventiva o en règim de compliment de condemna, per evitar una reclusió innecessària i afavorir la seva progressió en el sistema penitenciari.

A més, el document posa en relleu que l'alt percentatge d'estrangers a les presons està estretament relacionat amb el fet que són les persones joves les que cometen més delictes, i que la proporció de jovent estrangers és superior a la mitjana.

En quan als joves víctimes de trata, el Síndic de Greuges de Catalunya ja advertia en el seu informe del 2018 que: "es desconeix l'abast real de la situació dels menors que poden veure's afectats pel fenomen de la tracta de persones (THB), ja sigui perquè són víctimes directes, o perquè són fills o dependents de possibles víctimes de la tracta. El tràfic d'éssers humans té greus repercussions emocionals, físiques i psicosocials per a infants i adolescents, fet que agreuja la seva situació especialment vulnerable".

Des del projecte RASSIF es remarca que l'enfocament predominant en els circuits d'atenció -més orientats a la gestió de la migració que a la protecció- contribueix a la manca de detecció i assistència adequada a infants i adolescents víctimes de tràfic.

La manca de mecanismes específics de detecció i suport per a joves en situació d'explotació, tracta o amb problemes amb la llei posa en evidència una bretxa greu en el sistema de protecció. És imprescindible desenvolupar estratègies que, més enllà de l'enfocament migratori, situïn la protecció i els drets de la infància i l'adolescència com a eix central de les polítiques públiques i els dispositius d'atenció.

6.2.4 Salut mental i addiccions

La Llei 14/2010 únicament fa referència a la necessitat de crear un pla d'atenció de salut mental i addiccions, amb l'objectiu de desenvolupar programes de prevenció, detecció, diagnòstic precoç, tractament i atenció integral a la salut mental infantil i juvenil, dins la xarxa sanitària pública de Catalunya. Així mateix, especifica que "l'atenció en salut mental ha d'incloure també l'atenció als infants i als adolescents amb problemes addictius."[80]

El Pla integral d'atenció a les persones amb trastorn mental i addiccions de l'any 2010 de la Generalitat de Catalunya[81], tot i no mencionar els menors i joves migrants sols, sí que identifica diversos factors socials que poden afectar negativament la salut mental: "l'atur, la pobresa, les migracions, la manca de suport familiar i social, la solitud, les ruptures de les xarxes socials i les tensions econòmiques, polítiques i ètniques". Aquestes condicions "poden augmentar el risc de trastorns mentals, ja que generen estrès i afecten la qualitat de vida. Les situacions de crisi vital, com canvis o moments conflictius, també poden facilitar l'aparició de trastorns, especialment si no es gestionen adequadament. A més, el suport social i familiar és fonamental per protegir la salut mental, i la falta d'aquest pot agreujar la situació".

El pla també reconeix que "les persones amb trastorn mental (TM) i addiccions continuen patint l'exclusió social, l'estigmatització, la discriminació i la manca de respecte dels seus drets fonamentals. El Llibre Verd de la Salut Mental a Europa (2005) posa l'accent en les greus conseqüències del fenomen de l'estigmatització, no només per la discriminació en l'accés a serveis com l'habitatge o el treball, sinó també perquè pot dificultar el reconeixement del trastorn i l'accés a l'ajuda per part dels afectats."

Pel que fa específicament a la infància i l'adolescència, el pla destaca que "l'adolescència és una fase de desenvolupament especialment vulnerable en funció dels canvis maduratius/genètics, neurohormonals, corporals, cognitius, emocionals i psicosocials. Alguns problemes de salut dels adolescents, com els trastorns mentals i el consum de tòxics, solen tenir etiologia multifactorial. Els factors que hi influeixen poden ser de tipus personal, familiar, sociocultural, etc. En els darrers anys s'observa un increment de conductes de risc i de consum de drogues entre els adolescents; cada cop es detecten més trastorns de conducta i possibles patologies psiquiàtriques en edats més primerenques."

En l'àmbit europeu, la Recomanació de la Comissió Europea del 23/04/2024 sobre la protecció dels infants migrants anima els Estats membres a garantir que els sistemes de protecció disposen de prou recursos i personal format específicament per abordar dificultats diferencials com la comunicació intercultural i la salut mental.

Resultats:

A Catalunya, l'única informació específica relativa a la salut mental dels menors és l'informe de l'Observatori dels drets de la infància de l'any 2022[82], que, tot i no fer referència directa als menors migrants sols, aporta dades

80 Arts. 22.2 i 45 de la Llei 14/2010

81 Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya (2010): *Pla integral d'atenció a les persones amb trastorn mental i addiccions*

82 Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials. (2022). *La salut mental de la infància i l'adolescència a Catalunya:*

rellevants que apunten el seu alt risc de patir malalties mentals i/o addicions.

Segons l'enquesta realitzada en aquest informe "la infància de la classe social menys afavorida (13,5%) tenen un risc més alt de patir un problema de salut mental i/o addiccions que la infància de la classe social més afavorida (6%). L'impacte dels factors socioeconòmics en la salut mental és molt rellevant: és conegut l'augment de la problemàtica de salut mental i/o addiccions en poblacions socioeconòmicament desfavorides, amb situacions de vulnerabilitat social i precarietat econòmica, i la població infantil i juvenil no n'és una excepció". A més, estableix que "la infància i l'adolescència amb problemes de salut mental o drogodependències estan, proporcionalment, més representats en el circuit de justícia juvenil que els que no els pateixen" i que "aquestes problemàtiques són un factor de risc de comissió de fets delictius i de reincidència si no s'aborden i es tracten adequadament, i conflueixin amb altres factors de risc de caràcter social o personal".

L'informe de la Síndicatura de Greuges de Catalunya (2018) també advertia que "entre els infants migrants no acompanyats hi ha una alta prevalença de problemes de salut mental així com consum de substàncies tòxiques, en comparació amb altres nens. Segons dades de la DGPPIA del 2018, per exemple, el 5% dels adolescents migrants no acompanyats declaren haver consumit substàncies inhalants en els darrers 30 dies. Tot i que Catalunya té unitats especialitzades en salut mental especialment per a les persones migrants, no satisfan les necessitats de salut existents".

La Sindicatura de Greuges de Barcelona[83] també va recomanar que "seria necessari establir una xarxa d'espais per a l'atenció i el seguiment de la salut mental dels joves migrants sense referents familiars, així com establir un protocol d'atenció i suport psicològic i tractament de l'estrès posttraumàtic. Cal aprofundir en el desenvolupament d'un espai sociosanitari per a persones en risc d'exclusió social i ampliar la cobertura de programes de convalescència i psiquiatria de carrer adreçats als més joves."

Les dades recollides a través de l'enquesta RASSIF, tot i ser limitades i centrades en joves que estan majoritàriament en projectes residencials, apunten en la mateixa direcció. De les 27 respostes el 7,4% dels joves presentava una clara diversitat funcional no reconeguda, i de 24 respostes, el 17,5% dels joves mostrava indicis de problemes de salut mental.

Tot i les alertes dels informes institucionals i la identificació de factors de risc evidents, Catalunya encara no disposa de protocols ni recursos suficients específicament orientats a la salut mental i les addiccions dels joves migrants sols. És necessari implementar mesures preventives, espais d'atenció especialitzada i programes d'acompanyament que considerin les vivències migratòries, la manca de suport familiar i les múltiples formes de discriminació a les quals s'enfronten aquests joves.

Les realitats descrites en aquest apartat posen de manifest l'existència de perfils de joves migrants amb vulnerabilitats específiques que no són suficientment abordades per les polítiques públiques actuals. Tant les noies migrades soles, com els joves que han comès delictes, han estat víctimes de tracta o presenten problemes de salut mental i addiccions, comparteixen una situació comuna de desprotecció, invisibilització i manca de recursos adaptats.

La transversalitat d'aquests factors —gènere, exclusió social, salut mental, manca de documentació o discriminació estructural— exigeix una mirada interseccional i un abordatge integral que posi en el centre els drets i les necessitats reals d'aquests joves.

---

situació actual, mancances i propostes. Observatori dels drets de la Infància.

83 Sindicatura de Greuges de Barcelona, 2022

IV. RECOMANACIONS

1. Genèriques

- Prendre mesures preventives que evitin efectivament caure en l'exclusió, tenint en compte els enormes factors de risc que els menors i joves migrants sols tenen pel simple fet d'estar separats de les seves famílies.

- Cal assegurar que l'interès superior de l'infant orienti de forma clara i efectiva la intervenció del conjunt d'actors implicats en els itineraris dels menors i joves en mobilitat.

- Garantir mecanismes de participació que permetin als infants donar el seu punt de vista, que estiguin presents, obtenir informacions clares dels seus drets i mecanismes de denúncia en cas de desavinences amb els seus tutors/protectors.

- Protegir els menors contra qualsevol tipus de discriminació per motius de religió, el sexe, l'origen, la discapacitat, les creences o preferències.

- Aplicar realment la perspectiva de gènere i tenir presents les especificitats de les nenes i noies migrants soles, per millorar la seva protecció i atenció.

- Millorar l'enxarxament dels diferents actors per a desenvolupar una resposta col·lectiva, no solament en l'àmbit local i nacional sinó també entre països a nivell transnacional. Aquesta ha de permetre intercanviar pràctiques entre països, analitzar els punts forts i febles de les pràctiques actuals i obrir noves perspectives, així com facilitar el suport als joves i menors que decideixen canviar de país, per necessitat o bé per poder visitar o mantenir el contacte amb la xarxa familiar que puguin tenir.

2. Als òrgans de l'Estat Espanyol

- **Oficines d'Estrangeria**

  Facilitar la documentació d'identitat i els permisos de residència i treball als menors migrats que es troben sota el sistema de protecció, per assegurar que puguin complir amb les seves obligacions legals. Les Oficines d'Estrangeria han de comprovar periòdicament si als infants estrangers tutelats que té registrats a través de la fitxa MENA se'ls ha tramitat el permís de residència amb autorització de treballar des del sistema de protecció. En cas de comprovar que no se'ls hi ha tramitat, les Oficines d'Estrangeria han de fer aquesta tramitació, actuant d'ofici.

- **Fiscalia de Menors**

  Complir el marc normatiu actual, les sentències del Tribunal Suprem i les que comencen a haver-hi en l´àmbit català, així com les resolucions del Síndic de Greuges de Catalunya, el Defensor del poble, del Comité sobre els Drets de l'Infant, i les recomanacions dels diferents òrgans de la UE, amb relació a donar validesa als passaports dels menors que no han estat declarats falsos.

  Deixar de realitzar proves radiològiques de forma sistemàtica, per la determinació de l'edat, i fer-ho amb un enfocament holístic i multidisciplinari, explorant els factors físics, psicològics, de desenvolupament, ambientals i culturals.

- **Policia Nacional**

  Garantir mecanismes de coordinació entre els sistemes de protecció de les diferents autonomies de l'estat espanyol i amb altres països europeus i països d'origen dels menors.

3. Generalitat de Catalunya

- Complir el concepte de prevenció de la Llei 14/2010 de protecció infància i adolescència, portant a terme totes aquelles actuacions socials anticipatòries destinades a evitar les situacions no desitjades.

- Deixar de permetre l'ús sistemàtic per part de Fiscalia de Menors de proves radiològiques prohibides per la jurisprudència del Tribunal Suprem, i la normativa europea i internacional.

- Deixar de permetre que Fiscalia de Menors realitzi les proves de determinació de l'edat als menors que disposen d'un passaport o una altra documentació del seu país d'origen que no ha estat declarat fals per cap jutjat, tal com estableixen les múltiples sentències del Tribunal Suprem i les que comencen a haver-hi en l´àmbit català, així com les resolucions del Síndic de Greuges de Catalunya, el Defensor del poble, del Comité sobre els Drets dels Infants, i les recomanacions dels diferents òrgans de la UE.

- Deixar de tancar els expedients de desemparament i desinternar joves amb decrets de majoria d'edat quan tenen documentació que els acredita com a menors, tal com disposa la normativa catalana.

- Procurar mecanismes de denúncia per tal que els menors i joves que estan en alguna mesura de protecció de la Generalitat puguin manifestar els seus interessos quan aquests són contraris als interessos dels seus tutors.

- Tramitar totes les autoritzacions de residència i treball dels menors documentats que estan en el sistema de protecció en el termini dels tres mesos previstos per la llei.

- Ampliar la cobertura i millorar el suport continuat dels programes per a l'autonomia i l'emancipació de joves extutelats del Servei d'Atenció i Promoció de Joves Tutelats i Extutelats, amb mesures assistencials que els facilitin la transició a la vida adulta, incidint en la importància d'assolir l'autonomia per als joves extutelats, com a element bàsic del procés de prevenció i protecció.

- Augmentar les mesures assistencials que faciliten la transició a la vida adulta posant especial èmfasi en l´accés a l'habitatge.

- Garantir un major accés per part del jovent migrant extutelat a prestacions econòmiques que facilitin el seu trànsit a l'adultesa i l'autonomia, bé sigui incrementant la cobertura de la prestació per a joves tutelats o garantint-los l'accés a la Renda Garantida de Ciutadania.

- Desenvolupar programes adreçats a la prevenció, la detecció, el diagnòstic precoç, el tractament i l'atenció integral de les necessitats en salut mental i addiccions especialitzades en menors i joves migrants sols des de la xarxa sanitària pública de Catalunya.

- Garantir la relació i mediació amb les famílies als països d'origen o allà on siguin.

- Actuar davant els discursos d'odi i de discriminació contra el col·lectiu de menors i joves migrants així

com contra les persones migrants.

- Afegir als indicadors d'avaluació del sistema general de protecció, les especificitats dels menors i joves migrats sols per poder saber quins són els indicadors de risc i, per tant, poder prendre les actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu sa desenvolupament integral o per al seu benestar.

- Millorar la detecció de les nenes i adolescents migrants i el diagnòstic de les seves vulnerabilitats específiques, tenint en compte els seus diferents perfils en funció dels seus processos migratoris, visibilitzant el perfil migratori de les nenes i adolescents que arriben a Catalunya.

- Assegurar una intervenció amb perspectiva de gènere, que respongui a les necessitats específiques de les nenes i adolescents.

- Realitzar informes periòdics sobre la situació específica dels menors i joves migrats sols.

- Dissenyar i implementar itineraris de protecció i acompanyament especialitzats, que tinguin en compte la diversitat de trajectòries migratòries i les situacions personals i socials que travessen, sobretot en els casos de joves amb problemes de salut mental i problemes amb la justícia.

- Construir mecanismes de coordinació entre els sistemes de protecció d'altres països, per tal que la informació relativa a un menor o jove arribi a aquells nous actors que l'estiguin acompanyant i puguin servir en interès del menor.

4. A les administracions locals

- Millorar en la detecció de vulneracions de menors i joves extutelats, en ser l'administració més propera als menors i joves, tant dels que estan dins el sistema de protecció com els que estan fora del sistema.

- Ampliar la xarxa d'atenció a joves migrants sols per a l'atenció integral de les necessitats en salut mental i addiccions especialitzats en menors i joves migrants sols.

- Posar en coneixement de l'administració competent les vulneracions detectades sobretot en els casos de menors documentats en situació de carrer.

- Informar de les vies de denúncia existents (Sindicatura de Greuges, bústia de FEDAIA, advocats d'ofici, etc.) així com assessorar i acompanyar els menors i joves que han d'accedir a la justícia per tal de fer complir els seus drets.

- Disposar de mecanismes de denúncia per tal que els menors i joves puguin fer valdre els seus drets.

- Empadronar tots els joves que efectivament viuen en el seu municipi encara que siguin menors d'edat i no tinguin autorització del seu representant legal quan aquest és la DGPPIA i hi ha un conflicte d'interessos.

5. Entitats que tenen la responsabilitat de la guarda de menors o tenen projectes residencials de joves extutelats

- Garantir i assegurar que tots els menors que entrin al sistema siguin tractats com a tal, respectant els seus drets a la protecció i a la integració social.
- Garantir que tots els menors que reuneixen amb els requisits per fer-ho, segons el marc normatiu vigent, tramitant la sol·licitud de l'autorització de residència i treball.
- Garantitzar que tots els majors d'edat que han estat sota el sistema de protecció tramitin l'autorització de residència i treball com a joves extutelats.
- Establir mecanismes de denúncia per tal que els menors puguin exercir els seus drets de participació per defensar els seus interessos quan hi ha interessos contraposats amb els seus guardadors o tutors i informar els menors i joves sobre aquests.
- Acompanyar als menors i joves extutelats en les seves reclamacions judicials per la defensa dels seus drets.

6. A les entitats del tercer sector en general i a tots els serveis que treballen amb menors i joves extutelats

Recordar la responsabilitat que tenen tots els professionals que treballen amb menors i joves migrants sols no només de vetllar pels drets dels infants i adolescents, sinó de denunciar en els casos de vulneracions de drets.

- Reforçar les competències jurídiques dels professionals de les entitats per millorar l'acompanyament.
- Reforçar la formació jurídica dels i les professionals de les entitats per a millorar l'atenció psicosocial dels menors tenint en compte com les vulneracions de drets i discriminacions rebudes afecten el benestar dels menors i joves.
- Millorar les estratègies d'intervenció amb un abordatge transnacional i interseccional.
- Promoure i aprofitar el treball en xarxa entre les entitats del tercer sector i la societat civil organitzada per garantir un suport integral i coordinat i la defensa dels drets dels joves dins i fora del sistema de protecció.

7. Ciutadania i societat civil

Recordar la responsabilitat que tota la ciutadania té per vetllar pels drets dels infants i adolescents, informant-se i participant en promoure el seu benestar, i denunciar en els casos de vulneracions de drets.

IV. ANNEXOS

1. El cas de M., del Marroc

El cas de M. és una història de vida que exemplifica les vulneracions dels menors en moviment i la manca de coordinació entre els estats en la protecció dels menors migrants sols.

M. era un menor marroquí de 16 anys que va morir en un hospital de París el novembre del 2023 després d'un intent de suïcidi en una presó de la ciutat. Gràcies a la col·laboració entre dues entitats franceses i el programa Rassif, M. i la seva mare van poder acomiadar-se a París i M. va poder ser enterrat a la seva terra natal.

El recorregut migratori de M. va començar l'any 2021 quan acabava de fer 14 anys.
M. va sortir del poble de Fnideq, més conegut com a Castillejos, poble situat a la frontera amb Ceuta, l'abril de 2021, durant el període del Ramadà, un mes abans que diversos centenars de menors travessessin la frontera entre els dies 16-17/05/2021, i va arribar nedant a Ceuta.

M. havia nascut a Ceuta (Espanya) el 2006, tal com consta en la seva partida de naixement. Abans de la pandèmia de la covid de 2020, els residents de les ciutats fronteres marroquines tenien accés a Ceuta sense necessitat de visat. En aquella època els veïns de Fnideq, inclosa la mare de M., acostumaven a entrar i sortir de Ceuta, per comerciar informalment entre les dues ciutats. Arran de la pandèmia i del tancament de la frontera, totes aquestes persones van perdre la seva principal font d'ingressos. La família d'en M es va empobrir. El pare, que havia patit un accident laboral, no tenia una ocupació estable i R., la mare, va haver d'anar a treballar a una fàbrica tèxtil d'una petita ciutat pròxima a Tetuan.

Segons la seva mare, M. era un noi tranquil i afectuós. Mai s'absentava de casa a la nit, no tenia males companyies i tampoc tenia addiccions. El fet que en el període de la covid l'escolarització de M. s'hagués interromput, la seva mare hagués hagut de marxar a treballar més lluny i el pare no tingués feina van fer que ell, l'únic fill "home", amb dues germanes, una de 20 i l'altre d'11, comencés a pensar a migrar a Espanya. L'abril de 2021 després de travessar la frontera va estar un mes a Ceuta i posteriorment va ser enviat a una fundació de València, on va ser tutelat per la comunitat autònoma. Una Fundació el va acollir durant gairebé dos anys fins que es va escapar del centre, definitivament el març de 2023 després de dos intents fallits, sent encara menor d'edat.

Consta que durant tot aquest temps no se li va tramitar la seva documentació, tot i que la seva família manifesta que va enviar la corresponent documentació en diverses ocasions, sense cap resultat. Hi ha molts indicis que fan pensar que la no regularització de la seva situació administrativa va impactar en el seu estat d'ànim i va truncar el seu recorregut. De fet, M. anava a l'institut a València, però segons els seus educadors no estava motivat, encara que era molt simpàtic i participava positivament en les activitats del centre. Encara que la Fundació mantenia contacte regular amb la família per a informar-lo de la situació de M., va deixar de fer-ho el dia que M. es va escapar deixant a la família sense notícies de la seva sortida del centre. De fet, fins a l'ingrés de M. a l'hospital en situació de coma la seva família pensava que seguia a València.

La seva desaparició de la Fundació va ser denunciada al sistema de protecció, a la policia espanyola i anunciada a la web sobre desaparició de menors. Malgrat això, la Comunitat Valenciana va mantenir la tutela de M. fins que va rebre la informació del seu ingrés a l'hospital de París.

La seva arribada a París, on va haver de viure al carrer, es va caracteritzar ràpidament per diverses detencions policials per presumptes delictes i consum excessiu de drogues. Malgrat l'intent de protecció dels jutges amb derivacions en centres de menors, M. s'escapava i tornava al carrer on el seu estat físic i mental es va

anar deteriorant. En cap moment les autoritats franceses van plantejar la possibilitat d'una coordinació amb la policia o institucions espanyoles per a intentar conèixer la procedència del menor, ni cap altra informació relativa al mateix.

Després d'una primera estada curta en un centre penitenciari de París a principis de l'estiu del 2023, del qual va sortir en un estat pitjor del que havia entrat, el menor va ser arrestat vàries vegades, fins que en la darrera, després de 48 hores de detenció a la comissaria, va suplicar no tornar a la presó, amenaçant de suicidar-se. 24 hores després, havia utilitzat els llençols de la seva cel·la per fer un intent de suïcidi que el va deixar en coma. Gràcies a una treballadora a la presó que es va preocupar per la situació van contactar amb una persona del projecte RASSIF qui es va posar en contacte amb la mare de M. per tal de fer-li saber l'estat del seu fill, qui estava a punt de ser desendollat pels metges de Paris. Després de molts tràmits burocràtics, es va aconseguir que la mare pogués acomiadar-se del seu fill, i que aquest fos repatriat al Marroc on va poder ser enterrat.

Aquest recorregut transnacional dramàtic de la vida d'en M. és en gran part la conseqüència d'una sèrie de negligències, disfuncions i violències generades pels diferents sistemes que haurien haver complert amb el seu deure de protegir un menor d'edat (Marroc-Ceuta-València-París).

2. El cas de M., de Gàmbia

En M., de Gàmbia, va marxar de casa seva quan només tenia 14 anys. Va tardar més de dos anys per arribar a Espanya, havent de guanyar-se la vida en els diferents països pels quals passava. Finalment, va arribar a Canàries, on el van ressenyar com a major d'edat (s'adjunta còpia de la fitxa MENA).

El mes d'octubre del 2022, quan va arribar a Catalunya, amb el seu passaport que acreditava la seva minoria d'edat, els mossos el van portar a un centre de menors. En data 20/10/2022, la DGAIA va dictar resolució declarant el desemparament preventiu, amb la conseqüent assumpció de l'exercici de les funcions tutelars i ingressant al llavors menor en el dispositiu d'atenció immediata.

En data 3 de maig del 2023, és a dir, 7 mesos després de la declaració de desemparament, el Servei Jurídic de DGAIA fa una comunicació oficial a Fiscalia de Menors preguntant si s'ha obert un expedient de determinació de l'edat, ja que no li consta que s'hagi fet. En aquesta comunicació DGAIA manifesta que M. té un passaport com a menor d'edat, però també fa saber que li consta en la fitxa de la policia com a major d'edat (s'adjunta còpia de la fitxa).

En data 23 de juny de 2023 Fiscalia incoa el procediment de determinació d'edat. En data 3 de setembre de 2023, cita al menor a través del centre perquè es personi el 13 d'octubre de 2023 per a realitzar l'exploració pel mèdic forense. Posteriorment, en data 20 d'octubre de 2023 M. és sotmès a les proves radiològiques de determinació d'edat.

En data 27 de febrer de 2024 el centre on resideix trasllada a M. a un Itinerari de Protecció Individualitzat (IPI) a l'espera de resolució del decret de determinació. Aquest itinerari individualitzat va consistir a enviar en M. a un hostal sense cap mena d'adequació per a menors d'edat, en el qual es trobaven més joves que com ell estaven a l'espera de rebre el decret de determinació d'edat. És en aquest moment que M. comença a participar en el projecte Rassif a Escena i quan per part dels professionals del projecte es coneix la situació que pateix en M., qui manifesta estar psicològicament malament per estar en un hostal on tots els joves estan esperant els decrets de determinació de l'edat, veient com als companys se'ls fa fora del recurs, deixant-los en situació de carrer. És en aquest moment que com a ciutadans coneixedors del greu risc que es troba un menor d'edat, es denuncia aquesta situació en el Síndic de Greuges, i s'insta als responsables del centre de menors a tramitar la

corresponent sol·licitud de l'autorització de residència i treball, adjuntant la resolució favorable de la Síndica. Tot i que la directora del centre acaba presentant la sol·licitut, quan estrangeria requereix una documentació relativa al menor el centre es nega a aportar el que es demana, i llavors des de la societat civil, amb col·laboració d'una advocada que de forma voluntària assumeix el cas, es presenta un escrit a estrangeria explicant tota la situació de M. Tot i això, l'oficina d'estrangeria arxiva el cas, i aquest arxiu es recorre judicialment en el mes d'octubre de 2024, tenint data prevista de judici per l'any 2026.

En data 3 de juliol de 2024, després de més d'un any i mig de la declaració de desemparament del llavors menor, la Fiscalia va emetre el decret de majoria d'edat. Aquest decret es basa únicament en el següent argument per a decretar la necessitat de les proves i la majoria d'edat: "Proporcionalitat de les proves per contradicció entre aspecte físic i passaport (...) "el sol·licitant manifesta tenir 16 anys d'edat, la qual cosa en principi de manera notòria RESULTA CONTRADICTORI amb l'aspecte físic del sol·licitant del qual es desprèn una aparença de major edat que la manifestada".
Per aquest únic motiu i constant en l'informe que el mateix consolat certifica l'autenticitat del passaport aportat, se li realitzen les proves radiològiques en data 13 d'octubre de 2023 i es va emetre informe estimatiu de l'edat, segons el qual es va determinar en data 29/10/2023 que "té una edat òssia directa Greulich-Pyle de 19 anys i estimada per Ortopantomografia de 18 anys, concloent que es tracta d'una persona major d'edat."

A conseqüència del Decret de Majoria d'edat, en data 25 de juliol de 2024 DGAIA va dictar resolució de tancament de l'expedient per majoria d'edat, cessant la tutela de M. i sent expulsat de l'IPI en el qual es trobava, quedant desemparat i en situació de carrer, sent encara menor d'edat, sobre la base del seu passaport original. Aquesta resolució va ser impugnada judicialment per una advocada actuant de forma voluntària el gener de 2025, sent la data prevista pel judici l'octubre de 2025.

Gràcies a les xarxes de suport de la societat civil, en M. no va haver de dormir ni un dia al carrer perquè va ser acollit a la casa d'una persona particular. Aquesta xarxa organitzada, juntament amb les entitats en les quals en M. participava en diferents activitats, va aconseguir trobar una plaça a un recurs residencial, on encara es troba en l'actualitat. Sent ja major d'edat, i podent acreditar que en estar acollit en un projecte residencial es comptava amb els mitjans econòmics suficients, amb l'ajuda d'una advocada d'una entitat se li va fer la sol·licitud de residència i treball com a jove extutelat. Finalment, a finals del mes de març d'aquest 2025 aquest jove ha aconseguit la seva autorització de residència i treball.

Aquest cas és un exemple de les vulneracions que la majoria dels joves gambians pateix, i també molts altres joves, sobretot subsaharians degudament documentats amb passaports no declarats falsos per cap autoritat.

S'adjunta la següent documentació:

Documentació del cas de M. de Gàmbia:

1. Model de fitxa MENA
2. Model comunicació DGAIA a Fiscalia sobre la realització proves de determinació de l'edat
3. Dues respostes de la síndica de greuges amb relació al cas
4. Document de Fiscalia de determinació de l'edat
5. Document de finalització desemparament i extinció de les mesures de protecció

Sentències d'altres casos:

6. Sentència del Jutjat Contenciós Administratiu nº 9 de Barcelona, del 2025, contra la resolució de la Subdelegació del Govern d'arxivament de la sol·licitud de residència temporal d'un menor estranger no acompanyat.

7. Sentència del Jutjat de Primera Instància nº 14 de Barcelona, del 2024, contra la resolució de la DGAIA que determinava la majoria d'edat d'un menor tutelat i s'acordava l'arxivament de l'expedient de desemparament.
8. Sentència del Jutjat de Primera Instància nº 15 de Barcelona, del 2024, contra la resolució de la DGAIA d'arxivament del procés de desemparament i de la mesura de protecció per majoria d'edat d'un menor tutelat.
9. Sentència del Jutjat de Primerà Instància nº16 de Barcelona, del 2011, contra resolució de la DGAIA de cessament de les funcions tutelars d'un menor després de proves d'edat d'un menor tutelat.
10. Sentència del Jutjat de Primerà Instància nº16 de Barcelona, del 2011, contra ressolució de la DGAIA de cessament de les funcions tutelars d'un menor després de proves d'edat.

MINISTERIO
DEL INTERIOR

DIRECCIÓN GENERAL
DE LA POLICÍA

BRIGADA PROVINCIAL DE
EXTRANJERÍA Y FRONTERAS DE
BARCELONA_____

FICHA INSCRIPCION MENA

MAYORIA DE EDAD
MANIFIESTA SU FECHA DE NACIMIENTO EL DIA 01/01/2004 A SU ENTRADA POR ARRECIFE

N.I.E.: [redacted]

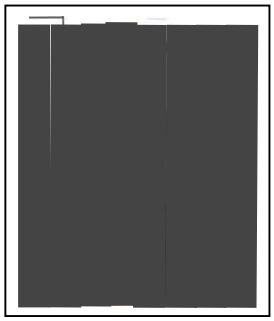

Nº pasaporte:

Nº tarjeta identidad:

Nº otro documento: [redacted]

Carece: ☐

Nombre: [redacted]

Apellidos: [redacted]

Fecha de nacimiento: 01/01/2004

Nacionalidad: GAMBIA

Localidad de nacimiento:

Nombre del padre:

Nombre de la madre:

Domicilio familiar:

Teléfono de contacto familiar:

JEFATURA SUPERIOR DE POLICÍA DE CATALUNYA
BRIGADA PROVINCIAL DE EXTRANJERÍA Y FRONTERAS
U.C.R.I.F.
BARCELONA

Lugar y fecha: BARCELONA A 09/11/2022

Unidad actuante: BARCELONA

Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials

Fiscalia de Menors
Gran Via de les Corts Catalanes, 111
08014 BARCELONA

Ref.: --- / MEVC

Exp. [redacted]
Cognoms, Nom: [redacted]

Assumpte: **Sol·licitud d'informació en relació amb un expedient de determinació d'edat. URGENT**

El jove [redacted] (va ser posat a disposició d'aquesta Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència per part dels Mossos d'Esquadra en data 20 d'octubre de 2022, ja que va manifestar-los que era menor d'edat i que no disposava de referents al nostre territori que se'n fessin càrrec. Li vàren assignar el número de ressenya [redacted]).

Va aportar un passaport gambià segons el qual va néixer el 15 de setembre de 2006. En aquest passaport consta com a nom el de [redacted] (s'adjunta còpia).

Consta en el seu expedient de protecció un certificat del Cos Nacional de Policia en el que s'informa que els consta com a major d'edat (s'adjunta còpia).

En aquesta Direcció General no ens consta cap comunicació d'aquesta Fiscalia referent a la incoació d'un expedient de determinació d'edat al jove. Per això, posem aquesta informació en el vostre coneixement i us sol·licitem que ens informeu si per part d'aquesta Fiscalia se li ha incoat o se li incoarà un expedient de determinació d'edat.

Cap del Servei
CAP DE SERVEI BDGAIA - 3043 (Codi signatura: BS132E)
Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de Barcelona Ciutat
Barcelona,3 de maig de 2023

Avinguda del Paral·lel, 52
08001 Barcelona
Tel. 934 83 10 00
Fax 935 52 45 30

Registre de sortida
Núm: S-17441/2024
Data: 22/03/2024 12:31:16
Síndic de Greuges de Catalunya

SÍNDIC
EL DEFENSOR DE LES PERSONES

Q-02400/2024

[redacted]

Senyora,

He rebut l'informe de l'Administració relatiu a la vostra queixa Q-02400/2024.

Un cop estudiat el contingut de l'informe, us comunico que , hem suggerit al Departament de Drets Socials:

Recomanacions

1. Tenint en compte que [redacted] va estar un any i mig al Centre Mas Pins i des del 29 de febrer de 2024 es troba a un IPI, i disposa de passaport, que se'ns informi si se li ha tramitat l'Autorització de Residència i Treball, d'acord amb l'art. 9.4 del Decret 63/2022, de 5 d'abril, dels drets i deures dels infants i els adolescents en el sistema de protecció, i del procediment i les mesures de protecció a la infància i l'adolescència:

?Les administracions competents i les persones titulars de la guarda han de facilitar als infants i adolescents tutelats la seva documentació identificativa, quan en sigui necessària la tinença per complir les obligacions d'identificació. En cas que siguin estrangers, han de facilitar la documentació per a la residència i treball que preveu la legislació vigent.?

2. Que s'emprenguin mesures des de la DGAIA per seguir acompanyant el jove en el seu procés d'inserció des de l'IPI, d'acord amb l'esperit de la normativa d'infància, tenint en compte que el resultat del Decret de Fiscalia pot truncar aquest procés i implicar que el jove es trobi en situació de carrer..

En un document adjunt us trasllado aquesta resolució.

Així mateix, he demanat a l'Administració que m'informi de les mesures que s'adoptaran sobre el cas. Un cop conegui la seva decisió, us mantindré al corrent de les meves actuacions.

Síndic de Greuges de Catalunya
Passeig de Lluís Companys, 7
08003 Barcelona
Tel 900 124 124 (gratuït) Fax 933 013 187
sindic@sindic.cat
www.sindic.cat

Us agraeixo la confiança dipositada en la nostra institució.

Atentament,

Signat digitalment per
Esther Giménez-Salinas
Síndica
Síndic de Greuges de Catalunya

Data i hora de signatura: 2024-03-22 12:31:11 +01'00'

Registre de sortida
Núm: S-41571/2024
Data: 29/07/2024 11:36:00
Síndic de Greuges de Catalunya

SÍNDIC
EL DEFENSOR DE LES PERSONES

Q-02400/2024

[redacted]

Senyora,

Vam rebre informe de la DGAIA, en resposta a les consideracions emeses des d'aquesta Institució en el marc de l'expedient número [redacted] sobre la situació del jove gambià [redacted], amb data de naixement 15 de setembre de 2006 i passaport de Gàmbia [redacted]

Des de la Sindicatura vam demanar que se seguís acompanyant al jove tenint en compte que [redacted] va estar un any i mig al Centre Mas Pins i des del 29 de febrer de 2024 es troba en un IPI, i disposa de passaport, que se'ns informés si se li havia tramitat l'autorització de residència i treball, d'acord amb l'art. 9.4 del Decret 63/2022, de 5 d'abril, dels drets i deures dels infants i els adolescents en el sistema de protecció, i del procediment i les mesures de protecció.

La resposta rebuda de la DGAIA indica que es valorarà la continuïtat del jove a l'IPI o bé la seva derivació als serveis socials i/o recursos d'/per a adults que corresponguin per a poder acollir-lo i continuar amb el seu procés de vinculació al nostre país.

Us comuniquem que des de la Sindicatura ens hem tornat a adreçar a l'Administració per demanar informació de seguiment respecte el procés i abordatge seguit amb aquest jove, tot recordant que les administracions competents i les persones titulars de la guarda han de facilitar als infants i adolescents tutelats la seva documentació identificativa, quan en sigui necessària la tinença per complir les obligacions d'identificació. En cas que siguin estrangers, han de facilitar la documentació per a la residència i el treball que preveu la legislació vigent.

Tan bon punt comptem amb informació al respecte, us la comunicarem puntualment.

Atentament,

SÍNDIC EL DEFENSOR DE LES PERSONES

Signat digitalment per
Esther Giménez-Salinas
Síndica
Síndic de Greuges de Catalunya

Data i hora de signatura: 2024-07-29 11:35:56 +01'00'

Síndic de Greuges de Catalunya
Passeig de Lluís Companys, 7
08003 Barcelona
Tel 900 124 124 (gratuït) Fax 933 013 187
sindic@sindic.cat
www.sindic.cat

FISCALIA PROVINCIAL DE BARCELONA

SECCIÓN DE MENORES

Ciutat Judicial-Edifici F-Gran Via 111-

08014 Barcelona

Acta de información que se entrega al interesado

Número de D[redacted]

Nombre: [redacted] con numero de protección [redacted]

En el presente Expediente se ha dictado Decreto de determinación de edad por el que se considera que usted es mayor de edad.

Si no está de acuerdo, puede ir a un abogado para que se dirija a un Juez y pida que se cambie el Decreto y que se le declare menor.

- Los datos del Servicio de Orientación Jurídica donde podrán informarle sobre, en su caso, las posibilidades de tener un abogado son:

-Dirección: Av. del Carrilet, 3, 08902 L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona

-Teléfono: 934 22 15 45

El art.15.2 del Decreto 110/2012, de 19 de junio incluye la asistencia jurídica gratuita en la esfera civil y Contencioso-administrativa a partir del cese de la tutela "*En el ámbito de la jurisdicción contencioso-administrativa o civil, cuando se trate de recurrir las órdenes forales relativas a la edad del o la menor extranjera, podrá iniciar el procedimiento de reconocimiento del derecho a la Asistencia Jurídica Gratuita el letrado o letrada que represente los intereses de la persona extranjera cuya minoría de edad sea discutida, conforme al procedimiento establecido en el párrafo 1 de este artículo*".

-Hay varios procedimientos en los que con un abogado se puede plantear ante el Juez la minoría de edad y debatir sobre el Decreto que le hemos notificado. En concreto:

En el orden jurisdiccional Civil

- El de cese de tutela por la vía del art.780 de la Ley Enjuiciamiento Civil si hay una Resolución de cese de tutela.

-El de desamparo al que se puede acudir, aunque no haya una Resolución de cese de tutela o haya pasado el plazo para recurrirla.

-El de jurisdicción voluntaria por la vía prevista en los arts.43 y siguientes de la Ley 15/2015, de 3 de julio voluntaria para solicitar la constitución de una tutela. Tampoco es preciso que se aporte una Resolución de cese de tutela.

En el orden Jurisdiccional Contencioso-administrativo:

-Procedimientos administrativos de expulsión, devolución o retorno.

El art.2.e) de la Ley 1/1996, de 10 de en enero reconoce el derecho de asistencia jurídica gratuita "En el orden contencioso-administrativo, así como en la vía administrativa previa, los ciudadanos extranjeros que acrediten insuficiencia de recursos para litigar tendrán derecho a la asistencia letrada y a la defensa y representación gratuita en los procedimientos que puedan llevar a la denegación de su entrada en España, a su devolución o expulsión del territorio español, y en todos los procedimientos en materia de asilo".

En Barcelona, a 11 de julio de 2024

Firma del interesado/a

FISCALIA PROVINCIAL DE BARCELONA
SECCIÓN DE MENORES

Gran Via de les Corts Catalanes, 111, Edifici F, 08014-Barcelona

és còpia

DEE Nº [redacted]
Interesado: [redacted]

DECRETO DETERMINACION MAYOR DE EDAD

En fecha 23 de junio de 2023 se incoaron las presentes actuaciones en virtud de Oficio 930097/2022 de AT OAM de Mossos d´Esquadra comunicando la personación en dependencias policiales de quien manifestó ser menor de edad y haber nacido el 15-09-2006, estar sin familiar y solicitando acogimiento por el sistema público.

Tras realizar las gestiones correspondientes constaba en base de datos del CMMEE como [redacted] de Gambia con número de protección [redacted] con domicilio desconocido, asignádosele Número Ordinal del CNP [redacted]; siéndole NIP del Cos de Mossos d´Esquadra 11481537, restando pendientes las comprobaciones y consulta correspondientes a través de la Brigada Provincial de Extranjería del Cuerpo Nacional de Policía y Registro Mena si constaba registrado.

Asimismo llegó solicitud urgente de la DGAIA manifestando que el interesado fue puesto a disposición de la DGAIA el 20 de octubre del 2022 aportando pasaporte de Gambia con fecha de nacimiento 15-09-2006 sin embargo les constaba copia del certificado del Cuerpo Nacional de Policía como mayor de edad, copia que aportaban, donde aparecía con NIE [redacted] y fecha de nacimiento a su entrada por Arrecife el 01/01/2004 por lo que solicitaban de Fiscalía protectora la determinación de la edad.

El interesado aportó fotocopia de su pasaporte de Gambia expedido en Banjul el 17 de septiembre del 2022 donde indicaba llamarse [redacted] nacido en Gambia el 15 de septiembre del 2006.

Su letrada prentó escrito solicitando que a la vista del informe preliminar forense y los márgenes de error a tener en cuenta como la documentación aportada por el interesado en aras al principio de favor minoris se le tuviera por menor de edad.

En este sentido el Protocolo Marco sobre determinadas actuaciones en relación con los Menores Extranjeros No Acompañados se establece en el Capítulo II, Apartado Sexto en relación a la documentación oficial expedida en el país de origen se establece que "1. Las certificaciones emitidas por las autoridades extranjeras relativas al estado civil de las personas, así como cualquier otro documento extranjero que recoja datos identificativos del menor, como el pasaporte o los documentos de identidad, no constituyen prueba plena sobre la edad, filiación, matrimonio o emancipación del menor salvo que así venga reconocido expresamente por Convenio o Tratado internacional, de conformidad

con los dispuesto en el artículo 323 de la Ley de Enjuiciamiento Civil (LEC). 2. No obstante, los pasaportes y documentos de viaje originales emitidos por las autoridades extranjeras a los efectos del artículo 25.1 LOEX serán título suficiente para reconocer la condición de minoría de edad y su filiación salvo que concurra alguna de las circunstancias siguientes: A) Presenten signos de falsificación, se encuentren en todo o parte alterados o se aprecie que han sido corregidos, enmendados o tachados. B) Incorporen datos contradictorios con otros documentos públicos emitidos por el propio país emisor que porte el menor extranjero o de que disponga la autoridad española competente. C) El menor esté en posesión de dos documentos de la misma naturaleza que contengan datos distintos. D) Sean contradictorios con previas pruebas médicas sobre la edad o filiación del titular del documento, practicadas a instancia del Ministerio Fiscal o por otra autoridad judicial, administrativa o diplomática española. E) Sea patente, evidente e indubitada la falta de correspondencia entre los datos incorporados al documento público extranjero y la apariencia física del interesado. F) Contradigan sustancialmente los datos y circunstancias alegadas por el portador del documento. G) Incorporen datos inverosímiles. 3. Concurriendo cualquiera de las circunstancias anteriores se considerará, a los efectos de este Protocolo, que el extranjero se halla indocumentado."

Atendiendo a dichas consideraciones, en el presente supuesto el solicitante manifiesta tener 16 años de edad, lo que en principio de forma notoria RESULTA CONTRADICTORIO con el aspecto físico del solicitante del que se desprende una apariencia de mayor edad que la manifestada.

Así mismo, atendiendo a dichas circunstancias se consideró necesario y proporcionado ofrecer al solicitante la posibilidad de realizar las pruebas radiológicas de muñeca y dental por ortopantomografía y en base a las mismas que por el médico forense se pudiera emitir un informe estimativo de la edad, a lo que el interesado debidamente informado prestó su consentimiento a someterse a las pruebas radiológicas en comparecencia celebrada a tal efecto debidamente asistido de intérprete y educador de la entidad protectora. Realizadas las pruebas radiológicas por el médico forense en fecha 13 de octubre de 2023 emitió informe estimativo de la edad, según el cual se determinó en fecha 29/10/2023 que tiene una edad ósea directa Greulich-Pyle de 19 años y estimada por Ortopantomografía de 18 años, concluyendo que se trata de una persona mayor de edad.

Así mismo, y en lo concerniente al pasaporte aportado, como se ha dicho anteriormente del Apartado VI.2 del Capítulo II del Protocolo Marco sobre determinadas actuaciones con Menores Extranjeros No Acompañados, se desprende que los pasaportes emitidos por autoridades extranjeras a los efectos del art. 25.1 LOEX serán títulos suficiente para reconocer la condición de minoría de edad y su filiación salvo que concurra alguna de las circunstancias que a continuación se relacionan y en entre ellas cuando sea patente, evidente e indubitada la falta de correspondencia entre los datos incorporados al documento público extranjero y la apariencia física del interesado o cuando los datos incorporados al documento sean contradictorios con previas pruebas médicas sobre la edad o filiación del titular del documento, practicadas y esto es aplicable en el presente supuesto en el que existe esa discrepancia evidente, como se pone de manifiesto por el propio aspecto físico del solicitante que se evidencia además a simple vista atendiendo a la fotografía actual de la ficha de protección

aportada al expediente y también por los resultados obtenidos mediante las pruebas radiológicas y el informe emitido por el médico forense en el presente expediente, que resulta concluyente en lo concerniente a la mayoría de edad.

Así mismo y en relación al pasaporte según informe emitido por la Brigada Provincial de Policía Científica de Barcelona se desprende que la República de Gambia actualmente expide dos tipos de pasaportes, estando ambos en vigor a fecha de hoy. El primero es un pasaporte que permite su lectura mecánica (conteniendo dos líneas formadas por caracteres OCR) y que comenzó a expedirse en 2002. El segundo es un pasaporte que comenzó a expedirse en 2013 y que contiene, además de las mencionadas líneas OCR que permiten su lectura mecánica, un chip con datos digitalizados de la filiación del titular del documento y su imagen facial. La expedición de este segundo pasaporte en la ciudad Banjul, capital de Gambia, según la información facilitada por el Cónsul Honorario de ese país en Barcelona, se realiza cuando el ciudadano solicitante se encuentra físicamente en el lugar de la expedición. En relación a estos documentos el Departamento de Documentoscopia viene detectando desde hace un año la siguiente casuística: ciudadanos de Gambia facilitan para su identificación un pasaporte de la República de Gambia que corresponde al modelo que empezó a expedirse en el año 2002 que permite su lectura mecánica, extremo que sorprende al tener Gambia la posibilidad de expedir el documento biométrico, con chip, desde el año 2013. El pasaporte que presentan estos ciudadanos de Gambia, en el examen de las páginas dedicadas a visas, carece en todas sus páginas de estampación de sello alguno de entrada en nuestro país por paso fronterizo habilitado. Ante estos hechos se contactó en fecha tres de mayo de dos mil veintidós con el Consulado de Gambia en Barcelona, sito en la calle Casp, 37, principal 9 de Barcelona, con dirección de correo electrónico gambiabcn@gmail.com, con el fin de determinar por qué no se están expidiendo pasaportes biométricos. La consulta, realizada de forma telefónica al número de teléfono 932653796 al Consulado de Barcelona, quedó asentada en el Libro de Telefonemas de estas dependencias, con el número de registro 362. La contestación del Consulado fue la siguiente: **en la localidad de Banjul, capital de la República de Gambia, expiden estos pasaportes no biométricos cuando el solicitante no realiza físicamente la petición en el Ministerio del Interior de Gambia en Banjul. Los peticionarios solicitan el pasaporte en una Embajada o Consulado de Gambia o realizan la petición en Banjul (Gambia) a través de un apoderado o representante, el cual se persona físicamente en el Ministerio del Interior de Gambia. Este Ministerio expide un pasaporte ordinario no biométrico al no encontrarse físicamente el titular en el momento de la expedición.** Con respecto a la norma aplicable a los documentos o pasaportes de lectura mecánica aprobada por los Estados miembros de la Organización para la Aviación Civil Internacional (OACI-ICAO), creada en 1944, compuesta a día de hoy por 193 miembros (países), entre los que se encuentra Gambia desde el 13 de mayo de 1977 (fecha de su adhesión), queda reflejada en el "Documento 9303" de OACI. Esta organización remite e informa a sus miembros sobre consideraciones, recomendaciones o sugerencias con la finalidad de favorecer el movimiento de personas entre distintos países, encontrándose entre estas la de las características que debe presentar el documento de viaje que porten las personas. En el año 2005 los miembros aprobaron una nueva norma por la cual todos los Estados debían comenzar a expedir pasaportes de lectura mecánica con arreglo al "Doc 9303", no más allá del año 2010. A más tardar para el año 2015 debían haber caducado todos los

documentos de viaje que no fuesen de lectura mecánica. En su edición del año 2021 el "DOC 9303", en su parte primera, hace referencia a la necesidad de una normalización y a las ventajas de adoptar los formatos normalizados que en él constan, para pasaportes y otros documentos de viaje. Las características físicas y los elementos de seguridad de los datos de los propios documentos, junto con la adopción del formato normalizado para la zona visual de un documento de viaje de lectura mecánica facilitan su inspección, ofrecen una fuerte defensa contra alteraciones, falsificaciones o imitaciones fraudulentas. **No obstante, la introducción opcional de la identificación biométrica con los datos almacenados en los circuitos integrados sin contacto brindará mayor seguridad y resistencia al fraude y, de esta forma, facilitará la obtención de visados para viaje por el titular legítimo del documento y su procesamiento a través de los sistemas de inspección fronteriza**.

Por todo ello, en base a las anteriores consideraciones se debe concluir la ausencia de fiabilidad de la fecha de nacimiento que se desprende del pasaporte, por lo que, atendiendo al resultado de las pruebas radiológicas y el informe estimativo de la edad emitido por el médico forense, se debe considerar al solicitante mayor de edad, por lo que **se ACUERDA**:

Que el solicitante [redacted] debe ser considerado provisionalmente como MAYOR DE EDAD, procediendo al archivo de la presentes diligencias constando determinada la mayoría de edad.

Notifíquese el presente Decreto

- Al interesado y al letrado designado, advirtiéndole que aunque el presente Decreto no es recurrible judicialmente, sí podrá impugnarse por vía judicial la decisión de los servicios de protección o de otra autoridad dictada en base a este decreto.
- A la Oficina de Atención al Menor de los Mossos d'Esquadra.
- Al Fiscal Delegado de Extranjería con copia del informe médico forense.
- A la Brigada de Extranjería del Cuerpo Nacional de Policía.
- A los servicios de protección (DGAIA).

Asimismo se pone en conocimiento del solicitante que el decreto dictado tiene un carácter provisional, que si no está de acuerdo, mediante su abogado, puede dirigirse a un Juez y pedir que se cambie el Decreto y que se le declare menor.

Los datos del Servicio de Orientación Jurídica donde podrán informarle sobre, en su caso, las posibilidades de tener un abogado son:

- Dirección: Av. del Carrilet, 3, 08902 L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona
- Teléfono: 934 22 15 45

El art.15.2 del Decreto 110/2012, de 19 de junio incluye la asistencia jurídica gratuita en la esfera civil y Contencioso-administrativa a partir del cese de la tutela "*En el ámbito de la jurisdicción contencioso-administrativa o civil, cuando se trate de recurrir las órdenes forales relativas a la edad del o la menor extranjera, podrá iniciar el procedimiento de reconocimiento del derecho a la Asistencia Jurídica Gratuita el letrado o letrada que represente los intereses de*

la persona extranjera cuya minoría de edad sea discutida, conforme al procedimiento establecido en el párrafo 1 de este artículo".

Hay varios procedimientos en los que con un abogado se puede plantear ante el Juez la minoría de edad y debatir sobre el Decreto que le hemos notificado. En concreto:

En el orden jurisdiccional Civil

- El de cese de tutela por la vía del art.780 de la Ley Enjuiciamiento Civil si hay una Resolución de cese de tutela.
- El de desamparo al que se puede acudir, aunque no haya una Resolución de cese de tutela o haya pasado el plazo para recurrirla.
- El de jurisdicción voluntaria por la vía prevista en los arts.43 y siguientes de la Ley 15/2015, de 3 de julio voluntaria para solicitar la constitución de una tutela. Tampoco es preciso que se aporte una Resolución de cese de tutela.

En el orden Jurisdiccional Contencioso-administrativo:

- Procedimientos administrativos de expulsión, devolución o retorno.
- El art.2.e) de la Ley 1/1996, de 10 de en enero reconoce el derecho de asistencia jurídica gratuita "En el orden contencioso-administrativo, así como en la vía administrativa previa, los ciudadanos extranjeros que acrediten insuficiencia de recursos para litigar tendrán derecho a la asistencia letrada y a la defensa y representación gratuita en los procedimientos que puedan llevar a la denegación de su entrada en España, a su devolución o expulsión del territorio español, y en todos los procedimientos en materia de asilo".

Barcelona, a 3 de julio de 2024

EL FISCAL,

C.REDONDO

Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials
Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

Ref.: --- / ICA

Exp. [redacted]
Cognoms, nom: [redacted]

RESOLUCIÓ DE TANCAMENT D'EXPEDIENT PER MAJORIA D'EDAT

FETS

1. Per Resolució d'aquesta Direcció General d'Atenció a la Infància de 20 d'octubre de 2022 es va declarar el desemparament preventiu de la persona identificada amb el nom de [redacted] (inicialment identificat com a [redacted]), amb la conseqüent assumpció de l'exercici de les funcions tutelars, i es va disposar el seu ingrés al Dispositiu d'Atenció Immediata.

2. El 26 d'octubre de 2022 es va disposar el seu trasllat al Centre d'Acolliment Mas Pins.

3. En data 3 de maig de 2023, aquesta Direcció General d'Atenció a la Infància va sol·licitar a la Fiscalia Provincial de Barcelona (secció menors) la incoació de l'expedient de determinació d'edat del jove.

4. La Fiscalia Provincial de Barcelona acorda, en data 3 de juliol de 2024, considerar el [redacted] major d'edat, arxivar les diligències i notificar-li el corresponent Decret.

5. En el comunicat del recurs es proposa el tancament de l'expedient per majoria d'edat i el desinternament del jove amb efectes des del 25 de juliol de 2024.

6. La proposta s'ha considerat viable tècnicament i jurídicament per part de la unitat corresponent d'aquesta Direcció General.

FONAMENTS DE DRET

Són d'aplicació la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència i el Reglament de protecció de menors d'edat desemparats aprovat pel Decret 63/2022, de 5 d'abril, dels drets i deures dels infants i els adolescents en el sistema de protecció, i del procediment i les mesures de protecció a la infància i l'adolescència, així com les altres disposicions aplicables per raó de la matèria.

RESOLC

Avinguda del Paral·lel, 52
08001 Barcelona
Tel. 934 83 10 00
Fax 935 52 45 30

Seu social:
Carrer de Trajà, 14 (Interior)
Accés: Parc de la Font Florida
08004 Barcelona
Tel. 93 268 22 22

Servei d'Itineraris de Protecció Individualitzats

ENTREGA DE DOCUMENTACIÓ I PERTINENCES

JOVE: [redacted]

DATA DE BAIXA: 24/07/2024

En data .....24/07/2024... el personal del Servei d'Itineraris de Protecció Individualitzats fa entrega al/la jove [redacted] amb NIE/DNI/Passaport [redacted] de les següents pertinences i/o documentació:

- Passaport
- Padró c/Trajà
- Compareiçenxa entrega probes radiologiques
- Cèdul•la demcitació probes radiologiques
- Cita exploració forense fiscalía
- Compareixença acord de realizar probes radiologiques
- Diligencia requeriment proves radiologiques
- Notificació de desamparament i canvi de guardador Mas Pins
- Registre Síndic de Greuges
- Fotocopia passaport complert
- Certificat de Naixement País Origen
- Fitxa inscripció MENA
- Full advocaat d'ofici
- Diligencia notificación Decret Determinació Edat
- Decret Determinació Majoria Edat
- TSI
- Carta TSI
- Carnet de vacunació
- Resultats SDPI Drassanes, Hematologia, Microbiologia
- Cita control oftalmologia. Institute clinic ofatalmologic (antic maternitat oft) 01/08/2024 9.15h.
- Comprovnat d'assistència Sessions informatives d'acollida i acompanyament
- Certificat Cinema en curs
- Certificat de Participació Parc SAnitari Sant Joan de Déu
- Certificat RAssif a escena
- Certificat Formació Al'alwan
- Certificat Rehabilitació d'habitatges i locals
- Certificat d'aprofitament Taller de mecánica de bicicletes
- Certificat d'aprofitament taller d'instal·lacions electriques
- Certificat de participació taller d'atenció sociosanoitaria
- Certificat CNL inicial

Fundació R3Silis

Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials
Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

Primer. Tancar i arxivar l'expedient de desemparament de [redacted] (inicialment identificat com a [redacted]y) per majoria d'edat.

Segon. Notificar la present resolució al jove.

Tercer. Comunicar la Resolució a la Fiscalia de Menors i al lletrat designat en l'expedient de determinació d'edat.

La persona interessada, en cas de disconformitat amb aquesta resolució, sense necessitat de reclamació administrativa prèvia, pot presentar en el termini de dos mesos oposició en via jurisdiccional civil, davant del Jutjat Deganat dels de 1a Instància de Barcelona, G.V. Corts Catalanes, 111, edifici P, 08014 Barcelona, que se substanciarà pels tràmits de judici verbal, de conformitat amb el que disposen els articles 753, 779 i 780 de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil.

Per autorització
ESTER CABANES VALL
Directora General d'Atenció
a la Infància i a l'Adolescència
Cap del Servei

CAP DE SERVEI BDGAIA - 3043
(Codi signatura: BS132E)
Cap del Servei

Servei d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de Barcelona Ciutat

(Resolució d'autorització de signatura de 03/01/2022)
Barcelona, 25 de juliol de 2024

Juzgado de lo Contencioso Administrativo nº 09 de Barcelona
Avenida Gran Via de les Corts Catalanes, 111, edifici I - Barcelona - C.P.: 08075

TEL.: 935548479
FAX: 935549788
EMAIL:contencios9.barcelona@xij.gencat.cat

N.I.G.: 0801945320240010023

Procedimiento abreviado 490/2024 -B
Materia: Resoluciones de extranjería dictadas por la Administración periférica del Estado (Proc. Abreviado)

Entidad bancaria BANCO SANTANDER:
Para ingresos en caja. Concepto: 0910000000049024
Pagos por transferencia bancaria: IBAN ES55 0049 3569 9200 0500 1274.
Beneficiario: Juzgado de lo Contencioso Administrativo nº 09 de Barcelona
Concepto: 0910000000049024

Parte recurrente/Solicitante/Ejecutante: Hagie Danso Procurador/a: Abogado/a: María Del Mar Soriano Marfà	Parte demandada/Ejecutado: Subdelegación del Gobierno en Barcelona Procurador/a: Abogado/a: Abogado/a del Estado

SENTENCIA Nº 69/2025

En Barcelona, a 17 de febrero de 2025.

Vistos por [redacted] Magistrada-Juez del Juzgado de lo Contencioso-Administrativo número 9 de Barcelona, los presentes autos de **Procedimiento Abreviado en materia de extranjería** seguidos con el **número 490/2024** a instancias de **Don** [redacted] representado y defendido por la Letrada Sra. Soriano, contra **la SUBDELEGACION DEL GOBIERNO EN BARCELONA**, representada y defendida por el Abogado del Estado Sr. Vallejo,

ANTECEDENTES DE HECHO

PRIMERO.- Por demanda con fecha de entrada el día 11 de octubre de 2024 la [redacted] en la representación antes indicada, interpuso recurso contencioso-administrativo contra la Resolución de la Subdelegación del Gobierno dictada en fecha 12 de julio de 2024 en el expediente número 080020240028199, disponiendo el archivo de la solicitud de autorización de residencia temporal inicial de menor extranjero no acompañado presentada por el actor en fecha 27 de marzo de 2024.

Solicitando la parte recurrente, previa alegación de los hechos y fundamentos de derecho que consideró aplicables, que se

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: CWAMJ89FVQTDNVACOS1ECG45LF8BF89
Data i hora 17/02/2025 11:59
[redacted]
Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

dictara en su día sentencia declarándose la nulidad del acto administrativo impugnado, dejándolo sin efecto y concediéndosele la autorización solicitada.

La parte recurrente solicitó que el pleito se fallara sin necesidad de la celebración de vista.

SEGUNDO.- Admitida la demanda por Decreto de 12 de noviembre de 2024 se dio traslado de la misma a la parte demandada, siendo requerida para la remisión del Expediente Administrativo y emplazada para contestar a la demanda.

TERCERO.- Recibido el Expediente Administrativo se dio traslado del mismo a la parte recurrente.

CUARTO.- La parte demandada contestó y se opuso a la demanda por escrito del Abogado del Estado [redacted] 27 de enero de 2025 en el que, previa alegación de cuantos hechos y fundamentos de derecho consideraba de aplicación, finalizaba solicitando que se dictara en su día sentencia desestimándose el recurso, imponiéndose al recurrente el pago de las costas procesales causadas en el procedimiento.

Seguidamente y dada cuenta, quedaron los autos conclusos para dictar sentencia.

QUINTO.- En la tramitación de este procedimiento se han observado las oportunas prescripciones legales.

FUNDAMENTOS DE DERECHO

PRIMERO.- Es objeto del recurso contencioso-administrativo interpuesto a través de la demanda formulada por Don [redacted] la Resolución de la Subdelegación del Gobierno dictada en fecha 12 de julio de 2024 en el expediente número 080020240028199, disponiendo el archivo de la solicitud de autorización de residencia temporal inicial de menor extranjero no acompañado presentada por el actor en fecha 27 de marzo de 2024.

Ello al no haber evacuado en tiempo el interesado, decía la Administración en su Resolución, el requerimiento que le fue dirigido para subsanarla, con la aportación de determinada documentación necesaria para resolverla de acuerdo con el Real Decreto 557/2011, de 20 de abril, por el que se aprueba el Reglamento de la Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, tras su reforma por Ley Orgánica 2/2009 (en adelante, Reglamento de Extranjería), teniéndole por desistido de su solicitud.

La parte recurrente se ha alzado contra dicha Resolución, solicitando su anulación y que se dejara sin efecto, concediéndole la autorización interesada.

Alegando (en lo relativo a la Resolución impugnada, existiendo otras alegaciones que no guardan relación con la misma) que, como constaba en el expediente, sí ofreció en plazo la justificación requerida, efectuando al respecto determinadas alegaciones sobre la situación de desamparo del recurrente, entonces menor de edad,

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: CWAMJ89FVQTDNVACOS1ECG45LF8BF89
Data i hora 17/02/2025 11:59
[redacted]
Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

y sobre a que, hallándose el mismo bajo la tutela de la Dirección General de Atención a la Infancia (DGAIA) en un centro de menores a la espera de que se resolviera el procedimiento instado para la determinación de su edad, el certificado de tutela requerido no podía ser aportado por su parte al haberse negado la DGAIA de forma injustificada a emitirlo. Por más que sí se adjuntó con la contestación al requerimiento documentación suficiente acreditativa de que el menor había continuado de forma ininterrumpida bajo la tutela del servicio de protección de menores desde el momento de la resolución de tutela inicial.

De forma que la Administración demandada, además de que no debía haber solicitado la citada documentación por resultar innecesaria para resolver la solicitud (se hallaba entonces el recurrente bajo la tutela de la representante legal que presentó la solicitud), debió de haber requerido a la DGAIA, en caso de considerarlo necesario, para su aportación conforme a lo dispuesto en el artículo 28.2° de la Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas (en adelante, LPAC).

Contra ello se ha posicionado la Administración demandada defendiendo la validez de su Resolución de acuerdo con las alegaciones y argumentos alegados en su escrito de contestación a la demanda fechado el día 27 de enero de 2025.

SEGUNDO.- Cumple estimar el recurso contencioso-administrativo.

El artículo 35.7° y concordantes de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, en relación con el artículo 196 y concordantes del Reglamento de Extranjería regulan lo relativo a la solicitud de la autorización de residencia temporal de menores extranjeros no acompañados tutelados en España, con referencia a los requisitos y documentación necesaria para acceder a dicha petición, que es en el caso la que presentó el Sr. Danso y se archivó a través de la Resolución impugnada.

Pues bien, consta en el Expediente Administrativo que, siendo requerido el actor por .-10.- días para subsanar la falta de aportación de "documentación acreditativa de la tutela legal, custodia, protección provisional o guarda entre el menor y el servicio de protección de menos de 6 meses de antigüedad o aportación de ésta, cuando sea de más de 6 meses de antigüedad, acompañada del certificado actual en el que conste si el/la menor ha continuado de forma ininterrumpida bajo la tutela del servicio de protección de menores desde el momento de la resolución de tutela inicial" (folios número 37 y 38 del Expediente Administrativo), el recurrente respondió a dicho requerimiento efectuando una serie de alegaciones justificativas de la imposibilidad de aportar el citado certificado y adjuntando en todo caso otros documentos que daban cuenta de su situación tutelar en España (folios número 40 a 89 del Expediente Administrativo).

Por lo que si la Administración continuaba albergando dudas sobre la insuficiencia de los documentos presentados para

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: CWAMJ89FVQTDNVACOS1ECG45LF8BF89
Data i hora 17/02/2025 11:59
[redacted]
Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

resolver la solicitud, debió bien reiterar el requerimiento para subsanar dicha deficiencia mediante la aportación de documentos complementarios bien, en otro caso, comprobar por sus propios medios la situación requerida dirigiéndose directamente a la DGAIA (artículo 28.2° de la LPAC).

De forma añadida debe indicarse que los artículos 68 y 73 de la LPAC que constan en el requerimiento efectuado en su día al actor determinan, efectivamente, la posibilidad de los interesados de subsanar los defectos de que adolezcan sus solicitudes o instancias administrativas, debiendo otorgar la Administración para ello un plazo de .-10.- días, bajo apercibimiento de poderles declarar por desistidos o decaídos en su derecho de no hacerlo.

Pero añade el artículo 73.3° de la misma Ley la posibilidad de rehabilitar la actuación de que se trate y producir sus efectos legales si la subsanación se produjera antes o dentro del día que se notifique la resolución en la que se tenga por transcurrido el plazo, posibilidad ésta que en el caso tampoco se le ofreció al actor.

Finalmente y también en consideración al principio de proporcionalidad se debió dar curso a la solicitud del actor.

De todo ello considera esta Juzgadora que resulta obligado estimar el recurso y dejar sin efecto la Resolución impugnada, lo que, en cambio, en ningún caso podrá implicar la concesión de la autorización solicitada sino únicamente la admisión de la misma para que sea tramitada y resuelta por la Administración (artículo 71.2° de la LJCA).

CUARTO.- Finalmente y en relación con las costas procesales causadas en este procedimiento no se considera pertinente efectuar especial manifestación a la vista de la naturaleza o materia del procedimiento y de las dudas de hecho e interpretativas que el mismo podía suscitar (artículo 139 de la LJCA), debiendo cada una de las partes asumir el pago de las devengadas a su instancia y el de las comunes por mitad.

Vistos los citados artículos,

FALLO

ESTIMAR el recurso interpuesto por **Don** [redacted] contra **la Resolución de la Subdelegación del Gobierno dictada en fecha 12 de julio de 2024 en el expediente número 080020240028199, disponiendo el archivo de la solicitud de autorización de residencia temporal inicial de menor extranjero no acompañado presentada por el actor en fecha 27 de marzo de 2024**, anulando dicha Resolución y dejándola sin efecto y, en su lugar, **admitiendo la citada solicitud para su tramitación y resolución por la Administración.**

Ello sin efectuar especial manifestación en cuanto a las costas procesales causadas en este procedimiento, debiendo cada

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: CWAMJ89FVQTDNVACOS1ECG45LF8BF89
Data i hora 17/02/2025 11:59
[redacted]
Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

una de las partes asumir el pago de las devengadas a su instancia y el de las comunes por mitad.

Notifíquese esta resolución a las partes e interesados haciéndoles saber, conforme a lo dispuesto en el artículo 248.4° de la Ley Orgánica del Poder Judicial, que la misma **NO ES FIRME** y que frente a ella cabe **RECURSO DE APELACIÓN** ante la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, debiendo en su caso interponerse ante este Juzgado en el plazo de los **QUINCE (.-15.-) DÍAS** siguientes al de su notificación mediante escrito razonado que deberá contener las alegaciones en que se fundamente (artículo 81 y siguientes de la LJCA), indicándose que deberá en su caso constituirse por el recurrente un depósito de **CINCUENTA (.-50.-) EUROS** a consignar en la oportuna entidad de crédito y en la Cuenta de Depósitos y Consignaciones de este Juzgado, con la advertencia de que, en caso de no verificarse dicho depósito, acreditándolo, no se admitirá a trámite la interposición del citado recurso.

Llévese el original al libro de sentencias de este Juzgado.

Así lo acuerdo, mando y firmo, Doña [redacted], Magistrada-Juez del Juzgado de lo Contencioso-Administrativo número 9 de Barcelona.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: CWAMJ89FVQTDNVACOS1ECG45LF8BF89
Data i hora 17/02/2025 11:59
[redacted]
Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

Juzgado de Primera Instancia nº 14 de Barcelona (Familia)

Avenida Gran Via de les Corts Catalanes, 111, edifici C planta 4 - Barcelona - C.P.: 08075

TEL.: 935549414
FAX: 935549514
EMAIL: instancia14.barcelona@xij.gencat.cat

N.I.G.: [redacted]

Oposición medidas en protección menores 551/2023 -5

-

Materia: Oposición resolución administrativa protección de menores (art. 780 lec)

Entidad bancaria BANCO SANTANDER:
Para ingresos en caja. Concepto: 0547000039055123
Pagos por transferencia bancaria: IBAN ES55 0049 3569 9200 0500 1274.
Beneficiario: Juzgado de Primera Instancia nº 14 de Barcelona (Familia)
Concepto: 0547000039055123

Parte demandante/ejecutante: [redacted]
Procurador/a: Sergi Bastida Batlle
Abogado/a: Luisa Pilar Moreno Cuerva

Parte demandada/ejecutada: DIRECCIO GENERAL D'ATENCIO A LA INFANCIA I LA ADOLESCENCIA
Procurador/a:
Abogado/a:

SENTENCIA Nº 222/2024

Magistrado: Francisco Javier Abel Lluch
Barcelona, 27 de mayo de 2024

Visto lo actuado en el PROCEDIMIENTO DE OPOSICIÓN A MEDIDA ADMINISTRATIVA EN MATERIA DE PROTECCIÓN DE MENORES, resultan los siguientes

ANTECEDENTES DE HECHO

Primero.- El día 7 de septiembre de 2023 tuvo su entrada en este Juzgado, procedente del Decanato de asuntos civiles, el escrito inicial de estas actuaciones en virtud del cual el Procurador de los Tribunales Dº Sergi Bastilla Batlle, en nombre y representación de [redacted] formuló oposición a la resolución adoptada por la Entidad Pública competente en materia de protección de menores en el ámbito de Barcelona (la Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia), de fecha 29 de agosto de 2023 por la que se determinaba la mayor edad del joven [redacted] y se acordaba el archivo del expediente de desamparo.

Segundo.- Admitido el escrito se reclamó de la entidad administrativa un

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html	Codi Segur de Verificació: 2HNM892RK9W190Q2CIULVWUB14UJWM8
Data i hora 27/05/2024 12:54	Signat per Abel Lluch, Francisco Javier;

Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

testimonio completo del expediente, que fue incorporado a los autos, tras lo cual se emplazó a la parte actora para que presentara la demanda.

Hecho lo cual y sustanciándose el procedimiento por los trámites del juicio verbal, tras darse traslado de la demanda al Ministerio Fiscal y contestándose ésta por la parte demandada, se citó a las partes para la celebración de una vista, que tuvo lugar el pasado día 16 de abril de 2024, en cuyo transcurso se practicaron aquellas pruebas que fueron propuestas y admitidas, y formuladas las conclusiones escritas quedaron las actuaciones conclusas para sentencia por diligencia de ordenación de fecha 24 de mayo de 2024.

Tercero.- En la sustanciación de los presentes autos, se han observado las prescripciones legales de aplicación.

FUNDAMENTOS DE DERECHO

Primero.- *Objeto del juicio y pretensiones de las partes.*

La Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia, en cumplimiento de las facultades que tiene atribuidas, en virtud de lo que dispone el artículo 172 del Código Civil y, teniendo asumida la tutela administrativa de los menores, tras la declaración de desamparo, resolvió adoptar las medidas que son objeto de impugnación en este procedimiento, con fundamento legal en los artículos 105.2 y 109 de la Ley 14/2010, de los derechos y las oportunidades en la infancia y la adolescencia, interesando la parte actora la revisión en vía judicial, del acto administrativo.

Mediante resolución de fecha 29 de agosto de 2023, aquí impugnada, la Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia acordaba cerrar y archivar el expediente de desamparo del joven [redacted] por mayoría de edad.

Frente a dicha resolución se alza el actor [redacted] alegando, resumidamente, que era portador de un pasaporte, documento en el que constaba su fecha de nacimiento y, por ello, se trataba de un extranjero documentado menor de edad, y que no debía haberse remitido al menor a la realización de las pruebas médicas que eran invasivas y que tampoco acreditaban la edad del menor.

Segundo.- *Antecedentes fácticos relevantes.*

Como antecedentes necesarios para la correcta resolución de la presente litis, y a partir de la documental obrante en autos, procede dejar constancia de los siguientes hechos, que se estiman probados:

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: 2HNM892RK9W190Q2CIULVWUB14UJWM8
Data i hora 27/05/2024 12:54
Signat per Abel Lluch, Francisco Javier;

i) En fecha 2 de noviembre de 2022 el actor se presentó ante la Oficina de Atención de los Mossos d'esquadra manifestando ser menor de edad, estar en territorio español sin persona alguna que asumiera las funciones tutelares y estar en situación de desamparo.

ii) Simultáneamente por parte de la Dirección General de Atención a la Infancia y a la Adolescencia se dictó resolución de fecha 2 de noviembre de 2022 por la que se acuerda el desamparo preventivo del adolescente [redacted] y prestarle protección urgente y disponer de su ingreso en el Dispositiu d'Atenció Immediata Sant Medir.

iii) Por el Ministerio Fiscal se inicia Expediente de determinación de la edad (D.E.E. núm.1307/22) en las que se dictó decreto de fecha 22 de julio de 2023 en el que se declaraba que [redacted] era mayor de edad.

iv) La Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia dictó la resolución de fecha 29 de agosto de 2023, aquí impugnada, por la que se acordaba cerrar y archivar el expediente de desamparo a [redacted], por mayoría de edad.

Tercero.- *Doctrina judicial sobre extranjeros inmigrantes no documentos o con documentos de dudosa veracidad y decisión del caso.*

En los supuestos de extranjeros inmigrantes no documentados o con documentos de dudosa veracidad, se aplica la doctrina jurisprudencial fijada por la Sala Civil del Tribunal Supremo en sus sentencias 453/2014, de 23 de septiembre (Roj: STS 3818/2014 - ECLI:ES:TS:2014:3818) y 452/2014, de 24 de septiembre (Roj (Roj: STS 3817/2014 - ECLI:ES:TS:2014:3817), y reiterada más recientemente en SSTS 412/2021, de 21 de junio (Roj. STS 2400/2021- ECLI:ES:TS:2021:2400) y 410/2021, de 18 de junio (Roj. STS 2551/2021 - ECLI:ES:TS:2021:2551) que es del tenor literal siguiente:

"El inmigrante de cuyo pasaporte o documento equivalente de identidad se desprenda su minoría de edad no puede ser considerado un extranjero indocumentado para ser sometido a pruebas complementarias de determinación de su edad, pues no cabe cuestionar sin un justificación razonable pro qué se realizan tales pruebas cuando se dispone de un pasaporte válido. Por tanto, procede realizar un juicio de proporcionalidad y ponderar adecuadamente las razones por la que se considera que el documento no es fiable y que por ello se debe acudir a las pruebas de determinación de la edad. En cualquier caso, ya se trate de personas documentadas como indocumentadas, las técnicas médicas, especialmente si son invasivas, no podrán aplicarse indiscriminadamente para la determinación de la edad".

También apunta la citada STS 21 de junio de 2021, con cita sentencias nº 307/2020, de 16 de junio, y 357/2021, de 24 de mayo:

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: 2HNM892RK9W190Q2CIULVWUB14UJWM8
Data i hora 27/05/2024 12:54
Signat per Abel Lluch, Francisco Javier;

"Aunque en los procesos que tengan por objeto la oposición a las resoluciones administrativas en materia de protección de menores el tribunal no está vinculado por las disposiciones generales en materia de fuerza probatoria de los documentos (arts. 748.7 y 752.2 LEC), ello no significa que pueda prescindirse del valor acreditativo de la menor edad que resulta de la documentación oficial expedida por las autoridades competentes".

En el presente caso, el joven [redacted] ha sido determinado como mayor de edad por la Fiscalía Provincial de Barcelona y la entidad pública había dictado resolución dejando sin efecto la medida de protección, y de la prueba practicada debe concluirse que tal resolución no es ajustada a derecho en cuanto que:

i) el propio actor [redacted] durante su interrogatorio de parte, ha ofrecido una explicación convincente sobre su entrada en España y los trámites para la obtención de su pasaporte, destacando que portaba siempre un certificado de su nacimiento

ii) del examen de la fecha de nacimiento en el pasaporte del actor -1 de febrero de 2006- se desprende que en fecha de su entrada en territorio nacional -2 de noviembre de 2022-, el mismo contaba con 16 años y 8 meses.

Los anteriores razonamientos nos deben llegar a concluir que, en el momento presente, no resultan acreditados los motivos que llevaron a la Dirección General de Atención a la Infancia y a la Adolescencia a dictar la resolución aquí impugnada de fecha 29 de agosto de 2023 y de cierre del expediente administrativo por determinación de la mayoría de edad, debiéndose estimar la presente demanda de oposición por ser la precitada resolución conforme a derecho, atendido que cuando el joven [redacted] entró en España en fecha 2 de noviembre de 2022 aún no había alcanzado la mayoría de edad.

En definitiva, ante la falta de impugnación de una documentación que es coincidente con la **declaración** del menor por lo que se refiere a su edad, ni es razonable considerarlo como indocumentado ni es razonable que prevalezcan unas dudas que son despejadas por dicha documentación, por lo que las dudas suscitadas por la fiscalía acerca de la fiabilidad de la edad del joven [redacted] que consta en la documentación oficial que no ha sido invalidada ni impugnada, no pueden prevalecer frente a la documentación que aporta el menor para hacer valer su condición de tal a efectos de obtener la protección de menores (SSTS ya citadas de 21 y 18 de junio de 2021).

Cuarto.- *Costas procesales.*

Dada la especial naturaleza de este tipo de procedimientos, no se aprecian méritos para imponer las costas procesales a ninguna de las partes.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html	Codi Segur de Verificació: 2HNM892RK9W190Q2CIULVWUB14UJWM8
Data i hora 27/05/2024 12:54	Signat per Abel Lluch, Francisco Javier;

Vistos los artículos legales citados, y demás normas de aplicación al caso de autos,

FALLO

Que estimando la oposición formulada por el Procurador de los Tribunales Dº Sergi Bastida Batlle, en nombre y representación de [redacted] contra la resolución de la Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia de fecha 29 de agosto de 2023, debo revocar la declaración de cierre del expediente administrativo del joven [redacted] y declarar que al joven [redacted] se le debió tener por menor de edad en la fecha de su entrada en territorio nacional y, por ende, ofrecerle la protección que la legislación dispensa a los menores.

Notifíquese esta resolución a la DGAIA, al Ministerio Fiscal, y a la actora.

Adviértase a las partes de que, contra esta resolución podrán interponer ante este Juzgado y para que pueda ser resuelto por la Audiencia Provincial de Barcelona, recurso de apelación, en el plazo de veinte días desde su notificación, que no suspendería la ejecutividad inmediata de las medidas adoptadas, apercibiéndoles de la necesidad de constituir depósito dispuesto en la D.A. 15ª de la L.O.P.J. de 6/85 de 1 de julio, que deberá efectuarse en la Cuenta de Depósitos y Consignaciones de este Juzgado salvo que acredite la concesión del Beneficio de Justicia Gratuita.

Así lo manda y firma el Ilmo. Sr. D.XAVIER ABEL LLUCH , Magistrado-Juez del Juzgado de Primera Instancia nº 14 de Barcelona.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html	Codi Segur de Verificació: 2HNM892RK9W190Q2CIULVWUB14UJWM8
Data i hora 27/05/2024 12:54	Signat per Abel Lluch, Francisco Javier;

Administració de justícia a Catalunya · Administración de Justicia en Cataluña

Expediente [redacted]

Cliente... : [redacted]
Contrario :
Asunto... : OPOSICION MEDIDAS EN PROTECCION DE MENORES ART.780 547/23-B1
Juzgado.. : PRIMERA INSTANCIA 15 BARCELONA

Resumen

Resolución

02.10.2024 **LEXNET**
SENTENCIA ESTIMANDO PARCIALMENTE LA DEMANDA

Términos

30.10.2024 **FINE INTERPONER RECURSO DE APELACION**

Saludos Cordiales

Juzgado de Primera Instancia nº 15 de Barcelona (Familia)

Avenida Gran Via de les Corts Catalanes, 111, 111, edifici C planta 4 - Barcelona - C.P.: 08075

TEL.: 935549415
FAX: 935549515
EMAIL: instancia15.barcelona@xij.gencat.cat

N.I.G.: [redacted]

Oposición medidas en protección menores [redacted]

-

Materia: Oposición resolución administrativa protección de menores (art. 780 lec)

Entidad bancaria BANCO SANTANDER:
Para ingresos en caja. Concepto: 0548000039054723
Pagos por transferencia bancaria: IBAN [redacted]
Beneficiario: Juzgado de Primera Instancia nº 15 de Barcelona (Familia)
Concepto: [redacted]

Parte demandante/ejecutante: [redacted]
Procurador/a: [redacted]
Abogado/a: [redacted]

Parte demandada/ejecutada: DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I A L'ADOL.LESCÈNCIA (DGAIA)
Procurador/a:
Abogado/a:

SENTENCIA Nº [redacted]

Barcelona, treinta de septiembre de dos mil veinticuatro

[redacted] magistrada del Juzgado de Primera Instancia nº 15 de Barcelona, he visto los presentes autos de Juicio Verbal de autos de Juicio Verbal de Oposición a resolución administrativa en materia de Protección de Menores 547/2023 promovido a instancia de [redacted] representado por la procuradora [redacted] y defendido por la letrada [redacted], contra la DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I L' ADOLESCÈNCIA (DGAIA), representada y defendida por el Abogado de la Generalitat, con intervención del MINISTERIO FISCAL.

ANTECEDENTES DE HECHO

PRIMERO. [redacted] presentó escrito inicial expresando su pretensión de oponerse a la resolución administrativa de la DGAIA de 28 de septiembre de 2023, sobre archivo del procedimiento de desamparo y medida de protección por mayoría de edad.

SEGUNDO. Recibida la solicitud, por diligencia de ordenación se acordó reclamar a la entidad pública un testimonio completo del expediente.

Una vez se recibió el expediente, por diligencia de ordenación y conforme al artículo 780.4 LEC, se dio traslado a la parte demandante para que en el plazo de 20 días presentase la demanda.

TERCERO. La parte demandante presentó demanda solicitando que se tuviera por interpuesta demanda de oposición contra la resolución de la DGAIA de 28 de septiembre de 2023, solicitando que se declare al demandante menor de edad, en situación a desamparo, debiendo la DGAIA asumir la tutela del mismo. Asimismo, solicita que se le conceda una indemnización por daños morales a determinar en ejecución de sentencia y que no se considere que concurre pérdida de objeto, si el menor alcanza la mayoría de edad durante el procedimiento.

CUARTO. Admitida a trámite la demanda, se dio traslado a la DGAIA y al Ministerio Fiscal, para que en el plazo de veinte días presentaran contestación.

El Ministerio Fiscal presentó escrito de oposición, solicitando que se le tuviera por personado y parte en el procedimiento.

El Abogado de la Generalitat presentó escrito de contestación, oponiéndose a la demanda.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

QUINTO. Se convocó a las partes para la celebración de vista, a la que comparecieron todas. La parte demandante ratificó la demanda. El Abogado de la Generalitat y el Ministerio Fiscal ratificaron su contestación.

Las partes propusieron los medios probatorios que consideraron pertinentes y, una vez admitida la prueba, se procedió a la práctica del interrogatorio del actor.

A continuación, se dio traslado a las partes para conclusiones y, acto seguido, quedaron los autos vistos para sentencia.

FUNDAMENTOS DE DERECHO.

PRIMERO. Normativa aplicable y doctrina jurisprudencial.

La Sentencia del Tribunal Supremo 535/2022, de 5 de julio, (ECLI:ES:TS:2022:2782) resume la normativa aplicable y la doctrina jurisprudencial sentada sobre la protección del menor de edad no acompañado, la cual ha sido reiterada en Sentencias posteriores (591/2022, de 27 de julio, así como en la más reciente, 233/2024, de 21 de febrero).

Según esta Sentencia (el subrayado es propio):

"*Las Sentencias 357/2021, de 24 de mayo, y 307/2020, de 16 de junio, sintetizan el marco normativo y la doctrina de la sala en los términos que se exponen a continuación.*

4. El criterio prioritario en esta materia es la protección del menor que se encuentra en nuestro país sin familia, lo que hace de él un menor muy vulnerable. Por esta razón, la interpretación de los textos legales debe llevarse a cabo de conformidad con la Convención sobre los Derechos del Niño (vinculante para España, conforme a los arts. 96 y 10.2 CE), que en

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

su art. 3.2 ordena que "en todas las medidas concernientes a los niños que tomen las instituciones públicas o privadas de bienestar social, los tribunales, las autoridades administrativas o los órganos legislativos, una consideración primordial a que se atenderá será el interés superior del niño".

Los preceptos aplicables en esta materia e invocados por el recurrente (art. 35.3 de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero , sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social -y art. 190 del Real Decreto 557/2011, de 20 de abril , por el que se aprueba su Reglamento- y art. 12.4 LOPJM) prevén la puesta a disposición de los servicios de protección de los menores no acompañados. Los extranjeros indocumentados cuya minoría de edad no pueda ser establecida con seguridad deben ser considerados menores de edad hasta que se determine su edad.

El interés del menor requiere una valoración particularizada de cada caso en atención a las circunstancias concurrentes. En este ámbito deben conciliarse, de una parte, el celo dirigido a evitar el fraude de las mafias y evitar, entre otros graves inconvenientes, el peligro que representa para los menores que están tutelados en un centro el ingreso y la convivencia con quien no lo es, con el riesgo que, de otra parte, supone tratar como mayor y dejar sin protección a quien sí es menor.

5. A la vista de lo dispuesto en los arts. 35.3 de la Ley Orgánica 4/2000 y 190 del Real Decreto 557/2011 , y a partir de la sentencia del pleno 453/2014, de 23 de septiembre, esta sala ha reiterado que:

"El inmigrante de cuyo pasaporte o documento equivalente de identidad se desprenda su minoría de edad no puede ser considerado un extranjero indocumentado para ser sometido a pruebas complementarias de determinación de su edad, pues no cabe cuestionar sin una justificación razonable por qué se realizan tales pruebas cuando se dispone de un pasaporte válido. Por tanto, procede realizar un juicio de proporcionalidad y

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: TBDY8LQL10DWHU6OVB72LGHDXFBSEYZ
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

ponderar adecuadamente las razones por las que se considera que el documento no es fiable y que por ello se debe acudir a las pruebas de determinación de la edad. En cualquier caso, ya se trate de personas documentadas como indocumentadas, las técnicas médicas, especialmente si son invasivas, no podrán aplicarse indiscriminadamente para la determinación de la edad".

Esta doctrina ha sido repetida con posterioridad en las sentencias 452/2014, de 24 de septiembre , 11/2015, de 16 de enero , 13/2015, de 16 de enero , 318/2015, de 22 de mayo , 319/2015, de 23 de mayo , 320/2015, de 22 de mayo 329/2015, de 8 de junio , 368/2015, de 18 de junio , 411/2015, de 3 de julio , 507/2015, de 22 de septiembre , y 720/2016, de 1 de diciembre .

La doctrina de la sala fue incorporada al art. 12.4 de la Ley Orgánica de protección jurídica del menor (LOPJM) por el art. 1.7 de la Ley 26/2015, de 28 de julio , de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia (en vigor desde el 18 de agosto de 2015). Este precepto ha sido modificado por la disposición final 8.2 de la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio (en vigor desde el 25 de junio de 2021) para prohibir expresamente la práctica de algunas pruebas (desnudos integrales, exploraciones genitales) y recoger el deber de las Entidades Públicas que adopten la medida de guarda o tutela respecto de personas menores de edad que hayan llegado solas a España de comunicar la adopción de dicha medida al Ministerio del Interior, a efectos de inscripción en el Registro Estatal correspondiente.

Por lo que aquí interesa, desde la reforma de 2015 establecía, y sigue estableciendo en la actualidad el art. 12.4 de la LOPJM:

"Cuando no pueda ser establecida la mayoría de edad de una persona, será considerada menor de edad a los efectos de lo previsto en esta ley, en tanto se determina su edad. A tal efecto, el Fiscal deberá realizar

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

un juicio de proporcionalidad que pondere adecuadamente las razones por las que se considera que el pasaporte o documento equivalente de identidad presentado, en su caso, no es fiable. La realización de pruebas médicas para la determinación de la edad de los menores se someterá al principio de celeridad, exigirá el previo consentimiento informado del afectado y se llevará a cabo con respeto a su dignidad y sin que suponga un riesgo para su salud, no pudiendo aplicarse indiscriminadamente (...)".

A partir de la Sentencia 307/2020, de 16 de junio, a lo anterior, la sala ha añadido:

"aunque en los procesos que tengan por objeto la oposición a las resoluciones administrativas en materia de protección de menores el tribunal no está vinculado por las disposiciones generales en materia de fuerza probatoria de los documentos (arts. 748.7 y 752.2 LEC), ello no significa que pueda prescindirse del valor acreditativo de la menor edad que resulta de la documentación oficial expedida por las autoridades competentes. En las circunstancias del caso, las dudas suscitadas en la Fiscalía acerca de la fiabilidad de la edad que consta en una documentación oficial que no ha sido invalidada ni desacreditada por las autoridades que la expidieron, y que tampoco presenta indicios de manipulación, no pueden prevalecer frente a lo que resulta de la propia documentación aportada por el menor para hacer valer su condición de tal a efectos de obtener la protección de menores".

La misma doctrina ha sido reiterada por las sentencias 357/2021, de 24 de mayo , 410/2021, de 18 de junio , 412/2021, de 21 de junio , 610/2021, de 20 de septiembre , y 796/2021, de 22 de noviembre.

6. En el caso que juzgamos, la sentencia recurrida señala que el único documento aportado inicialmente por el demandante para acreditar su fecha de nacimiento era una simple fotocopia de un acta de nacimiento, sobre la que la embajada de Camerún expidió el pasaporte. La falta de fiabilidad de esa documentación habría llevado a la práctica de las pruebas

radiológicas, de dentición y de los caracteres sexuales de los que resultaría la fijación de la edad mínima de 18 años.

Sin embargo, conforme a la jurisprudencia antes reseñada, las sospechas de una posible mayoría de edad que se generaron en la Sección de Menores de la Fiscalía de Madrid y dieron lugar a la Resolución Administrativa dictada por la Consejería de Políticas Sociales y Familia de la Comunidad de Madrid, y que se trasladaron al Juzgado de Primera Instancia y posteriormente a la Audiencia Provincial, no debían haber prevalecido sobre la edad que efectivamente figuraba en la documentación oficial que se aportó con anterioridad al decreto de ratificación de la Fiscalía de 8 de marzo de 2019, dado que esta documentación en ningún momento llegó a ser impugnada."

Esta doctrina ha sido reiterada por la reciente Sentencia del TS 233/2024, de 21 de febrero, la cual cita a su vez la anterior STS 591/202, de 27 de julio. Según el TS:

"Es doctrina de la sala "que no considerar fiable los documentos aportados, de los que ni se acredita ni se afirma que sean falsos, irregulares o estén manipulados, y que no han sido impugnados, comporta una vulneración del derecho de igualdad y no discriminación ante la ley, basada en el origen nacional del menor. Ello está vedado por el principio de igualdad y no discriminación (art. 14 CE) y es incompatible con el compromiso de respetar los derechos enunciados en la Convención de los derechos del niño y asegurar su aplicación sin distinción alguna, independientemente de la raza, el color, el sexo, el idioma, o el origen nacional, étnico o social (art. 2.1 de la Convención)" [STS 410/2021, de 18 de junio ; 412/2021, de 21 de junio y 610/2021, de 20 de septiembre]".

El TS determina en su doctrina jurisprudencial expuesta también que: *"En esa misma sentencia se dijo que no es un dato decisivo para dudar de la fiabilidad de la edad que resultaba de tal documentación el hecho de que*

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

cuando el demandante entró en España manifestara ser mayor de edad, pues es conocido que declaraciones en tal sentido se hacen por quienes son menores creyendo que así encontrarán trabajo o que es el modo de no quedarse en un centro de internamiento ante una política sobre menores extranjeros no acompañados orientada al retorno del menor a su país de origen, bien con su familia bien en un centro de acogida de menores de su país."

En cuanto a la adquisición de la mayoría de edad durante el procedimiento, el TS dispone que no cabe apreciar la carencia sobrevenida de objeto al tener el demandante un interés legítimo respecto de la resolución del caso. En sentido determina:

"*2. Contra lo que afirma la sentencia recurrida, en casos semejantes al presente hemos reiterado que no procede apreciar carencia sobrevenida del objeto puesto que, con independencia de que haya adquirido la mayoría de edad a lo largo de la tramitación de este procedimiento (por lo que, aun de estimarse el recurso y la demanda, ya no procedería su tutela inmediata por parte de los servicios de protección de menores de la Comunidad Autónoma de Madrid), el recurrente sigue teniendo un interés legítimo en que se declare que la resolución administrativa que le denegó la declaración de desamparo no fue conforme a derecho, que es lo que solicitó en el primer suplico de su demanda."*

La Sentencia 1041/2021, de 4 de noviembre, de la Audiencia Provincial de Madrid determina, por referencia a la jurisprudencia del TS, sobre la apariencia física y la negativa a someterse a pruebas médicas, lo siguiente:

"El TS en las precitadas resoluciones señala que la apariencia física no es decisiva para determinar la edad pues no en todos los casos la apariencia física de los adolescentes revela indubitadamente su minoría, como tampoco lo es la manifestación al entrar en España de tener otra edad

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

distinta porque ello puede deberse a otros fines. La negativa a someterse a las pruebas médicas tampoco es un indicio decisivo para dudar de la menor edad afirmada por el interesado y avalada por una documentación oficial no impugnada."

SEGUNDO. Resolución de la DGAIA. Oposición. Contestación del Ministerio Fiscal y de la DGAIA.

La resolución de la DGAIA de 28 de septiembre de 2023 acordaba cerrar y archivar el expediente de tutela del demandante por haber alcanzado la mayoría de edad.

En la demanda, que impugna la resolución, se alega que el actor es menor de edad. Se relata que es originario de Gambia y que aportó un pasaporte válido que indica que nació el 2 de agosto de 2006, lo que dio lugar a un expediente de desamparo por la DGAIA, iniciado el 7 de febrero de 2023.

A pesar de ello, fue sometido a pruebas médicas de determinación de edad, con su consentimiento, y ante el resultado de las mismas, que indicaban que la edad mínima más probable era 18 años, se dictó Decreto de Fiscalía que determinó la mayoría de edad.

Considera que las pruebas radiológicas eran innecesarias cuando consta su edad determinada por un pasaporte que es título suficiente para reconocer la misma.

La República de Gambia expide dos tipos de pasaportes, estando ambos en vigor. De conformidad con el artículo 25 LOEX, los pasaportes expedidos por autoridades extranjeras son títulos suficientes para reconocer la minoría de edad.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

La Fiscalía de Barcelona dictó Decreto de 8 de septiembre de 2023 que declaró la mayoría de edad del demandante, y la DGAIA, la resolución de 28 de septiembre de 2023 contra la que se formula la oposición.

El demandante solicita que se deje sin efecto la resolución y se le declare menor de edad desde que entró en España. Asimismo, solicita una indemnización de por daños morales en la cantidad que se fije en ejecución de sentencia.

El Ministerio Fiscal se opone a la demanda solicitando su desestimación, al ratificar los argumentos expuesto en el Decreto de 8 de septiembre de 2023, que declaró la mayoría de edad. Dicha resolución se fundamenta en atención a su apariencia física, la cual no se correspondía con la de una persona menor de edad; al resultado de la pruebas radiológicas valoradas por el médico forense, y a que, si bien el pasaporte aportado es auténtico, la información consignada no se plasmó teniendo al interesado presente, sino a través de un apoderado o representante, y el pasaporte no cuenta con chip, en el que consten registrados sus datos digitalizados y su imagen facial, a la vez que no existe un acuerdo bilateral entre los dos Estados que permita dar validez plena a la documentación exhibida.

La DGAIA contesta a la demanda solicitando su desestimación. Indica que la resolución impugnada de 28 de septiembre de 2023, por la que se archiva el expediente de desamparo por mayoría de edad, tiene su fundamento en el Decreto de Fiscalía de Menores de Barcelona de 8 de septiembre de 2023.

TERCERO. Prueba practicada.

La prueba que consta en las actuaciones es el expediente administrativo de la DGAIA y el de Fiscalía, un informe del médico forense, un informe de la policía nacional sobre los pasaportes emitidos por la

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

República de Gambia y la declaración en la vista de medidas cautelares del demandante que se ha pedido y admitido dar por reproducida.

Consta aportado un pasaporte, según el cual el demandante habría nacido en Gambia el 2 de agosto de 2006, así como un certificado de nacimiento con la misma fecha (documentos 1 y 4 de la demanda), lo que supone entender que a la fecha de la interposición de la demanda era menor de edad. En la actualidad es mayor de edad.

El informe de la policía nacional explica los dos tipos de pasaportes que expide la República de Gambia, en los siguientes términos:

"El primero es un pasaporte que permite su lectura mecánica (conteniendo dos líneas formadas por caracteres OCR) y que comenzó a expedirse en 2002.

El segundo es un pasaporte que comenzó a expedirse en 2013 y que contiene, además de las mencionadas líneas OCR que permiten su lectura mecánica, un chip con datos digitalizados de la filiación del titular del documento y su imagen facial. La expedición de este segundo pasaporte en la ciudad Banjul, capital de Gambia, según la información facilitada por el Cónsul Honorario de ese país en Barcelona, se realiza cuando el ciudadano solicitante se encuentra físicamente en el lugar de la expedición. (…)

En relación a estos documentos, este Departamento de Documentoscopia viene detectando desde hace un año la siguiente casuística: ciudadanos de Gambia facilitan para su identificación un pasaporte de la República de Gambia que corresponde al modelo que empezó a expedirse en el año 2002 que permite su lectura mecánica, extremo que sorprende al tener Gambia la posibilidad de expedir el documento biométrico, con chip, desde el año 2013. (…)

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

Ante estos hechos se contactó en fecha tres de mayo de dos mil veintidós con el Consulado de Gambia en Barcelona, con el fin de determinar por qué no se están expidiendo pasaportes biométricos. (…)

La contestación del Consulado fue la siguiente: en la localidad de Banjul, capital de la República de Gambia, expiden estos pasaportes no biométricos cuando el solicitante no realiza físicamente la petición en el Ministerio del Interior de Gambia en Banjul. Los peticionarios solicitan el pasaporte en una Embajada o Consulado de Gambia o realizan la petición en Banjul (Gambia) a través de un apoderado o representante, el cual se persona físicamente en el Ministerio del Interior de Gambia. Este Ministerio expide un pasaporte ordinario no biométrico al no encontrarse físicamente el titular en el momento de la expedición."

El demandante declara llegó a España, sin pasaporte, pues se li hizo llegar un familiar con posterioridad.

De las pruebas médicas radiológicas se concluye por el médico forense que la edad mínima más probable del demandante serían los 18 años.

CUARTO. Valoración de la prueba. Decisión. Estimación de la demanda.

En el presente caso, el demandante presenta un certificado de nacimiento y un pasaporte de su país de origen, la República de Gambia, según el cual la fecha de nacimiento es el 2 de agosto de 2006, por lo que cuando se dictó el Decreto de Fiscalía el 8 de septiembre de 2023 y la resolución administrativa impugnada de la DGAIA de 28 de septiembre de 2023, tendría 17 años, así como en la fecha de la interposición de la demanda. En la actualidad tiene 18 años.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

Ni en el informe de la policía ni en ningún otro informe pericial se indica que se trate de un pasaporte no auténtico, sino que es un pasaporte no biométrico que se puede expedir por una embajada o consulado de Gambia o en Gambia a través de un representante, sin estar presente el interesado. En realidad, ni la DGAIA ni la Fiscalía de menores impugnan la autenticidad del pasaporte, sin perjuicio de la valoración de su contenido en relación con la apariencia física del joven y el resultado de las pruebas médicas.

En consecuencia, partimos de la existencia de un certificado de nacimiento y de un pasaporte válidos, por lo que, conforme a la jurisprudencia del TS antes reseñada, las sospechas de una posible mayoría de edad que se generaron por la Fiscalía de Barcelona y que dieron lugar a la resolución administrativa impugnada de la DGAIA no debían haber prevalecido sobre la edad que efectivamente figuraba en la documentación oficial que se aportó con anterioridad al Decreto de la Fiscalía de 8 de septiembre de 2023, dado que esta documentación en ningún momento llegó a ser impugnada.

A la vez, la apariencia física no es decisiva para determinar la edad, pues no en todos los casos la apariencia física de los adolescentes revela indubitadamente su minoría.

Finalmente, el hecho de que el demandante haya adquirido la mayoría de edad durante el procedimiento no supone tener que apreciar una carencia sobrevenida de objeto, pues, si bien no procederá su tutela inmediata por parte de los servicios de protección de menores, el demandante sigue teniendo un interés legítimo en que se declare que la resolución administrativa que archivó el expediente de desamparo no fue conforme a derecho, que es lo que solicitó también en su demanda.

En consecuencia y de conformidad con el criterio de la jurisprudencia del Tribunal Supremo y la doctrina de la Audiencia Provincial de Barcelona

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

que la aplica, debo considerar que, en la fecha en que se dictó la resolución administrativa de la DGAIA impugnada, 28 de septiembre de 2023, el demandante era menor de edad, de conformidad con el contenido del certificado de nacimiento y el pasaporte que aportó, lo que determina la estimación de la demanda declarando que debería y debe seguir bajo la tutela de la DGAIA.

No procede estimar el resto de pedimentos de la demanda sobre indemnización económica, al no ser competencia de este juzgado ni ser este el cauce procedimental adecuado.

QUINTO. Costas.

La estimación parcial de la demanda, conlleva la no condena en costas, conforme a lo previsto en el artículo 394.2 LEC.

FALLO

Estimo parcialmente la demanda formulada por la representación procesal de [redacted], contra la DIRECCIÓ GENERAL DE ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I LA ADOL·LESCÈNCIA, acordando dejar sin efecto la resolución de 28 de septiembre de 2023, por la que se acordaba el archivo del expediente de desamparo por mayoría de edad, declarando que el demandante era menor de edad al tiempo de su dictado.

No se hace expresa imposición de las costas del presente procedimiento.

Notifíquese la presente resolución a las partes, haciéndoles saber que contra esta Sentencia podrá interponerse recurso de apelación ante la Audiencia Provincial de Barcelona, dentro del término de los veinte días siguientes a su notificación.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

Así por lo pronuncio, mando y firmo.

Puede consultar el estado de su expediente en el área privada de seujudicial.gencat.cat

Los interesados quedan informados de que sus datos personales han sido incorporados al fichero de asuntos de esta Oficina Judicial, donde se conservarán con carácter de confidencial, bajo la salvaguarda y responsabilidad de la misma, dónde serán tratados con la máxima diligencia.

Quedan informados de que los datos contenidos en estos documentos son reservados o confidenciales y que el tratamiento que pueda hacerse de los mismos, queda sometido a la legalidad vigente.

Los datos personales que las partes conozcan a través del proceso deberán ser tratados por éstas de conformidad con la normativa general de protección de datos. Esta obligación incumbe a los profesionales que representan y asisten a las partes, así como a cualquier otro que intervenga en el procedimiento.

El uso ilegítimo de los mismos, podrá dar lugar a las responsabilidades establecidas legalmente.

En relación con el tratamiento de datos con fines jurisdiccionales, los derechos de información, acceso, rectificación, supresión, oposición y limitación se tramitarán conforme a las normas que resulten de aplicación en el proceso en que los datos fueron recabados. Estos derechos deberán ejercitarse ante el órgano judicial u oficina judicial en el que se tramita el procedimiento, y las peticiones deberán resolverse por quien tenga la competencia atribuida en la normativa orgánica y procesal.

Todo ello conforme a lo previsto en el Reglamento EU 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, en la Ley Orgánica 3/2018, de 6 de diciembre, de protección de datos personales y garantía de los derechos digitales y en el Capítulo I Bis, del Título III del Libro III de la Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial.

Doc. electrònic garantit amb signatura-e. Adreça web per verificar: https://ejcat.justicia.gencat.cat/IAP/consultaCSV.html
Codi Segur de Verificació: [redacted]
Data i hora 30/09/2024 23:24
Signat per Queral Carbonell, Anna Esther;

LexNET

Mensaje LexNET - Notificación

Fecha Generación: 01/10/2024 13:54

Mensaje

IdLexNet	202410706254534	
Asunto	Notifica sentÃ¨ncia | OposiciÃ³n medidas en protecciÃ³n menores	
Remitente	**Órgano**	JUTJAT DE PRIMERA INSTÀNCIA N. 15 de Barcelona, Barcelona [0801942015]
	Tipo de órgano	JDO. PRIMERA INSTANCIA
Destinatarios	[redacted]	
	Colegio de Procuradores	Il·lustre Col·legi dels Procuradors de Barcelona
Fecha-hora envío	01/10/2024 08:56:14	
Documentos	[redacted] Hash del Documento: 812e16fac8d69ac93a0e8152ded342bf9661a495e1418ee532d32ea4a4f156c4	
Datos del mensaje	**Procedimiento destino**	OPOSICION MEDIDAS EN PROTECCION MENORES[OMM] Nº 0000547/2023
	Detalle de acontecimiento	Notifica sentÃ¨ncia

Historia del mensaje

Fecha-hora	Emisor de acción	Acción	Destinatario de acción
01/10/2024 13:54:24	[redacted] Col·legi dels Procuradors de Barcelona	LO RECOGE	
01/10/2024 08:56:15	Il·lustre Col·legi dels Procuradors de Barcelona (Barcelona)	LO REPARTE A	[redacted] Il·lustre Col·legi dels Procuradors de Barcelona

(*) Todas las horas referidas por LexNET son de ámbito Peninsular.

Mª [redacted]
Procuradora de los Tribunales
Tel: 934 414 332 Fax: 933 298 959
Lido: [redacted]
Cliente:
Fecha Notificación: 24/03/2011

JUZGADO DE PRIMERA INSTANCIA nº16
BARCELONA
DGAIA 406/10

SENTENCIA

En Barcelona, a dieciocho de Marzo de dos mil once.

Vistos por mi, [redacted] Magistrada-Juez del Juzgado de Primera Instancia número Dieciséis de los de Barcelona, los autos de juicio verbal número 406/10 sobre oposición a Resolución de la Dirección General de Atención a la Infancia y a la Adolescencia, promovidos por la Procuradora Sra. Vidal en nombre y representación de D. , asistido por el Letrado [redacted] contra la DGAIA, con intervención del Ministerio Fiscal.

ANTECEDENTES DE HECHO

Primero.- En este Juzgado tuvo entrada, procedente del Decanato de asuntos civiles de los Juzgados de Barcelona, el escrito inicial de estas actuaciones, en virtud del cual de D. [redacted], formulaba oposición a resolución de la Dirección General de Atención a la Infancia y a la Adolescencia en resoluciones de fecha 30 de Marzo de 2010 relativa al cese del ejercicio de las funciones tutelares asumidas con carácter preventivo respecto del actor.

Segundo.- Admitida a trámite la solicitud se recabó de la D.G.A.I.A. el expediente administrativo que se incorporó a los autos, por diligencia de 3 de Septiembre de 2010, en la que se emplazó al instante para la presentación de demanda en legal forma, aportándose a autos, según consta en Decreto de 19 de Octubre de 2010 en la que se admitió a trámite la misma, emplazándose a los demandados para la contestación a la misma en término de 20 días.

Tercero.- Por la DGAIA y el Ministerio Fiscal se contestó a las demandas, uniéndose a autos por diligencia de 24 de Noviembre de 2010, señalándose día para la celebración de la vista.

Cuarto.- El día 23 de Febrero de 2010 se celebró la vista, a la que comparecieron las partes y el Ministerio Fiscal; tras afirmarse las actoras y demandada en sus escritos de demanda y contestación propusieron la prueba

IL·LUSTRE COL·LEGI PROCURADORS DE BARCELONA
23-03-11 / 24-03-11
Article 151.2 L.E.C. 1/2000

Administració de justícia a Catalunya - Administración de justicia en Cataluña

admitiéndose toda la propuesta excepto dos de las testificales solicitadas por el actor y el interrogatorio de parte solicitado por la DGAIA y el Ministerio Fiscal, procediéndose a su práctica, quedando los autos para sentencia, tras valoración de pruebas de las partes e informe emitido por el Ministerio Fiscal.

Quinto .- En el presente procedimiento se han observado las prescripciones legales.

FUNDAMENTOS DE DERECHO

Primero.- La ley 37\1.991, de 30 de diciembre, sobre medidas de protección de los menores desamparados y de la adopción modificada por la ley 8/ 2002 de 27 de Mayo, atribuye a la Generalitat de Cataluña la función, que ejerce a través de la Dirección General de Atención a la Infancia, de proteger a los menores que se encuentren en situación de desamparo, atribuyendo a este organismo las funciones tutelares sobre dicho menor así como la facultad de adoptar las medidas mas oportunas y necesarias para conseguir su protección efectiva y poder llevar a cabo su integración en la sociedad, estableciendo el art. 2.6 de la citada ley que el Juez, a petición de los padres, el tutor, del guardador, de los familiares citados en el apartado 4 de este artículo, del Ministerio Fiscal o del Organismo competente debe confirmar o dejar sin efecto la declaración de desamparo.

Como dice la SAP de Barcelona de 2 de Mayo de 2005 , "*el desamparo es aquella situación de hecho que se produce a causa del incumplimiento o del imposible o inadecuado ejercicio de los deberes de protección establecido por las leyes para la guarda de los* ***menores*** *cuando éstos queden* ***privados de la necesaria asistencia moral o material o se advierta peligro, físico o psíquico****, para el menor. El desamparo por lo tanto es una situación de hecho, querida o no, en la que se encuentran o pueden encontrarse los menores, caracterizada por la privación de la asistencia o protección moral y material necesarias lo que exige la asunción de la tutela por la entidad pública que tiene encomendada la protección de los menores, con privación de la guarda y custodia a los padres biológicos. Como la necesaria protección al menor ha de procurarse atendiendo a su interés pero sin ignorar la necesaria protección a la institución familiar a la que pertenece, institución familiar cuya protección a su vez garantiza el artículo 39 de nuestra Constitución, la declaración de desamparo debe efectuarse de forma restrictiva, buscando un equilibrio entre el beneficio del menor y la*

Administració de Justícia a Catalunya - Administración de justicia en Cataluña

protección de sus relaciones paterno filiales, de tal manera que sólo se estime la existencia del desamparo cuando se acredite, efectivamente, el incumplimiento de unos mínimos de atención al menor, exigidos por la conciencia social más común, ya que , en definitiva, si primordial y preferente es el interés del menor, es preciso destacar la extraordinaria importancia que revisten los otros derechos e intereses en juego, es decir los de los padres biológicos y los de las restantes personas implicadas en esa situación".

Son dos los presupuestos de intervención de la DGAIA: la minoría de edad y la falta de asistencia o protección moral o material.

El art. 2.2 de la LLei 37/91 establece en que supuestos se considera que el menor se encuentra en desamparo, exigiendo el punto 4 del mismo artículo una resolución motivada, comunicada al Ministerio Fiscal y notificada a los padres quienes también deben ser informados de los derechos que les asisten y de cómo pueden canalizar su oposición. El art. 9.2 del Reglamento de Protección de los Menores y Adopción aprobado por Decreto 2/1997 considera que hay factores de riesgo social cuando concurren indicios de determinados supuestos (que enumera de la letra a) a la k).

En el mismo sentido la Ley 14/2010, de 27 de Mayo, de los derechos y las oportunidades en la infancia y la adolescencia.

Para acreditar la minoría de edad existe prueba documental como la certificación de nacimiento del médico que asistió al parto, la inscripción del nacimiento, el Libro de Familia, el DNI del menor. El problema surge respecto de los menores extranjeros indocumentados o con documentación que procede de países con los que España no tiene suscrito convenio (art. 323 de la LEC) cuando su aspecto físico parece contrario a la manifestación de su edad (indocumentados)o al contenido del pasaporte.

Segundo.- El instante de las presentes actuaciones, se opone a la resolución de la DGAIA de fecha 30 de Marzo de 2010 por la que se resuelve el cese de las funciones tutelares asumidas con carácter preventivo de acuerdo con el Decreto de la Fiscalía Provincial de Barcelona que considera acreditado que el joven es mayor de edad, dejando sin efecto la guarda otorgada a los directores de los centros de acogida y cerrando y archivando el expediente.

Tercero.- Del expediente administrativo se desprende que la actuación de la DGAIA se inicia el 7 de Febrero de 2010 como consecuencia de la puesta a disposición por parte de los

Administració de Justícia a Catalunya • Administración de Justicia en Cataluña

Mossos D´Esquadra de una persona nacida en Mali y que según su pasaporte nació el 8 de Diciembre de 1995 (por esas fechas el actor contaba con 14 años de edad según su pasaporte). Ese mismo día se acordó brindarle protección inmediata, disponiendo su ingreso en centro de menores mientras se realizaba el correspondiente estudio personal y familiar. Debido a su aspecto y a que en los Mossos D´Esquadra tienen expediente identificativo donde consta la misma persona como nacida el 8 de Febrero de 1992 (cumplía la mayoría de edad al día siguiente), la Fiscalía de Menores de Guardia ordena que se realicen las pruebas de edad radiológicas y la ortopantomografía constando en informe Forense de fecha 9 de Febrero de 2010 que [redacted] es mayor de 18 años. A pesar del informe Forense y del Decreto de Fiscalía de 9 de Marzo de 2010 que le considera mayor de edad a los efectos de la Sección de Menores Protección expresando incluso que no puede gozar de los beneficios que para la protección de menores prevé nuestro ordenamiento jurídico, existe informe propuesta del Centre SAT EL BOSC de 12 de Febrero de 2010 que valora que es un menor de nacionalidad maliana (folio 18 del expediente administrativo); la DGAIA declaró el desamparo preventivo de [redacted] el 10 de Marzo de 2010, acordando además el mantenimiento del ingreso del menor en los centros dispuestos el 7 de Febrero de 2010 y encargando al Equipo técnico la propuesta más adecuada al interés del menor. El 30 de Marzo de 2010, 20 días después y sin que conste ninguna actuación nueva ni ningún hecho posterior en el expediente administrativo, se decide cerrar el expediente dictando la resolución que se impugna judicialmente.

Cuarto.- La DGAIA actúa en un principio otorgando validez al pasaporte y proporcionando protección inmediata al menor (más tarde incluso declarando preventivamente el desamparo del mismo); es tras el Decreto de Fiscalía (20 días después) y amparándose exclusivamente en dicho Decreto cuando decide cesar en la asunción de funciones tutelares. Existe pues contradicción entre el contenido del pasaporte y el informe forense que sirvió de base a Fiscalía de Protección de Menores para considerar a [redacted] mayor de edad; se dispone en este caso de una prueba documental, pasaporte válidamente expedido por país extranjero (Mali) con el que España no tiene suscrito tratado de reconocimiento y de dos informes forenses, uno de ellos practicado de oficio para complementar el que se realiza a instancia de Fiscalía de Protección de Menores.

Cada vez son más los casos de personas extranjeras que dicen ser menores de 18 años, que carecen de toda familia en España, y que aportan documentación, en especial pasaportes procedentes de países que no tienen suscrito con España tratado de reconocimiento, que confirman esa minoría de edad

Administració de Justícia a Catalunya • Administración de justicia en Cataluña

pero que, por su aspecto físico, parece evidente que son mayores de edad; en ocasiones esos pasaportes se han emitido con posterioridad a practicarse pruebas radiológicas que determinaron su mayoría de edad (no es este el caso). Es trascendente la determinación de la edad no solo para atribuir la competencia en casos de responsabilidad penal o para fundamentar decisiones en materia de extranjería y asilo, sino también a los efectos de rercibir la debida atención por quien, conforme a nuestro ordenamiento jurídico, tiene la función de proteger a los menores que se encuentran desamparados.

Según la Consulta a la FGE 1/2009, de 10 de noviembre, sobre algunos aspectos relativos a los expedientes de determinación de edad de menores extranjeros no acompañados «... *es preciso indicar que la situación contemplada en el artículo 35 de la Ley de Derechos y Libertades de los Extranjeros en España y su Integración Social surge en un contexto de ausencia de documentación acreditativa de la identidad y/o de la edad del presunto menor, o de exhibición de títulos con indicios de falsedad o generados en países que de hecho no garantizan la certeza de los datos que sobre la edad del titular figuran en los mismos, por lo que, existiendo dudas al respecto y no habiendo otros medios para despejarlas, puede ser necesario acudir a la práctica de ciertas pruebas médicas para poder determinar aquélla de modo aproximado*».

Los motivos que pueden dar lugar a las dudas vienen a tasarse por la misma Consulta y entre ellos consta «*Que existan contradicciones o aspectos inverosímiles entre los datos del documento presentado y los que figuran en otras actas o documentos comunicados a la autoridad competente o que obren en su poder*» y, en este caso, existen unas diligencias policiales de identificación donde consta otra edad del identificado como [redacted]. O «*Que los datos que figuran en el documento presentado no parezcan corresponder a la persona a la que se refieren*» y, en este caso, la apariencia física de no se corresponde con los 14 años del pasaporte (ahora 15). O «*Que el mismo se haya elaborado exclusivamente sobre la base de la declaración de la persona a la que se refiere directamente*», «*Que se haya elaborado el documento sin disponerse de un elemento objetivo que garantizara la realidad del hecho referido en el mismo*», «*Que se trate de un documento expedido por una autoridad que no tenía en su poder o no tenía acceso al acta original*», motivos proyectables sobre aquellos Estados que carecen de un sistema de Registro Civil y, frecuentemente de censos fiables, no existiendo garantías de que en el proceso de elaboración del documento en el país de origen se haya valorado algo más que una mera manifestación realizada por el extranjero o sus familiares próximos ante el

Administració de justícia a Catalunya - Administración de justicia en Cataluña

funcionario autorizante. En definitiva, está justificada la solicitud de informe Médico Forense para determinar la edad de [redacted], habiendo actuado la Fiscalía de Protección de Menores de conformidad con las directrices de la Fiscalía General del Estado y con el art. 35 de la L.O 4/2000, pues la presencia de estos motivos no opera como causas que niegan la validez del pasaporte pero si como indicios que obligan a desarrollar una actividad investigadora dirigida a confirmar o no la ausencia de error en los datos que figuran en el pasaporte.

Quinto.- No desconoce esta Juzgadora la existencia de resoluciones en las que se da prioridad al pasaporte partiendo de que es un documento oficial extranjero, válido en España, no impugnado por ninguna de las partes, valorando la documental como prueba plena (art. 319.1 de la LEC), como ocurre con la de la A.P de San Sebastián de 24 de Julio de 2008.

En el orden jurisdiccional penal se inclinan por dar más valor al pasaporte la SAP de Álava 84/2004, de 2 de junio, el AAP de Zamora núm. 165/2004, de 30 de diciembre y la SAP de Vizcaya núm. 187/2005, de 8 de abril. Indirectamente confieren mayor eficacia probatoria a la prueba médica la STS núm. 1015/2007, de 30 de noviembre y la SAP de Zaragoza núm. 168/09, de 24 de febrero.

En el Orden Jurisdiccional Contencioso-administrativo se inclinan a favor del pasaporte frente a las pruebas médicas, las STS (Sala 3.ª), de 30 de abril de 2008 (rec. 7805/2004); SSTSJ de Madrid núm. 424/2006, de 10 de marzo y de Asturias núm. 90267/2008, de 27 de octubre; núm. 55/2010, de 22 de enero y núm. 278/2010, de 26 de marzo. A la prueba médica le otorgan prioridad las SSTSJ de Madrid núm. 834/2007, de 24 de mayo; núm. 20074/2007, de 5 de junio; núm. 20080/2007, de 5 de junio y núm. 546/2008, de 31 de marzo.

En el orden civil la sentencia del Juzgado de Primera Instancia núm. 1 de Santander, de 6 de mayo de 2004 deja claro que siendo el documento auténtico la prueba médica es complementaria, nunca definitiva y permite el error, razón por la que la presunción de veracidad de los documentos oficiales no puede considerarse desvirtuada. Sin entrar a valorar la eficacia jurídica del pasaporte, la sentencia núm. 201/2010 del Juzgado de Primera Instancia núm. 28 de Madrid, de 4 de mayo, examina la fiabilidad de la prueba médica concluyendo que «La determinación de la edad ósea presenta el problema de la fiabilidad ya que adolece de un serio riesgo de sobreestimación o subestimación de la edad biológica (…) el arco de edades posibles ha de tomar en consideración, como

Administració de justícia a Catalunya - Administración de justicia en Cataluña

mínimo unos dieciocho meses de riesgo de sobreestimación de la edad y, dentro de este arco de edad, habrá que estar siempre a la inferior, pues es lo que, en general, satisface el interés del menor,... a la vista de los informes no concluyentes ni coincidentes acerca de la edad de...». La SAP de Guipúzcoa núm. 339/2007, de 18 de diciembre, da mayor valor al pasaporte. Modificando por completo el criterio seguido en la Sentencia núm. 339/2007, la misma Audiencia de Guipúzcoa en Auto 339/2008, de 24 de julio, llega a un resultado contrario, dando primacía a la prueba médica.

También da un mayor valor al pasaporte que a las pruebas médicas, el AAP de Las Palmas de Gran Canaria núm. 210/2009, de 16 de enero, que sigue los argumentos de la SAP de Guipúzcoa núm. 339/2007, considerando que la prueba plena del pasaporte sólo puede desvirtuarse, con fundamento por la vía del cotejo del artículo 320 LEC, con el certificado médico.

Sexto.- En el presente caso se parte de un pasaporte expedido el 16 de Noviembre de 2009 donde consta la edad de 14 años del titular, pasaporte que ha sido válidamente emitido por Mali (al menos, nadie lo ha puesto en duda). Con Mali no existe convenio o tratado internacional, razón por la que, junto con la apariencia de [redacted], se practicó la prueba forense. Según el Protocolo, el informe forense parte de una anamnesis o exploración física para determinar el estado de desarrollo de los caracteres sexuales secundarios siguiendo el esquema de Tanner (que, según D. Rafael Mª Bañón González y su Ponencia presentada en el curso de actualización en Medicina Forense de 2002, no debe ser omitida en ningún caso pues pueden quedar sin registrar aspectos que tienen influencia en otras pruebas como el estado nutricional, el origen racial o la presencia de enfermedades que afecten al desarrollo del esqueleto, debiendo recogerse peso, talla y tipo constitucional así como la identificación de patologías que pueden alterar un crecimiento óseo adecuado a la edad cronológica); se practica una radiografía del carpo y se compara con uno de los dos atlas de maduración ósea existentes en la actualidad (Greulich-Pyle y Hernández at Col) que se basa en estudios o analíticas a personas de procedencia americana o europea (no existen estudios con subsaharianos) y una ortopantomografía. Existe pues contradicción entre una prueba documental y una pericial intentándose de oficio un informe forense complementario que dictaminase sobre el grado de fiabilidad, margen de error e incidencia de otros aspectos en la determinación de la edad a los efectos de valorar la pericial practicada. Dicho informe fue unido al expediente y se ordenó la declaración como perito de la Forense que lo llevó a cabo quien, además de ratificarse en su informe, llegó a afirmar que siempre existe un margen de error en las pruebas

Administració de Justícia a Catalunya • Administración de Justicia en Cataluña

practicadas (sin especificar cuál), que en el informe forense no se recogió la exploración física de [redacted] posiblemente porque éste se negó a ser explorado, y que la probabilidad de ser igual o mayor de 18 años es del 90% según la ortopantomografía. Añadió que siendo positivas dos de las pruebas (la pantomografía y estudio radiológico comparándola con los criterios del atlas Greulich i Pyle y la ortopantomografía), llegan a la conclusión de que la persona es mayor de 18 años, explicando cómo en caso de duda o de que una de las dos pruebas no sea positiva dictaminan la minoría de edad.

La mayoría de la jurisprudencia del T.S es en materia de extranjería. La STS de 30 de Abril de 2008, con cita de otras, en sus fundamentos de derecho fija como cuestión controvertida "la edad declarada no conforme con la edad real", explicando que la maduración ósea de los individuos es más temprana en las poblaciones subsaharianas (negroides) en relación a las poblaciones europeas (conforme a las tablas de Greulich y Pype para estimación de la maduración ósea) y que si no se ha impugnado en aquél caso el visado, la fecha contenida en el mismo ha de tenerse por cierta, argumentando además que no hay contradicciones insalvables entre la edad plasmada en el pasaporte y la que se indica en el informe osteométrico. Es obvio que los aspectos raciales, étnicos, nutricionales, mediomabientales, psicológicos y culturales influyen en el desarrollo y crecimiento de los sujetos (como también reconóció la Forense que declaró el día de la vista); estos factores no han sido tenidos en cuenta ni en las tablas utilizadas ni en los informes forenses que constan en las actuaciones, debiéndose unir a ello el margen de error sin especificar de las citadas pruebas y que los estudios sobre edad ósea se han realizado sobre caucásicos.

Debido al carácter y procedencia del pasaporte en este caso la prueba documental puede ser contrarrestada por una pericial; ello no significa que deba admitirse sin más el resultado de la pericial, sino que debe controlarse la prueba científica ; es de interés el informe del año 2009 elaborado por el Consejo General de la Abogacía de España y UNICEF que incide en que «no se debe utilizar la técnica radiológica Greulich-Pyle con carácter sistemático y exclusivo para la determinación de la edad de toda persona susceptible de encuadrarse en el tratamiento jurídico derivado de dicho artículo 35 de la LO 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, y menos, cuando existan realmente dudas en torno a la edad de la persona -dicha prueba diagnóstica tiene un alto margen de error ...». También el informe del Defensor del Pueblo a Las Cortes Generales del 2009 incide en los amplios márgenes

Administració de justícia a Catalunya · Administración de justicia en Cataluña

de error. Según el artículo de Francisco Javier Durán Ruiz publicado el 1 de Junio de 2007 (Facultad de Derecho de la Universidad de Granada), la técnica de Greulich y Pyle utilizada en este caso (análisis radiológico de la muñeca y mano izquierda y posterior comparación a unas tablas) ha sido criticado por su grado de fiabilidad no alto y con margen de error de 18 meses, dejándose de utilizar en Alemania, Austria o Suiza. Según P.M Garamendi y M.L Landa (Cuadernos de Medicina Forense nº31 de Enero de 2003)si bien el método más fiable para la estimación de la edad forense sería el estudio radiográfico del carpo de la mano izquierda, con independencia del método de interpretación utilizado, la fiabilidad "no parece ser óptima"; en relación al estudio radiográfico de los terceros molares dicen que aún siendo fiable como el anterior "es menos preciso" dada la alta variabilidad individual de la evolución de este factor, para concluir que entre los factores más destacados que se han detectado como modificadores de los ritmos de maduración ósea y dental destacan los de nivel socioeconómico (riesgo de infraestimar la edad en edades entre los 14 y los 18 años, esto es, la edad estimada es inferior a la cronológica real) y la patología previa.

Analizando los dos informes forenses unidos a las actuaciones se desprende, como se ha dicho, que la anamnesis o exploración física de [redacted] no se efectuó (sin constar la razón); que [redacted] no es de raza caucásica sino africana y respecto de la que no se han elaborado las tablas (Atlas empleado está realizado sobre una población blanca), sin tener en cuenta tampoco la idiosincrasia genética, nutricional, ambiental y socioeconómica de la población de origen de [redacted] La Forense admitió la existencia de un margen de error que no pudo determinar (al menos como cualquier prueba diagnóstica?), recogiéndose en el informe que según la ortopantomografía, la probabilidad de ser igual o mayor de 18 años es de un 90%. Este porcentaje, unido al posible error diagnóstico de la radiografía de carpo sin determinar y a la irregularidad en el informe forense de 9 de Febrero (la exploración se limita a la radiológica de carpo y de boca) convierten a la pericial en una prueba incompleta, especialmente si se tienen en cuenta las conclusiones de las recientes Jornadas de Trabajo sobre Determinación de la Edad de los Menores no Acompañados (Noviembre de 2010, siendo partícipes Directores de los Institutos de Medicina Legal y otros Médicos Forenses) donde en la nº4 se dice expresamente que los informes médicos deben especificar el porcentaje de incertidumbre o desviación estándar hasta el punto de que "cuando se reciban informes que por no incorporar la horquilla de edades o que por cualquier otro motivo deban considerarse insuficientes, habrán de solicitarse las ampliaciones o aclaraciones oportunas(...)No son admisibles informes en los

Administració de Justícia a Catalunya · Administración de justicia en Cataluña

que se haga referencia a que la edad es de "aproximadamente 18 años", o expresiones similares ("alrededor de 17 años" o "superior de 17 años"); en el caso que nos ocupa el informe forense concluye que "la edad ósea corresponde a una persona mayor de 18 años".

En este caso existen diligencias policiales de identificación (folio 12 del expediente administrativo) en las que consta otra edad de [redacted] (nacido el 8 de Febrero de 1992), edad que tampoco coincide con la del pasaporte (aunque implica que el 30 de Marzo de 2010 era mayor de edad), que sí coincide con la determinada por el Forense el 9 de Febrero pero no con la prueba radiológica llevada a cabo en el Clínico por el Sr. Rueda (que declaró en juicio como perito-testigo) al ser ésta de fecha 7 de Febrero de 2010 y dictaminar que YAYA DAIBY tenía una edad ósea del al menos 18 años (folio 21 del expediente administrativo).

Debe advertirse además que ninguna actividad complementaria al margen del inicial informe Forense se ha desplegado para investigar la edad de [redacted]; el informe ampliatorio fue acordado de oficio el 17 de Enero de 2011 y desde Marzo de 2010 ninguna diligencia se ha practicado con la Embajada o a través del Ministerio (certificación del Registro del país de origen del menor) para comprobar las condiciones de expedición del pasaporte.

Séptimo.- La prueba practicada no ha servido para aclarar la edad de [redacted]; las dudas sobre la edad se derivan no ya de la apariencia física de la persona o porque España no tiene suscrito un tratado de reconocimiento con Mali, sino también por el contenido del informe del Clínico y por los dos informes Forenses que entiendo incompletos; es de aplicación el principio del interés del menor que ha de prevalecer frente a cualquier otro y que aparece consagrado en nuestro ordenamiento jurídico en numerosas leyes (CE, LOPJM, CC, CC de Catalunya, LEC, Ley 14/2010, de 27 de Mayo, de los derechos y las oportunidades en la infancia y la adolescencia, entre otras) y en tratados internacionales (Declaración Universal de los Derechos Humanos de 10 de Diciembre de 1948, el Convenio Europeo de Derechos Humanos, la Convención sobre Derechos del Niño ratificada por la Asamblea de Naciones Unidas de 20 de Noviembre de 1989, el Convenio Europeo de 1980 y el de la Haya del mismo año). Todo ello obliga a concluir que no siendo posible un grado de certidumbre sobre la mayoría de edad de esta persona, ha de estimarse que es menor de edad.

Octavo.- No procede hacer pronunciamiento sobre las costas atendida la naturaleza del procedimiento.

Administració de Justícia a Catalunya • Administración de Justicia en Cataluña

Vistos los arts de la Ley 37\1.991, de 30 de diciembre del Parlament de Cataluña, y los arts. 779 y ss. de la Ley de Enjuiciamiento Civil y demás normas de aplicación al caso de autos,

FALLO

Què debo estimar la oposición ejercitada por D. [redacted] contra la resolución de la DGAIA de fecha 30 de Marzo de 2010, revocándose y dejándose sin efecto lo allí acordado, sin hacer pronunciamiento sobre las costas.

Notifíquese la presente resolución a la D.G.A.I.A., al Ministerio Fiscal así como al instante del presente procedimiento, haciéndoles saber que contra la misma podrán interponer en el plazo de cinco días recurso de apelación ante este Juzgado del que en su caso conocerá la Audiencia Provincial de Barcelona.

Así lo acuerda, manda y firma [redacted] Magistrada-Juez del Juzgado de Primera Instancia número Dieciséis de Barcelona.

PUBLICACION.- Leída y publicada fue la anterior sentencia por la Iltre. magistrada que la suscribe en la audiencia pública del día de su fecha; doy fe.

Administració de Justícia a Catalunya - Administración de Justicia en Cataluña

Casal dels Infants

AIDA
AYUDA, INTERCAMBIO Y DESARROLLO

upf. Universitat Pompeu Fabra Barcelona

ACCD Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament